

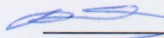
Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Факультет «Управління енергетичними та економічними процесами»

Кафедра «Фінанси, облік та психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФОП

 /Володимир БОБИЛЬ/
(підпис)

Дата 18.01.2024 р

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи магістра

на тему: «Організація обліку та аудиту кредитних операцій на прикладі АТ "Сенс Банк"»

за освітньою програмою: «Облік і оподаткування»

зі спеціальності: «071 Облік і оподаткування»

Виконав: студент
групи «БО2226»

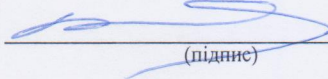

(підпис студента)

/Катерина ІВАНОВА/

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник:

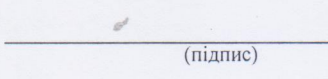

(підпис)

/проф. Володимир БОБИЛЬ/

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Нормоконтролер:

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Консультанти:

(назва розділу)

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(назва розділу)

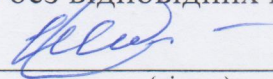
(підпис)

//

(посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Засвідчую, що у цій роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Студент

(підпис)

Дніпро – 2024 рік

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ukrainian State University of Science and Technologies

Faculty «Management of energy and economic processes»

Department «Finance, accounting and psychology»

Explanatory Note
to Master's Thesis

on the topic: «Organization of accounting and audit of credit operations on the example of JSC "Sense Bank"»

according to educational curriculum «Accounting and Taxation»

in the Speciality: «071 Accounting and taxation»

Done by the student of the group Б02226:

/Kateryna IVANOVA/

Scientific Supervisor:

/Volodymyr BOBYL/

Normative controller:

//

Dnipro – 2024

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет науки і технологій

Факультет: Факультет «Управління енергетичними та економічними процесами»
Кафедра: «Фінанси, облік та психологія»
Рівень вищої освіти: магістр
Освітня програма: «Облік і оподаткування»
Спеціальність: «071 Облік і оподаткування»

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
студентка: Іванова Катерина Валеріївна

1. Тема роботи: «Організація обліку та аудиту кредитних операцій на прикладі АТ «Сенс Банк»

Керівник роботи: Бобиль Володимир Володимирович, професор
затверджена наказом № 1261ст від 27.12.2022 р.

2. Строк подання студентом роботи: 08.01.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Статут Банку; Баланси (Звіти про фінансовий стан) станом на 31.12.2020 р., 31.12.2021 р., 31.12.2022 р.; Звіти про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) за 2020-2022 рр.; Звіти про зміни у власному капіталі (Звіт про власний капітал) за 2020-2022 рр.; Звіти про рух грошових коштів за непрямим методом за 2020-2022 рр.; Примітки до річної фінансової звітності за 2020-2022 рр.; звіти незалежного аудитора за 2020-2022 рр.; статистичні дані Національного банку України.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно опрацювати):

4.1. Теоретико-методологічні основи обліку та аудиту кредитних операцій комерційного банку

4.2. Організація і методика обліку кредитних операцій у АТ «Сенс Банк»

4.3. Оптимізація обліку та аудиту кредитних операцій АТ «Сенс Банк»

Висновки

Перелік посилань

Додатки

5. Перелік демонстраційного матеріалу: 1) Структурно-логічна схема випускної роботи; 2) Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України; 3) Основні показники діяльності банку у 2020-2022 рр.; 4) Організація обліку кредитних операцій; 5) Кореспонденція рахунків з обліку кредитних операцій; 6) Аудит кредитних операцій банку; 7) Аналіз стану та структури кредитного портфеля банку; 8) Аналіз забезпеченості кредитів; 9) Структура кредитування за видами кредитного ризику; 10) Аналіз ризику та дохідності кредитного портфеля; 11) Етапи аудиту стану системи внутрішнього аудиту кредитних операцій банку; 12) Оптимізація кредитної політики банку

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
Вступ		
1. Теоретико-методологічні основи обліку та аудиту кредитних операцій комерційного банку		
1.1 Нормативно-законодавча база обліку та аудиту кредитних операцій банківських установ		
1.2 Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України		
1.3 Організаційно-економічна характеристика АТ «Сенс Банк»		
Висновки до розділу 1	27.11.23 р.	30%
2. Організація обліку та аудиту кредитних операцій у АТ «Сенс Банк»		
2.1 Організація обліку кредитних операцій		
2.2 Облік кредитних операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку		
2.3 Аудит кредитних операцій банку		
Висновки до розділу 2	18.12.23 р.	60%
3 Оптимізація обліку та аудиту кредитних операцій АТ «Сенс Банк»		
3.1 Аналіз кредитного портфеля АТ «Сенс Банк»		
3.3 Оптимізація процедур аудиту кредитних операцій		
3.4 Шляхи оптимізації кредитної політики банку в сучасних умовах		
Висновки до розділу 3		
Висновки		
Перелік посилань		
Додатки		
Подання кваліфікаційної роботи до кафедри	08.01.24 р.	100%
Захист кваліфікаційної роботи на засіданні Екзаменаційної комісії		

Студент

(підпис)

Катерина ІВАНОВА

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи

(підпис)

проф. Володимир БОБИЛЬ

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків. Обсяг основного тексту – 86 сторінок, у тому числі 24 таблиці, 24 рисунки, крім того, вступ на 3 сторінках, висновки на 4 сторінках, перелік посилань з 64 джерел, 2 додатки.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуті теоретико-методологічні основи обліку і аудиту кредитних операцій комерційного банку. Зокрема, проаналізовано сутність та види кредитних операцій банку, а також нормативно-правове забезпечення цього питання. Детально вивчено сучасний стан кредитних операцій банківських установ, а також надано організаційно-економічну характеристику АТ «Сенс Банк».

У другому розділі роботи розглянуто організацію фінансового обліку кредитних операцій. Визначено складові первинного обліку кредитних операцій та порядок їх відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку. Досліджено особливості проведення аудиту кредитних операцій.

У третьому розділі роботи проведено аналіз кредитного портфеля АТ «Сенс Банк». Запропоновано шляхи удосконалення процедур аудиту кредитних операцій та методи вдосконалення кредитної політики банку в сучасних умовах.

На основі отриманих результатів дослідження сформовано обґрунтовані висновки.

Ключові слова: кредитні операції, облік, аналіз, аудит, кредитний портфель, кредитний ризик, кредитна політика.

ABSTRACT

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, references and appendices. The volume of the main text is 86 pages, including 24 tables, 24 figures, in addition, an introduction on 3 pages, conclusions on 4 pages, a list of references from 64 sources, 2 appendices.

The first chapter of the qualification work deals with the theoretical and methodological foundations of accounting and auditing of credit operations of a commercial bank. In particular, the essence and types of credit operations of the bank, as well as the regulatory and legal support of this issue are analysed. The current state of credit operations of banking institutions is studied in detail, and the organisational and economic characteristics of Sens Bank JSC are provided.

The second section of the article considers the organisation of financial accounting of credit operations. The components of the primary accounting of credit operations and the procedure for their reflection in the system of accounts are defined. The peculiarities of conducting an audit of credit operations are studied.

In the third section of the article the loan portfolio of JSC "Sens Bank" is analysed. It offers ways of improvement of procedures of audit of credit operations and methods of improvement of the bank's credit policy in modern conditions.

Based on the results of the study, reasonable conclusions have been formed.

Keywords: credit operations, accounting, analysis, audit, loan portfolio, credit risk, credit policy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	10
1.1. Нормативно-законодавча база обліку і аудиту кредитних операцій банківських установ	10
1.2 Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України.....	13
1.3 Організаційно-економічна характеристика АТ «Сенс Банк»	30
Висновки до розділу 1	36
2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «СЕНС БАНК»	38
2.1 Організація обліку кредитних операцій.....	38
2.2 Облік кредитних операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку.....	48
2.3 Аудит кредитних операцій банку	57
Висновки до розділу 2	63
3. ОПТИМІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ «СЕНС БАНК»	65
3.1 Аналіз кредитного портфеля АТ «СЕНС БАНК».....	65
3.2 Оптимізація процедур аудиту кредитних операцій.....	80
3.3 Шляхи оптимізації кредитної політики банку в сучасних умовах	85
Висновки до розділу 3	94
ВИСНОВКИ	96
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	100
ДОДАТКИ	
Додаток А Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31.12.2020 р., 2021 р., 2022 р.	106
Додаток Б Окремий звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи за 2020- 2022 рр.	107

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з ключових категорій ринкової економіки, що відображає реальні відносини та зв'язки економічного життя суспільства, є кредит. Кредит завжди визнавався і залишається важливим інструментом стимулювання розвитку виробництва, виражаючи економічні відносини стосовно повернення позиченої вартості. Цей фінансовий механізм забезпечує перетворення грошового капіталу у позиковий та відображає взаємовідносини між кредитором і позичальником. Кредит дозволяє підприємствам, приватному сектору і державі акумулювати вільні кошти, перетворюючи їх у позиковий капітал, який передається за визначеною платою для тимчасового використання.

Кредитні операції є ключовими для банків, відрізняють їх від небанківських кредитних установ та визначають основний напрямок банківської діяльності. Згідно з національним і світовим досвідом, саме кредитування приносить фінансово-кредитним установам значну частину прибутків, але водночас воно пов'язане із кредитним ризиком, ризиком втрати ліквідності та платоспроможності банку, а в кінцевому підсумку – з ризиком банкрутства.

Приймаючи участь у процесі кредитування, українські комерційні банки стикаються із внутрішніми та зовнішніми ризиками. Навіть при ретельно розробленій кредитній політиці можуть виникати збитки внаслідок кредитування. Зростання долі проблемних кредитів може серйозно підірвати репутацію банку та призвести до погіршення його позиції на ринку кредитних ресурсів.

Для успішного здійснення кредитування та підвищення дохідності кредитних операцій банки повинні розробляти чітку та гнучку систему управління власним кредитним портфелем. У сучасних умовах нестабільності та невизначеності зовнішнього середовища ефективне вирішення цього завдання напряму пов'язане з бухгалтерським обліком, який є важливою інформаційною підсистемою управління.

Процедури обліку кредитних операцій визначаються обліковою політикою банку. При цьому обліковий процес повинен забезпечити єдиний підхід до

методології синтетичного і аналітичного обліку, а також узагальнення інформації для управлінських рішень і складання звітності для як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Актуальність дослідження випливає з того, що ефективна організація кредитних операцій стає одним з найважливіших завдань у банківському менеджменті на сучасному етапі. Аналіз ситуації в банківському секторі свідчить про те, що багато банків стикаються з фінансовою кризою через ризиковану кредитну політику. Таким чином, вирішення проблеми удосконалення обліку та аудиту кредитних операцій банку, як важливої інформаційної основи для управлінських рішень, набуває особливого значення.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає в проведенні науково-методичного аналізу організації обліку та аудиту кредитних операцій банку та розробці практичних рекомендацій з удосконалення цих процесів на прикладі АТ «Сенс Банк».

Згідно з поставленою метою у магістерській роботі передбачається вирішення наступних завдань:

- дослідити нормативно-законодавчу базу обліку і аудиту кредитних операцій банківських установ;
- здійснити аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України;
- надати організаційно-економічну характеристику АТ «Сенс Банк»;
- розглянути організацію обліку кредитних операцій;
- охарактеризувати порядок відображення кредитних операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку;
- навести методику аудиту кредитних операцій банку;
- здійснити аналіз кредитного портфеля АТ «Сенс Банк»;
- визначити шляхи оптимізації процедур аудиту кредитних операцій;
- запропонувати шляхи оптимізації кредитної політики банку в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процес організації та методології обліку та аудиту кредитних операцій АТ «Сенс Банк».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів організації обліку та аудиту кредитних операцій.

Методи дослідження та джерела інформації. При написанні дипломної роботи використовувалися різноманітні методи, зокрема аналіз, синтез, системний та комплексний підходи (при розгляді сутності кредитних операцій); абстрагування (при узагальненні основних факторів впливу кредитну політику); методи дедукції та індукції (при дослідженні методів організації обліку кредитних операцій); розрахунково-аналітичні та економіко-статистичні методи (при формулюванні практичних рекомендацій з визначення ефективності кредитної діяльності банку). Для наочності аналітичних даних були використані графічні та табличні методи.

Теоретико-інформаційну основу дослідження складають нормативні та законодавчі акти, що регулюють діяльність банків, такі як банківське законодавство, інструкції та положення Національного банку України, монографії та статті вітчизняних та зарубіжних економістів, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів з управління банківською діяльністю, статистичні дані Національного банку України, інформація з офіційного веб-сайту Акціонерного товариства «Сенс Банк» та інших ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості впровадження запропонованих рекомендацій з покращення організації обліку та аудиту кредитних операцій у комерційних банках.

Апробація та публікація одержаних результатів. За темою кваліфікаційної роботи опубліковані тези на 82 Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку залізничного транспорту».

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Нормативно-законодавча база обліку і аудиту кредитних операцій банківських установ

Суттєвий вплив на проведення кредитних операцій банківськими установами здійснюється інституційним, законодавчим та нормативно-правовим забезпеченням банківської діяльності. Основними органами, які встановлюють порядок здійснення банківської кредитної діяльності в Україні, є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, Національний банк України, а також самі банківські установи.

Здійснення кредитної діяльності банків підпорядковується вимогам Цивільного та Господарського кодексів України, законів України, нормативно-правових актів Національного банку України, статутів банків та угод про надання кредитів.

Загальні принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні закріплені в Законі «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [37].

Згідно із Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках встановлюється Національним банком України» [37]

Функції Національного банку України у сфері бухгалтерського обліку визначені також у Законах України «Про Національний банк України» [48] та «Про банки і банківську діяльність» [36].

Стаття 41 Закону України «Про Національний банк України» зазначає, що «НБУ встановлює обов'язкові для банків стандарти та правила ведення бухгалтерського обліку та звітності, що відповідають вимогам законодавства України» [48].

Стаття 68 Закону України «Про банки і банківську діяльність» визначає, що «банки організовують бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої облікової

політики, розробленої на підставі правил, встановлених Національним банком України відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та положень (стандартів) України» [36].

Організацію бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банківських установах, а також вимоги до проведення окремих банківських операцій визначаються нормативно-правовими актами Національного банку України, які видаються у формі постанов Правління НБУ, а також інструкцій, положень та правил, що затверджуються рішеннями Правління НБУ.

На сьогодні ведення фінансового обліку та формування фінансової звітності в банках України регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, які умовно можна розділити на три групи:

Перша група включає нормативно-правові акти, які регулюють питання організації фінансового обліку та звітності в банках:

1. «Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України», що затверджено Постановою Правління НБУ від 04.07.2018 р. № 75 [43];

2. «Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України», що затверджена постановою Правління НБУ від 24.10.2011 № 373 [41].

Друга група – нормативно-правові акти, що регулюють ведення синтетичного обліку в банках:

1. «План рахунків бухгалтерського обліку банків України», затверджений постановою Правління НБУ від 11.09.2017 р. № 89 [31];

2. «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України», затверджена постановою Правління НБУ від 11.09.2017 р. № 89 [12].

Третя група – це нормативно-правові акти, які регламентують методіку обліку різних банківських операцій та фінансових результатів від їх проведення.

На підставі нормативно-правових актів НБУ кожен банк розробляє свої корпоративні (внутрішні) нормативно-правові акти, які встановлюють порядок

ведення бухгалтерського обліку операцій, здійснюваних банком.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначено принципи, на яких ґрунтується фінансова звітність, зокрема: «повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування, превалювання сутності над формою, єдиного грошового вимірника, інших принципах, визначених міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку» [37].

Основні законодавчі та нормативно-правові акти України, які регулюють кредитну діяльність банків наведені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Основні законодавчі та нормативно-правові акти України, які регулюють
кредитну діяльність банків

Нормативний документ	Напрямок регулювання
1	2
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	«подає перелік операцій, зокрема кредитних, які можуть здійснюватися банками, що отримали ліцензію НБУ» [36]
Закон України «Про Національний банк України»	«визначає операції Національного банку, серед яких надання кредитів банківським установам для підтримки ліквідності, та регламентує здійснення Національним банком банківського регулювання і нагляду, зокрема, з метою захисту інтересів вкладників та кредиторів і забезпечення фінансової надійності банків» [48]
Закон України «Про заставу»	«розкриває основні норми застосування застави, вимоги до предмета застави, змісту і форми договору застави, збереження застави, її припинення та ін.» [39]
Закон України «Про іпотеку»	«регулює взаємозв'язки між банківськими установами та позичальниками у сфері іпотечного кредитування, визначає моменти виникнення, застосування та припинення іпотеки; предмети іпотеки та вимоги, які ними забезпечуються, умови передачі нерухомого майна в іпотеку, описує державну реєстрацію та страхування предмета іпотеки, особливості надання в іпотеку різних видів нерухомого майна, порядок укладання договору іпотеки, висуває вимоги до змісту та форми заставної та можливості її використання для рефінансування тощо» [46]
Закон України «Про іпотечні облігації»	«регулює діяльність щодо емісії та розміщення іпотечних облігацій банківських установ, визначає види іпотечних облігацій, правові засади їх обігу, вимоги до їх іпотечного покриття, умови виконання зобов'язань за іпотечними облігаціями, а також особливості державного регулювання і нагляду у цій сфері» [47]
Закон України «Про організацію формування та обігу кредитних історій»	«регулює діяльність в Україні бюро кредитних історій, визначає механізми врегулювання взаємозв'язків, які виникають у сфері збору, оброблення, зберігання, захисту та використання інформації про виконання позичальниками грошових зобов'язань, функціонування установ (бюро кредитних історій), пов'язаних з обміном інформації і забезпечення прав та інтересів суб'єктів кредитних історій» [49]

Продовження табл. 1.1

1	2
Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень»	«визначає правовий режим регулювання обтяжень рухомого майна, встановлених з метою забезпечення виконання зобов'язань, а також виникнення, оприлюднення та реалізації інших прав юридичних і фізичних осіб стосовно рухомого майна» [38]
Закон України «Про страхування»	«регулює процедуру здійснення страхування кредитних ризиків банківських установ, права та обов'язки страховика і страхувальника, порядок укладання договору страхування тощо» [50]
Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні»	«регулює кредитну діяльність банківських установ шляхом визначених у ній Національним банком України нормативів кредитного ризику та їх граничних значень, яких повинні дотримуватися вітчизняні банки» [40]
Закон України «Про фінансової звітності та аудиторську діяльність»	«визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні і спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації» [35]

Джерело: систематизовано автором

Кредитні відносини між банками та позичальниками встановлюються на основі укладення кредитних договорів, які регламентують взаємні права та обов'язки сторін у процесі надання та повернення банківських кредитів. Під час здійснення кредитної діяльності банківські установи керуються як кредитною політикою банку, так і внутрішніми положеннями, що визначають умови здійснення кредитних операцій.

1.2 Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України

Фінансовий сектор продовжує безперервно функціонувати, і довіра клієнтів до банків залишається на високому рівні, що призводить до збільшення обсягів кредитування як бізнесу, так і населення. Навіть при наявних воєнних ризиках фінансовий сектор знаходиться в центрі процесу економічного відновлення.

У поточному 2023 році фінансовий сектор працював у в цілому сприятливих макроекономічних умовах. Зростання валового внутрішнього продукту перевищило очікування, а інфляція значно сповільнилася. Облікова ставка знижувалася з середини року, але поточний її рівень забезпечує достатню

привабливість гривневих інструментів для збереження, враховуючи поліпшення інфляційних очікувань. Однією з ключових подій другого півріччя став перехід до режиму керованої гнучкості обмінного курсу. Національний банк України залишається активним учасником на міжбанківському валютному ринку, але тепер його інтервенції спрямовані на забезпечення помірних коливань вартості гривні в обидва напрямки, залежно від зміни співвідношення попиту і пропозиції на ринку. Ризики для стабільності валютного ринку та фінансового сектору не втілилися в життя [27].

Сприятливі умови роботи фінансового сектору підтверджуються повним функціонуванням у відсутності перебоїв. Фінансові установи успішно дотримуються кредитної політики банку та внутрішніх положень, що стосуються проведення кредитних операцій.

Однак системний ризик для економіки та фінансового сектору залишається пов'язаним повномасштабною війною та пов'язаними з нею загрозами безпеки. Великі витрати на ведення війни роблять економіку дуже залежною від міжнародної фінансової допомоги. Останнім часом зросли ризики неритмічності надходження цієї допомоги та зменшення її обсягів, що на даний момент є основною загрозою для макроекономічної стабільності. Проте шанси на успішне узгодження пакетів фінансової допомоги від партнерів на високому рівні, що відкриває перспективи для стабільного функціонування фінансового сектору в найближчому майбутньому. Таким чином, базовий сценарій Національного банку України на 2024 рік передбачає утримання макроекономічних передумов для стабільної діяльності фінансового сектору, таких як подальше економічне зростання, стабільність інфляції, контрольований валютний ринок та збереження привабливості гривневих активів [27].

Приплив коштів від клієнтів до банків триває, хоча з меншими темпами, ніж у першому півріччі 2023 р. Банки практично не спираються на інші джерела фінансування, оскільки регулярні надходження коштів підтримують їх ліквідну позицію. Високоякісні ліквідні активи становлять лише трошки менше половини активів банків. З таким резервом міцності фінансові установи можуть впоратися із

значними шоками ліквідності, які на даний момент малоймовірні.

Після тривалої паузи спостерігається активізація гривневого кредитування. Обсяги кредитів бізнесу в гривні зростають вже шостий місяць поспіль. Поліпшення фінансового стану компаній та поживлення бізнес-активності призвели до збільшення попиту та пропозиції кредитів. Гривневе корпоративне кредитування продовжує зростати, переважно завдяки державній програмі «Доступні кредити 5-7-9%». Проте ця програма потребує суттєвого перегляду для знову націлювання на підтримку малих та середніх підприємств та ефективного використання бюджетних коштів. Субсидоване кредитування поступово припиниться для підприємств, що відновилися після кризи. Водночас зараз є попит не лише на пільгове кредитування, але й інші банки, які не беруть участь у державних програмах, починають нарощувати свої кредитні портфелі. Важливою частиною підтримки кредитування стануть механізми розподілу кредитних ризиків, що можуть бути реалізовані через урядову програму портфельних гарантій або міжнародні фінансові організації [27].

Зростає роздрібне незабезпечене споживче та іпотечне кредитування. Щодо іпотечного кредитування, воно зараз практично повністю здійснюється державними банками за програмою «ЄОселя». Пільгова іпотека набирає популярності та охоплює все більше населення. Проте, на даному етапі важко оцінити якість та ризики цих кредитів, оскільки їхній середній вік становить лише кілька місяців. Таким чином, цей портфель буде у центрі уваги в майбутньому [27].

Пік кредитних втрат від повномасштабної війни вже минув. Результати оцінки стійкості, проведеної Національним банком, підтверджують, що коригування пруденційних резервів було незначним. Зараз, з загальної суми непрацюючих корпоративних кредитів, близько третини виникли під час повномасштабної війни. Для багатьох боржників причиною дефолту стали втрати ринків збуту або падіння внутрішнього попиту. Таким чином, деякі з них мають шанс відновити обслуговування позик при поліпшенні економічних умов.

Рівень дефолтів боржників у корпоративному і роздрібному сегментах

знижується. У сегменті кредитів домогосподарствам він вже впритул наблизився до докризового рівня. Проте існує підвищений рівень кредитних ризиків для підприємств у галузях, які відновлюються повільно. Окремі агровиробники також стикаються з фінансовими труднощами через низькі ціни на їхню продукцію, але вони підтримують конструктивний діалог із банками для вирішення проблем з ліквідністю [27].

Цьогоріч банки практично не витратили кошти на формування резервів, оскільки втрати від дефолтів компенсувалися розформуванням резервів за портфелями працюючих активів завдяки поліпшенню макроекономічних очікувань. Однак ця ситуація є унікальною, і не варто очікувати повторення такого сценарію в наступному році: рівень втрат від кредитного ризику в усіх сегментах нормалізується. Тим не менше, банки зможуть легко покривати кредитні збитки поточними операційними прибутками [27].

Значне зниження облікової ставки НБУ вплинуло на дохідність основних груп процентних активів банків. Частка доходів від депозитних сертифікатів скоротилася, оскільки ставки за ними знизилися. За останні місяці усереднена дохідність портфеля ОВДП трошки зросла, оскільки старі випуски замінюються новими з вищими купонами. Цінові умови розміщення ОВДП залишаються привабливими для банків, бо вони отримують належну премію за строковість інвестицій порівняно з обліковою ставкою. Вага надходжень від кредитування в процентних доходах зростає, хоча ставки за бізнес-позиками трошки знизилися, портфель таких кредитів збільшився. Банки також знизили ставки за вкладами, особливо бізнес-вкладами [27].

Підвищення безстрокової ставки податку до 25% з 2024 року значно вплине на прибутковість банків, знизивши рентабельність та швидкість поповнення капіталу. Банки в опитуванні про системні ризики вказали на якість законодавства та податкової системи як один із найвагоміших ризиків.

Висока прибутковість банків призвела до зростання рівня достатності капіталу. Запас капіталу наразі перевищує потреби не лише для покриття врахованих ризиків, а й для виконання нових вимог, зокрема, щодо повного

покриття капіталом операційного та ринкового ризиків. Наступного року планується введення нової структури регулятивного капіталу та нових мінімальних вимог до його достатності [27].

Обсяги іпотечних кредитів за програмою пільгової іпотеки суттєво збільшилися. Зараз практично немає непільгової іпотеки, оскільки позики на придбання житла надаються виключно в рамках програми «єОселя» (рис. 1.1).

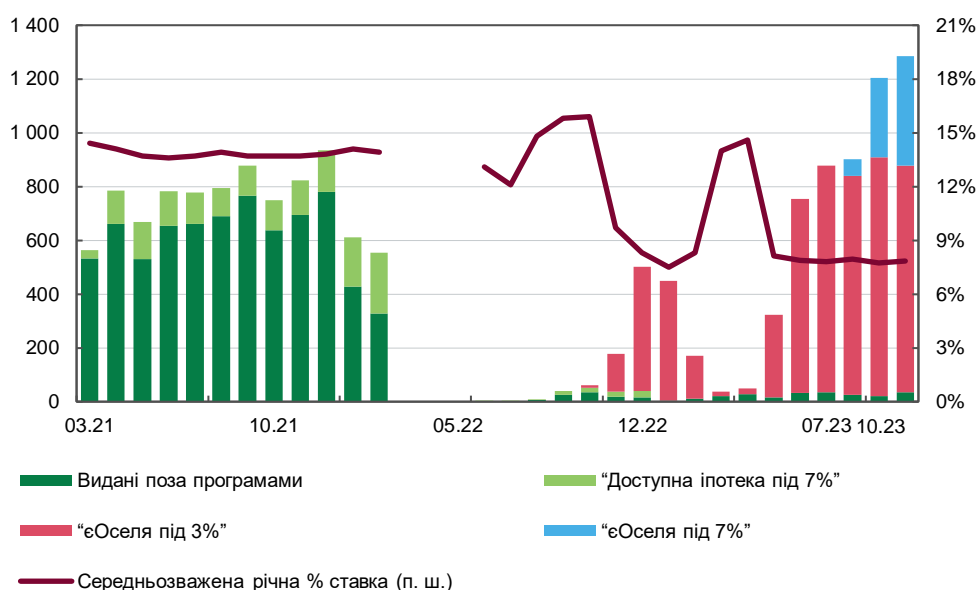

Рисунок 1.1 – Нове іпотечне кредитування, млн грн

Джерело: НБУ [27]

Отримання кредитів через Укрфінжитло сприяло активізації іпотечного кредитування. У листопаді обсяг виданих кредитів за програмою майже вдвічі перевищив обсяг за весь 2021 рік. Портфель «єОселя» налічує вже понад 5.5 тисяч кредитів на суму більше 8 млрд грн, що становить більше половини загального іпотечного портфеля банків. Київська область лідирує в іпотечному кредитуванні, а Київ – на другому місці.

Програма «єОселя» доступна для всіх категорій населення на купівлю першого житла, і в неї включені державні та деякі приватні банки. Більшість кредитів видається на придбання готового житла на вторинному ринку. Кількість акредитованих житлових комплексів зростає, але кредити на житло в будівництві становлять менше 1% від усіх іпотек за програмою «єОселя». Наразі не

спостерігається відновлення несубсидованої іпотеки через низький попит, високі відсоткові ставки та вартість житла [27].

Незважаючи на те, що індекс споживчих настроїв залишається нижче нейтрального рівня, він порівняно високий у порівнянні з показниками до повномасштабного вторгнення. Такі оптимістичні настрої населення сприяють активізації споживання, що стає основним каталізатором економічного зростання. Це також призводить до збільшення попиту на короткострокові незабезпечені кредити, зокрема за допомогою карткових продуктів. Спостерігається швидкий ріст обсягів кредитів у банків, які активно працюють в картковому сегменті. У той же час обсяги кредитів від небанківських фінансових установ залишаються на рівні, який в один і півтора рази нижчий, ніж середні значення за 2021 рік, незважаючи на їхній постійний ріст [27].

Оскільки кредитний портфель росте пропорційно номінальним доходам домогосподарств, загальне боргове навантаження населення залишається на низькому і стабільному рівні (рис. 1.2).

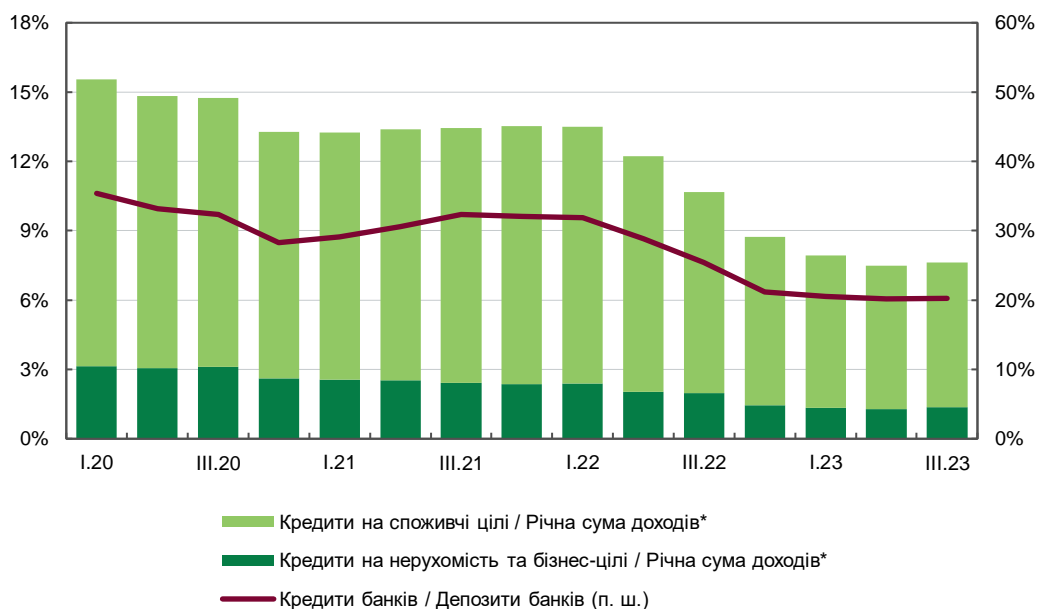

Рисунок 1.2 – Боргове навантаження на домогосподарства

Джерело: НБУ [27]

Співвідношення позик, які надають банки та небанківські установи, до річного доходу в середньому становить близько 8%. Згідно з дослідженням Info

Sapiens, приблизно чверть населення використовує кредити проти 10% у грудні 2021 року. У групі осіб із найнижчими доходами частка боржників нижча. Загальне співвідношення боргу домогосподарств перед фінансовими установами до річного доходу вважається прийнятним. Невелика частина позичальників має високе боргове навантаження, переважно через позики від неофіційних кредиторів, таких як родичі та знайомі. Кредиторам рекомендується критично оцінювати боргове навантаження домогосподарств [27].

Сукупний борг позичальників є ключовим показником для оцінки ризиків повернення кредитів. Тому, починаючи з 2024 року, Національний банк розширює вимоги щодо подання інформації до кредитного реєстру і на небанківські фінансові установи. Поріг подання інформації до кредитного реєстру буде поступово знижуватися від поточного рівня 100 мінімальних зарплат (рис. 1.3).

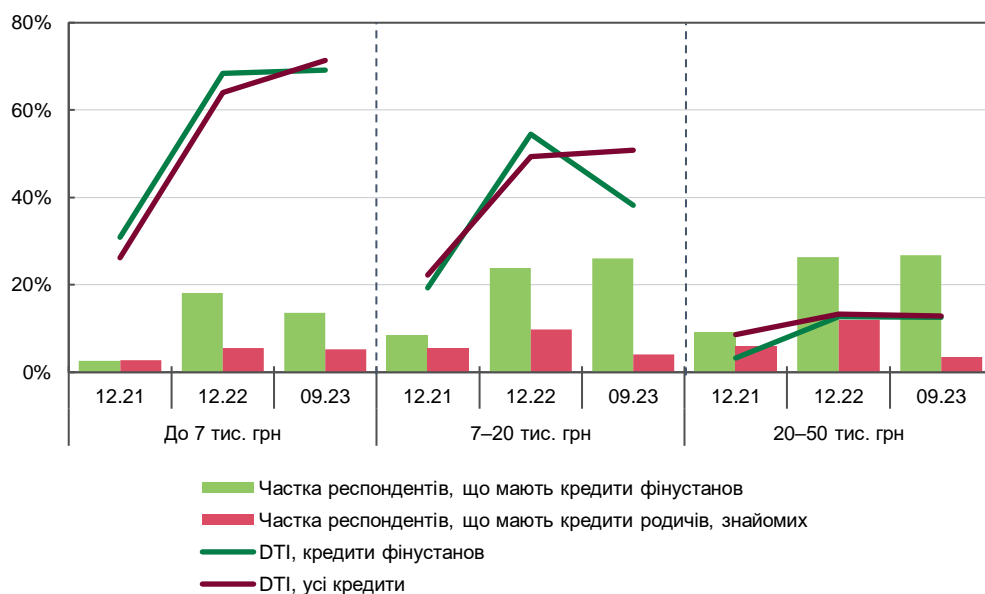

Рисунок 1.3 – Співвідношення боргу до річного доходу домогосподарств із кредитами, групи за рівнем місячного доходу

Джерело: НБУ [27]

Із середини 2024 року інформація буде передаватися, якщо загальна заборгованість перевищує 10 мінімальних зарплат, що дозволить більш точно оцінювати боргове навантаження клієнтів. Крім того, буде введено обмеження на

максимальний рівень добової ставки (до 1%) для мікрокредитів. Обережніше кредитування покращить не лише якість кредитного портфеля, але й фінансовий стан позичальників [27].

Макроекономічний ризик знову зріс. Дефіцит державного бюджету та загальний державний і зовнішній борг високі відносно ВВП. Крім того, протягом року збільшився дефіцит рахунку поточних операцій платіжного балансу. Міжнародна фінансова допомога в певній мірі компенсує ці ризики. Хоча ВВП зростає, прогнозується, що темпи його зростання сповільняться наступного року (рис. 1.4).

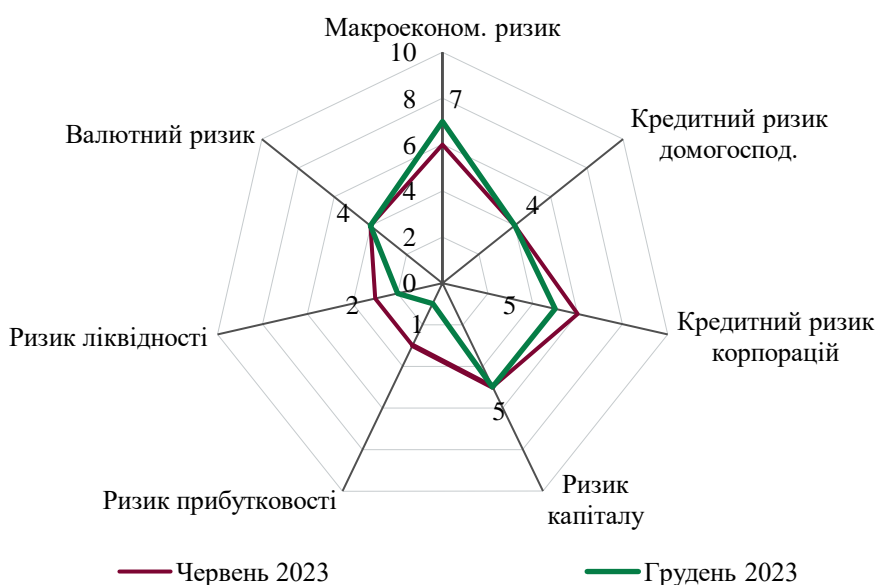

Рисунок 1.4 – Карта ризиків фінансового сектору

Джерело: НБУ [27]

Кредитний ризик домогосподарств залишається помірним, і хоча його якість поступово поліпшується, очікування банків відносно якості кредитів залишаються стриманими. Кредитний ризик бізнесу знизився завдяки відновленню економічної активності та зменшенню боргового навантаження підприємств. Ризик капіталу залишається стабільним, з достатньою достатністю капіталу у банках. Ризик прибутковості знизився до найнижчого рівня, проте вища ставка податку може посилити цей ризик. Ризик ліквідності послабився, і ліквідність сектору залишається на високому рівні. Валютний ризик залишається

помірним, а оцінка банками рівня валютного ризику поліпшилася [27].

Державні програми продовжують сприяти кредитуванню, але останнім часом спостерігається відновлення несубсидованого кредитування. Нові кредити, зокрема в гривні, видавалися банками, які не є активними учасниками державних програм, що призвело до більшої диверсифікації кредитних портфелів (рис. 1.5).

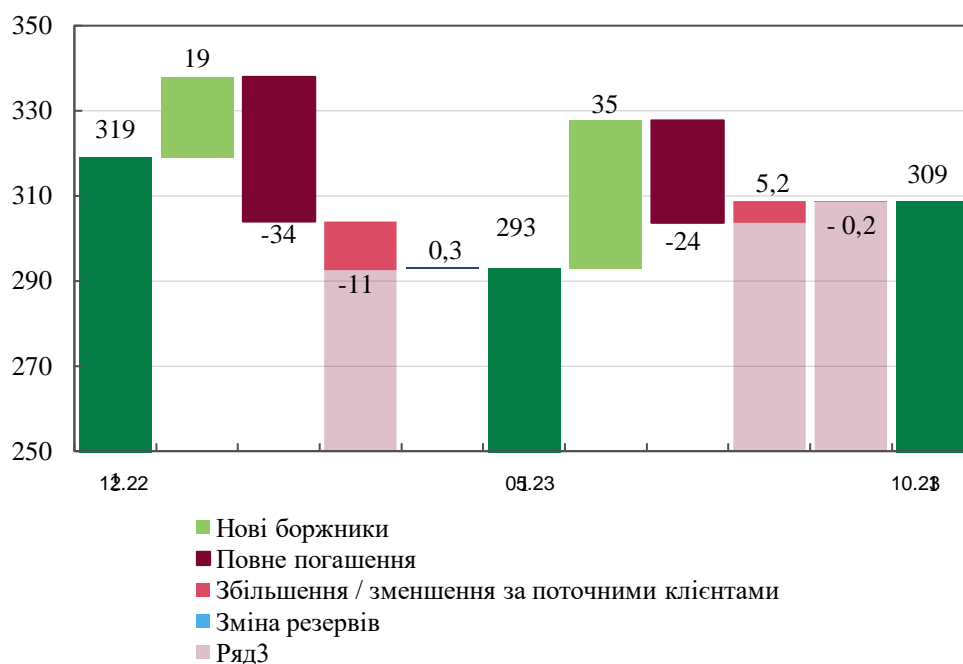

Рисунок 1.5 – Фактори зміни валових гривневих кредитів, млрд грн

Джерело: НБУ [27]

Фокус державних програм на кредитуванні малих та середніх підприємств призвів до зростання ролі цього сегмента, який наразі становить понад 56% чистого гривневого портфеля кредитів бізнесу. З цієї суми, чверть припадає на кредити компаніям, які не входять до бізнес-груп. Активне кредитування малих бізнесів призвело до зменшення концентрації на банківських балансах та зниження ризиків. За останні чотири роки частка позик для підприємств з обсягом до 50 млн грн зростає із 34% до 41%. Однак останні зміни у дизайні програми «Доступні кредити 5-7-9%» у вересні 2023 р. сповільнили темпи її росту. Зміни включають вищі ставки для позик на поповнення обігових коштів, тоді як низькі ставки залишились для інвестиційних кредитів та підприємств у зоні високого воєнного ризику. Внаслідок цього попит на ці кредити виявився меншим. У

найближчий час також планується виключити великі підприємства з області дії програми (рис. 1.6) [27].

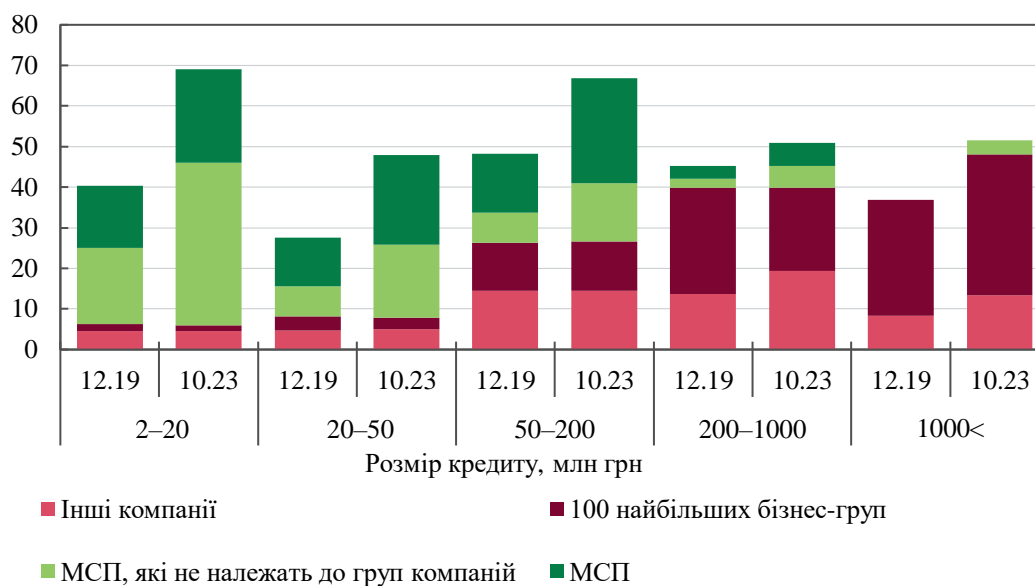

Рисунок 1.6 – Чисті гривневі кредити корпоративних позичальників за групами боржників та розміром кредиту, млрд грн

Джерело: НБУ [27]

Ставки за гривневими кредитами для корпорацій зазнали поступового зниження протягом поточного року, скоротившись на 1.3 відсоткових пункти до 18.9% річних. Результати банківського опитування вказують, що зміна ставок стала одним із ключових чинників, що підштовхує інтерес бізнесу до кредитів. З урахуванням оптимістичних показників економічної діяльності бізнесу передбачається подальший ріст попиту на кредити. Забезпечуючи цей ріст, комфорт для кредиторів зміцнюється за рахунок задовільного фінансового стану та боргових метрик більшості галузей.

Порівняно з попереднім періодом, кредитний ризик зменшився, а ставки резервів залишаються стабільними. Частка непрацюючих корпоративних кредитів стабілізувалася на рівні близько 45%, що є майже в півтора рази вище, ніж показник у лютому 2022 року. З початку повномасштабного вторгнення, приблизно 25% кредитів бізнесу за сумою та 19% за кількістю боржників були визнані дефолтними. Більшість цих кредитів перейшли в категорію непрацюючих

ще в 2022 році. Однак за період десяти місяців 2023 року дефолту зазнали лише близько 5% боржників, що відбулося у відповідь на етапи макроекономічної стабільності (рис. 1.7) [27].

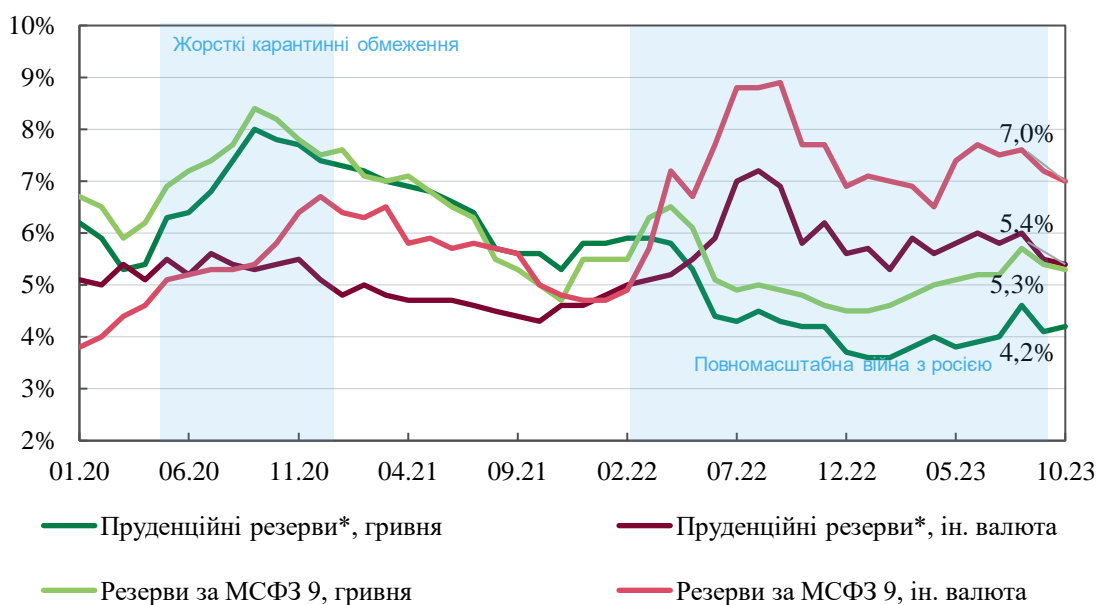

Рисунок 1.7 – Покриття резервами працюючих кредитів суб'єктів господарювання

Джерело: НБУ [27]

Значна частка працюючих чистих кредитів продовжує перебувати під впливом процесу реструктуризації, досягаючи 19%. З цієї суми 2% або 7 млрд грн припадає на значні кредити державних банків, які були урегульовані відповідно до Закону «Про фінансову реструктуризацію». Унаслідок значних втрат вартості для банку, зумовлених суттєвим подовженням строку та зниженням ставки під час реструктуризації, ці кредити визнано як первісно знецінені (РОСІ). Хоча ці кредити залишаються активними, ризики неплатоспроможності боржників, які скористалися умовами реструктуризації боргу, перевищують загальний рівень портфеля.

У цілому можна відзначити, що банки належним чином оцінюють кредитні ризики. Оцінка якості активів двадцяти найбільших банків, які володіють 94% портфеля корпоративних кредитів, свідчить про належне урахування банками ризиків. Корекції розміру пруденційних резервів, що обчислюються відповідно до

Положення № 351, обмежуються 2%. Під час перевірки близько 8% боржників з вибірки було визнано дефолтними, і більшість з них представляють невеликі компанії. Суттєвих перекласифікацій відбулося лише у чотирьох банках. В умовах регуляторних послаблень деякі з цих установ частково недооцінювали фінансовий стан клієнтів та їхню здатність обслуговувати принаймні відсотки за кредитами через операційні доходи. З урахуванням виявлених недоліків у жовтні НБУ вдосконалив правила оцінки кредитного ризику для банків. В рамках оцінки стійкості також проведено перевірку вартості великих об'єктів, які виступають заставою за кредитами. Банки перед проведенням AQR майже не враховували забезпечення, яке перебуває в зонах підвищених рівнів безпеки (рис. 1.8) [27].

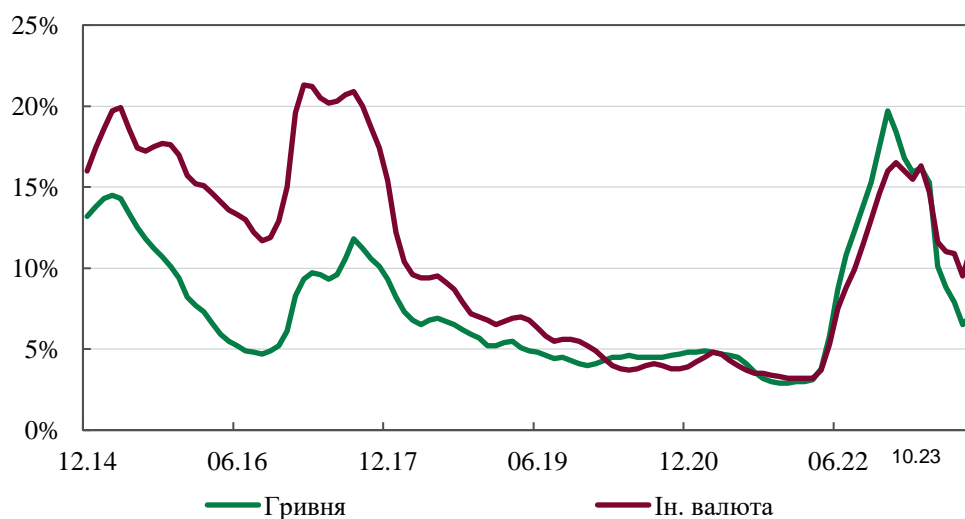

Рисунок 1.8 – Частка позичальників, що зазнали дефолту протягом 12 місяців до відповідної дати, згладжені показники

Джерело: НБУ [27]

У 2023 році фінансові резерви в українських банках, згідно зі стандартами МСФЗ, ростуть за окремими знеціненими кредитами, але цю тенденцію компенсує зниження резервів за портфельно оцінюваними кредитами через поліпшення економічних прогнозів. Таким чином, банки майже не реєструють додаткових втрат від формування резервів упродовж 2023 року.

Роздрібний кредитний портфель показує ознаки відновлення після періоду спаду, зокрема в сегментах іпотеки та незабезпечених кредитів. Зростання

незабезпечених споживчих позик є визначальним, але іпотечні кредити зростають завдяки державній підтримці. Однак автокредитування стримується високою вартістю. Незважаючи на активне кредитування, банки не досягають попереднього рівня попиту перед війною. Якість портфеля покращується повільно, але частка непрацюючих кредитів зменшується завдяки росту портфеля. Зростання роздрібного кредитного портфеля спостерігається у фізичних осіб, зокрема у гривні, з дев'ятого місяця підряд, хоча обсяг кредитів залишається нижчим, ніж до війни. Позитивні темпи приросту обумовлені підвищеним кредитним попитом і покращенням споживчих настроїв (рис. 1.9).

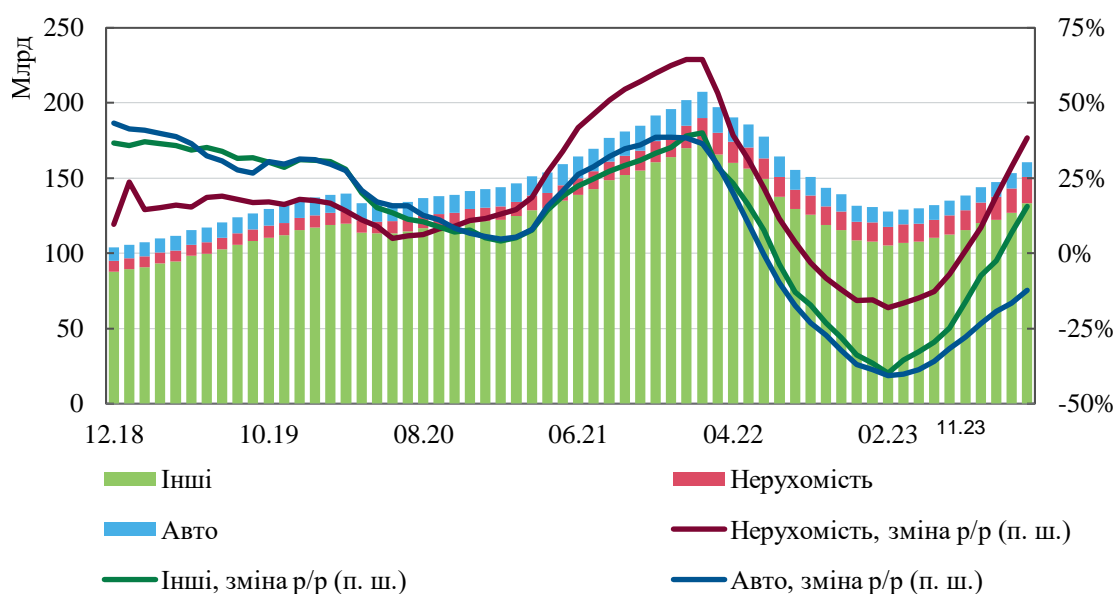

Рисунок 1.9 – Обсяг чистих гривневих кредитів фізичним особам, млрд грн

Джерело: НБУ [27]

У структурі кредитного портфеля однозначно переважають незабезпечені позики. Незабезпечені споживчі кредити і надалі виступають основою роздрібного кредитного портфеля, складаючи 83% його структури. Протягом останніх шести місяців цей портфель зріс на 21%, перевершуючи темпи зростання за 2021 рік. Варто відзначити, що цей приріст відбувається з відносно низького рівня, і лише окремі фінансові установи активно розширюють свої портфелі. Зокрема, банки з класичною роздрібною бізнес-моделлю виявляють активний ріст своїх портфелів. Два провідні банки за обсягами чистого гривневого портфеля

вже досягли його розміру перед початком війни. У той же час, універсальні банки в кращому випадку утримуються від різкого збільшення портфеля. Ключовою конкурентною перевагою в даному сегменті залишаються розвинені онлайн-сервіси та додатки. Зростання портфеля відбувається не лише завдяки привертанню нових клієнтів, але і через підвищення кредитних лімітів для існуючих клієнтів. Збільшення лімітів відповідає зростанню номінальних доходів, що не підсилює ризику кредитного портфеля (рис. 1.10) [27].

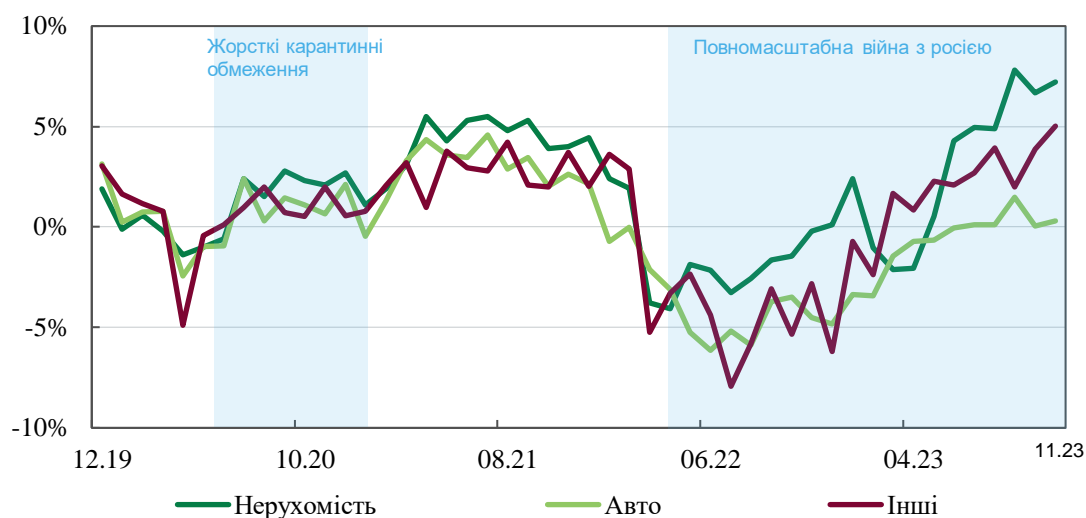

Рисунок 1.10 – Зміна чистих кредитів до попереднього місяця

Джерело: НБУ [27]

Більшість нових іпотечних кредитів в даний період надаються через державні програми, переважно державними банками. Протягом останніх шести місяців чистий гривневий портфель іпотечних кредитів зріс на 41%, що перевищує довоєнні темпи. Зараз не відзначається повноцінного відновлення автокредитування. Навіть при поживленні попиту на придбання автомобілів, високі ставки за значні суми та тривалі терміни кредитів обмежують розвиток цього сегменту.

Роздрібне кредитування продовжить зростати. Швидке поточне зростання портфеля є природнім, оскільки рівень кредитування значно знизився під час повномасштабної війни. Протягом 2022–2023 років співвідношення обсягу кредитів населенню до ВВП зменшилося з 4% до 2.9%. Споживання

домогосподарств продовжить поживляватися, і банки готові задовольняти зростаючий попит на позики. У останні два квартали вони зафіксували помітне послаблення кредитних стандартів. Навіть за збереження поточних темпів приросту портфеля знадобиться більше року для повернення цього показника до довоєнного рівня (рис. 1.11) [27].

Рисунок 1.11 – Умови кредитування домогосподарств, січень 2016 = 100%
Джерело: НБУ [27]

Рівень дефолтів у сфері споживчих кредитів залишається незначно вищим, ніж показники до початку воєнних подій. Ситуація стала наслідком значної хвилі дефолтів, спричиненої повним масштабом вторгнення Росії та макроекономічною кризою. Протягом 2022 року понад 20% обсягу роздрібних кредитів стали непрацюючими. Головною причиною цього стала різке зменшення доходів населення. Однак значний вплив також мали втрати позик, наданих боржникам, що на початок повномасштабного вторгнення перебували на нині окупованих територіях або в зоні бойових дій. Ці дефолти відокремлено розглядалися під час оцінки стійкості банків. На момент проведення оцінки в квітні частка цих непрацюючих кредитів у чистому портфелі становила 5%. Дві третини цих позик було визнано непрацюючими та зарезервовано на рівні 70%. Враховуючи невеликий обсяг залишкових ризиків, цей портфель вже не представляє суттєвих негативних наслідків для банків, імовірно, через дорезервацію цих кредитів до цього часу (рис. 1.12) [27].

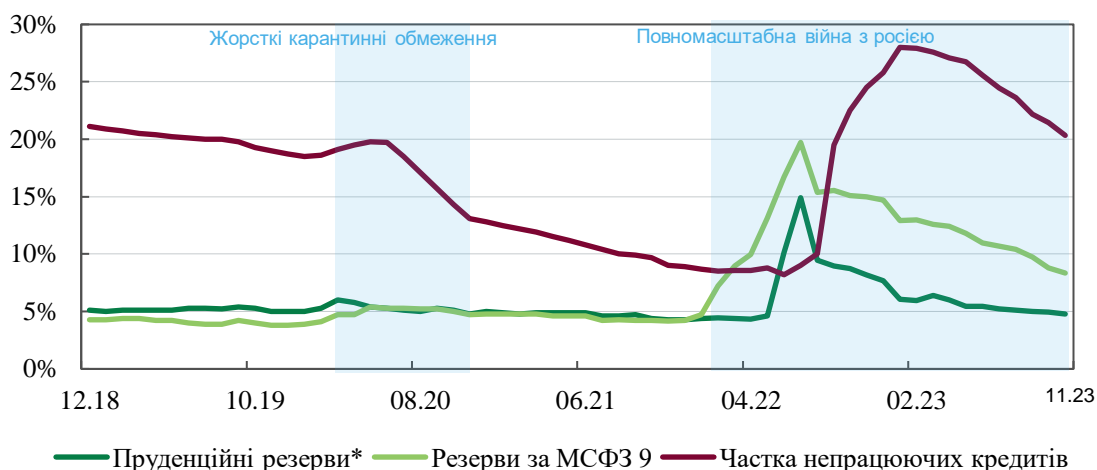

Рисунок 1.12 – Резервування працюючих та частка непрацюючих гривневих кредитів фізичним особам

Джерело: НБУ [27]

Рівень дефолтів у сфері кредитів для домогосподарств залишається трошки вищим, ніж у 2021 році, проте останні місяці відзначаються помітним зниженням темпів переходу працюючих кредитів у дефолт. Також відзначено значне зменшення частки прострочених платежів на 90 днів протягом останніх місяців. Наразі цей показник становить 3.8%, що навіть менше, ніж середній рівень за 2021 рік (рис. 2.13) [27].

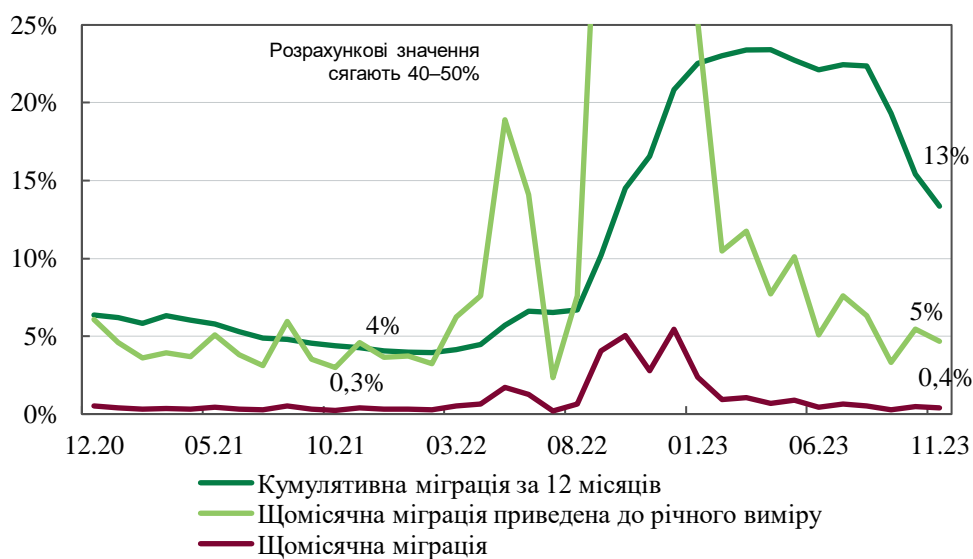

Рисунок 1.13 – Резервування працюючих та частка непрацюючих гривневих кредитів фізичним особам

Джерело: НБУ [27]

Незважаючи на ще завищений рівень дефолтів, частка непрацюючих кредитів зменшується впродовж останніх шести місяців. Головним чином це є результатом збільшення обсягу працюючого кредитного портфеля та списання кредитів, які не функціонують протягом понад року. З продовженням росту портфеля частка непрацюючих кредитів буде і надалі зменшуватися

Банки виявляють консерватизм і підтримують високий рівень резервів за працюючими кредитами. За результатами опитування щодо умов кредитування, фінансові установи в основному очікують, що якість кредитного портфеля значно не зміниться протягом наступних 12 місяців [27].

Для забезпечення фінансової стабільності в умовах військового конфлікту необхідні спільні зусилля та тісна координація всіх учасників фінансового ринку, включаючи банки, небанківські фінансові установи, Національний банк та інших регуляторів ринку, а також ефективна підтримка державних органів. Національний банк пропонує рекомендації та оприлюднює свої плани на найближчий час. Рекомендації органам державної влади включають підтримку програми МВФ та отримання фінансування від міжнародних партнерів, а також ухвалення необхідних законів для зміцнення стійкості системи гарантування вкладів та визначення підходів до оподаткування операцій з віртуальними активами. Також рекомендується підготувати концептуальний огляд програми «Доступні кредити 5-7-9%» та усунути її недоліки [27].

Банкам, які потребують додаткового капіталу, рекомендується розробити та виконувати програми капіталізації або реструктуризації, якщо їм встановлено вищі за мінімальні рівні достатності капіталу. Ці програми повинні бути ретельно розроблені та виконуватися відповідно до узгодженого графіка.

Фінансовим установам слід враховувати очікувані зміни регуляторних вимог при розробці власних стратегій. Зокрема, вони повинні врахувати відновлення всіх регуляторних вимог, які діяли перед вторгненням, а також впровадження нових вимог, які гармонізують українські правила з європейськими. Фінансові установи мають адаптувати свої стратегії з урахуванням результатів оцінки їхньої стійкості [27].

Дотримання правил відповідального кредитування є важливим для фінансових установ. З урахуванням втрат роздрібного бізнесу під час війни, банки мають відновлювати портфель кредитів, уникати агресивних маркетингових підходів та пропонувати кредитні продукти, які відповідають потребам та можливостям клієнтів. Важливо уникати нав'язливих пропозицій, особливо для вразливих соціальних груп, які збільшилися під час вторгнення.

1.3 Організаційно-економічна характеристика АТ «Сенс Банк»

Sense Bank, один із найбільших українських банків, був заснований у 1992 році. Починаючи з 2001 року, він функціонував під назвою АТ «Альфа-Банк» та став частиною приватної міжнародної банківської холдингової компанії з центральним офісом у Люксембурзі. У 2022 році було прийнято рішення про відмову від бренду Альфа-Банк, що супроводжувалося зміною юридичної назви банку на АТ «Сенс Банк» та введенням нового бренду Sense Bank.

На 22 липня 2023 року зафіксовано угоду між Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, яка передбачала купівлю 100% акцій АТ «Сенс Банк». Внаслідок цієї угоди Sense Bank перейшов у державну власність [2].

Sense Bank володіє визначними позиціями у всіх сегментах банківського ринку, виступаючи як один з найстійких та надійних банків в Україні. Також він є частиною переліку системно важливих банків країни, затвердженого рішенням правління Національного банку України у 2023 році [27].

Незалежне кредитне рейтингове агентство «Експерт-Рейтинг» підтвердило довгостроковий кредитний рейтинг Sense Bank на рівні uaAAA за національною українською шкалою. Цей рейтинг свідчить про найвищу кредитоспроможність Sense Bank порівняно з іншими фінансовими установами в Україні.

За результатами дослідження, проведеного агентством, станом на початок вересня 2023 року Sense Bank демонстрував стабільний рівень забезпеченості регулятивним та основним капіталом. Банк також володіє високою ліквідністю,

яку підтверджують відповідні нормативи, суттєво перевищуючи встановлені граничні значення, визначені Національним банком України.

У першому півріччі 2023 року банк показав значні обсяги чистого процентного та чистого комісійного доходів, а також отримав прибуток у розмірі 2,144 млрд грн. Це вражаючий показник, особливо порівняно з аналогічним періодом 2022 року, коли був зафіксований збиток у розмірі 2,349 млрд грн, що було обумовлено істотним зростанням резервів під заборгованість за кредитами, наданими клієнтам [24].

Sense Bank є одним із системно важливих банків України та має понад 130 відділень по всій країні. Банк обслуговує близько 3 мільйонів фізичних осіб, 55 тисяч юридичних осіб та 85 тисяч фізичних осіб-підприємців. Кадровий склад банку налічує близько 4 тисяч співробітників. Кількість підрозділів АТ «Сенс банк» станом на 01.01.2023 р. наведено на рис. 1.14 [2].

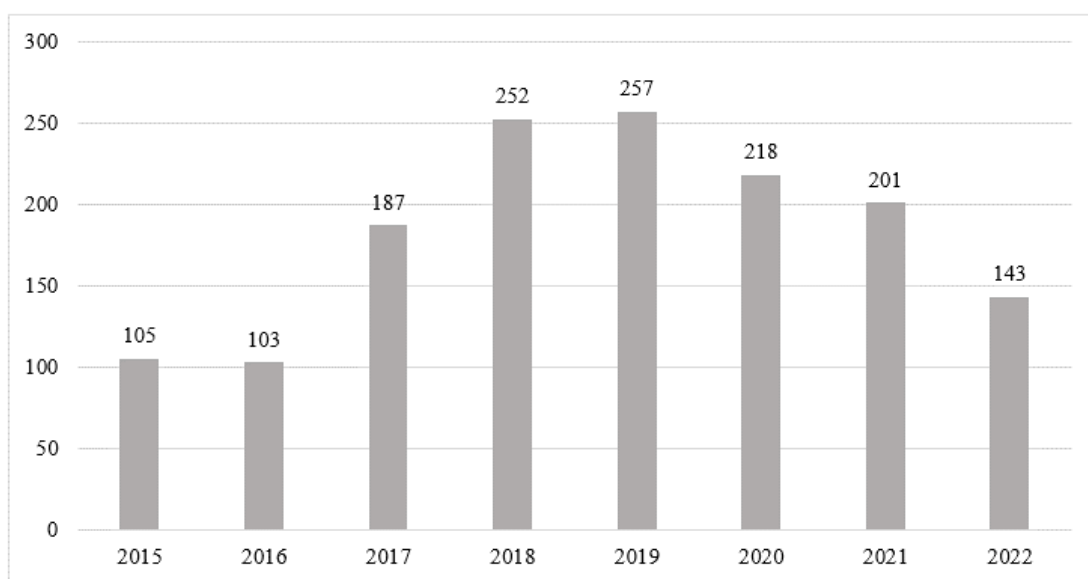

Рисунок 1.14 – Кількість підрозділів АТ «Сенс банк»

Джерело: НБУ [27]

Основні фінансово-економічні показники АТ «Сенс банк» наведені у табл. 1.2. За даними табл. 1.2 можна зробити наступні висновки.

Грошові кошти та еквіваленти зменшилися на 29,52% з 2020 до 2022 року, досягнувши значення 5,094 млрд грн. Кредити юридичних осіб зросли на 21,24% у 2021 році, але зменшилися на 0,79% у 2022 році. Кредити фізичних осіб

зростають на 34,12% у 2021 році, але у 2022 році спостерігається різке зменшення – на 27,23% відносно базового періоду. Загальна вартість активів скоротилась на 23,03%, з 97,491 млрд грн у 2020 році до 75,035 млрд грн у 2022 році.

Таблиця 1.2

Основні фінансово-економічні показники АТ АТ «Сенс банк»

Показники	Звіт 2020 року	Звіт 2021 року	Звіт 2022 року	Відхилення 2021 року до 2020 року		Відхилення 2022 року до 2020 року	
				Абсолютне	Відн., відсотків	Абсолютне	Відн., відсотків
Активи							
Грошові кошти та еквіваленти	7228506	7973050	5094427	744544	10,30	-2134079	-29,52
Кредити юридичних осіб	29697663	36004887	29463327	6307224	21,24	-234336	-0,79
Кредити фізичних осіб	18139785	24329261	13199595	6189476	34,12	-4940190	-27,23
Активи разом	97490789	115721503	75034967	18230714	18,70	-22455822	-23,03
Пасиви							
Кошти банків	130363	83335	32398	-47028	-36,07	-97965	-75,15
Депозити юридичних осіб	30445323	40582337	18180378	10137014	33,30	-12264945	-40,29
Депозити фізичних осіб	43641268	48910668	42981711	5269400	12,07	-659557	-1,51
Власний капітал	9679363	12932981	5969278	3253618	33,61	-3710085	-38,33
Фінансові результати							
Процентні доходи	8731981	10093038	11659710	1361057	15,59	2927729	33,53
Процентні витрати	3667399	3760451	4687146	93052	2,54	1019747	27,81
Чистий процентний дохід	5064583	6332587	6972564	1268004	25,04	1907981	37,67
Комісійні доходи	4548960	5641465	4318792	1092505	24,02	-230168	-5,06
Комісійні витрати	1189176	1782634	1476376	593458	49,90	287200	24,15
Прибуток/(збиток)	1209666	3346112	-6965441	2136446	176,61	-8175107	-675,82

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

Спостерігається зменшення коштів банків на 75,15% у 2022 році та депозитів юридичних осіб на 40,29% у 2022 році. Депозити фізичних осіб демонструє помірне зменшення – на 1,51% у 2022 році.

Величина власного капіталу знизилась на 38,33%, досягнувши 5,969 млрд грн у 2022 році.

Процентні доходи зросли на 33,53%, до 11,660 млрд грн у 2022 році. Чистий

процентний дохід збільшився на 37,67%, склавши 6,973 млрд грн у 2022 році. Комісійні доходи зменшилися на 5,06%, до 4,319 млрд грн у 2022 році. 2022 рік банк завершив зі збитком у розмірі 6,965 млрд грн.

Отже, у 2022 році банк стикався із значущими викликами, зокрема у сферах ліквідності та прибутковості.

Основні індикатори ефективності діяльності банку наведені у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Основні індикатори ефективності діяльності банку

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2021 року до 2020 року	Відхилення 2022 року до 2020 року
Капіталізація (%)					
Власний капітал / Активи	9,9	11,2	8	1,3	-1,9
Статутний капітал / Активи	29,5	24,8	38,3	-4,7	8,8
Фондування (%)					
Поточні депозити / Депозити	61,7	66,9	54,8	5,2	-6,9
Депозити фізосіб / Зобов'язання	49,7	47,6	62,2	-2,1	12,5
Кредити/Депозити	64,5	67,4	69,7	2,9	5,2
Якість активів (%)					
Коефіцієнт резервування кредитів	31	15,9	46,8	-15,1	15,8
Ліквідність (%)					
Ліквідні активи / Активи	7,4	6,9	6,8	-0,5	-0,6
Ліквідні активи / Залучені ресурси	9,7	8,9	8,3	-0,8	-1,4
Ліквідні активи/ Зобов'язання	8,2	7,8	7,4	-0,4	-0,8
Рентабельність (%)					
ROAA	1,4	3,1	-7,3	1,7	-8,7
ROAE	13,5	29,6	-73,7	16,1	-87,2
Чиста процентна маржа	7,2	6,9	8,5	-0,3	1,3
Процентні витрати / Процентні доходи	-42	37,3	40,2	79,3	82,2

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

Дані табл. 1.3 свідчать, що за період з 2020 по 2022 рік спостерігається зменшення капіталізації на 1,9 відсоткових пункти (далі – в.п.). Відбувається різке збільшення статутного капіталу відносно активів (на 8,8 в.п.), що свідчить про

ріст фінансового забезпечення.

Спостерігається зменшення відношення поточних депозитів до загальних депозитів на 6,9 в.п. та суттєве збільшення відношення депозитів фізичних осіб до зобов'язань на 12,5 в.п., також відбувається поступове зростання відношення кредитів до депозитів на 5,2 в.п.

Суттєве зменшення коефіцієнта резервування кредитів на 15,1 в.п. може вказувати на ризик неплатоспроможності.

Відбувається загальне зменшення ліквідних активів на 0,6 в.п., зменшення відношення ліквідних активів до залучених ресурсів на 1,4 в.п. та зменшення відношення ліквідних активів до зобов'язань на 0,8 в.п.

Рентабельність (%): зменшення рентабельності активів на 8,7 в.п. та значне зменшення рентабельності власного капіталу на 87,2 в.п. свідчать про суттєві проблеми в управлінні прибутковістю та ризиками у 2022 році.

Збільшення чистої процентної маржі на 1,3 в.п. свідчить про певні позитивні тенденції в процесі фінансової діяльності. Зростання відношення процентних витрат до доходів на 82,2% може свідчити про проблеми у ефективності управління витратами. Такі тенденції вимагатимуть уважного аналізу та корекції стратегій управління ризиками та фінансовою діяльністю.

За підсумками першого півріччя 2023 року АТ «Сенс Банк» зареєстрував прибуток у розмірі 2,144 млрд грн., що значно перевищує показник попереднього року, коли у відповідний період був зафіксований збиток на рівні 2,349 млрд грн. Варто відзначити, що негативний фінансовий результат у 2022 році був обумовлений значним збільшенням резервів на покриття заборгованості клієнтів за наданими кредитами.

Чистий процентний дохід АТ «Сенс Банк» за перше півріччя 2023 року скоротився на 35,12%, досягнувши рівень 2,518 млрд грн. У той же період чистий комісійний дохід відзначився зменшенням на 23,21% і становив 1,112 млрд грн.

Отже, в умовах складної макроекономічної обстановки, спричиненої військовою агресією росії та оголошенням в Україні воєнного стану, АТ «Сенс Банк» у першому півріччі 2023 року успішно вирішив виклики,

продемонструвавши значні доходи та прибуткові показники (рис. 1.15) [21].

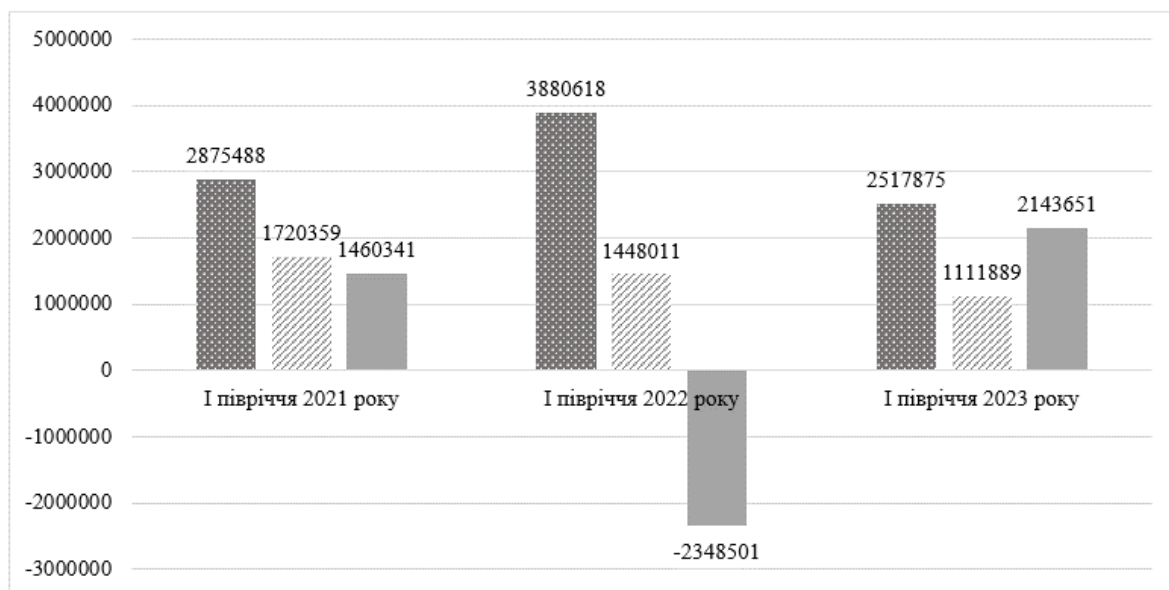

Рисунок 1.14 – Чистий процентний дохід, чистий комісійний дохід та прибуток АТ «Сенс Банк»

Джерело: НБУ [27]

Станом на 01.07.2023 року в порівнянні з початком 2023 року активи АТ «Сенс Банк» зросли на 3,14%, досягнувши суми 77,395 млрд грн, тоді як обсяг чистих кредитів та заборгованості клієнтів зменшився на 12,29% і становив 37,418 млрд грн.

Упродовж періоду з 01.01.2022 по 01.09.2023 року коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) АТ «Сенс Банк» коливався між 98,82% та 141,94%. На 01.09.2023 року NSFR був на рівні 141,94%, що перевищує граничне значення для даного нормативу на 41,94 в.п., встановлене з 01.04.2023 року, яке складає 100%.

Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LSR_{вв}) АТ «Сенс Банк» від 01.01.2022 по 01.09.2023 року істотно перевищував граничне значення НБУ (100%), змінюючись від 191,56% до 540,80%. Станом на 01.09.2023 року LSR_{вв} склав 540,80%, що було в 5,41 раза більше, ніж встановлене регулятором нормативне значення.

Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті (LSR_{ів}) АТ «Сенс

Банк» в 2022 році та січні-серпні 2023 року перевищував граничне значення НБУ в діапазоні від 378,76% до 845,03%. На 01.09.2023 року LSR_{ів} склав 845,03%, що було в 8,45 рази більше, ніж встановлене регулятором нормативне значення [27].

Отже, на початку вересня 2023 року АТ "Сенс Банк" мала високий рівень ліквідності, про що свідчать значення відповідних нормативів банку (LSR, LSR_{вв} та LSR_{ів}), які із значним запасом перевищували встановлені граничні значення НБУ.

Висновки до розділу 1

У розділі проведено аналіз нормативно-правової бази, що регулює облік та аудит кредитних операцій, вивчено сучасний стан кредитної діяльності банків в Україні та надано організаційно-економічну характеристику АТ «СЕНС БАНК».

Основні принципи регулювання бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначаються Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». У банківській сфері, організація обліку та складання фінансової звітності, а також ведення окремих банківських операцій регламентуються нормативними актами Національного банку України (НБУ). Ці акти у вигляді постанов Правління НБУ, інструкцій, положень та правил визначають вимоги до обліку в банківських установах.

На сучасний момент банківська система України переживає виклики, пов'язані з військовим конфліктом та економічною нестабільністю. Загалом, банки продовжують оптимізувати свої кредитні портфелі та покращувати якість активів, але вплив війни призвів до зростання рівня дефолтів та непрацюючих кредитів.

Фінансові установи активно працюють над оцінкою та управлінням кредитними ризиками, враховуючи резервування та реалізацію стратегій відновлення портфеля кредитів. Важливою є також адаптація до змін регуляторного середовища, зокрема гармонізації українських правил з європейськими стандартами.

Роздрібний кредитний портфель демонструє ознаки відновлення, зокрема у сегментах іпотеки та незабезпечених кредитів. Фінансові установи намагаються забезпечити доступність кредитів для населення та підтримувати економічну стійкість в умовах військового конфлікту.

У цілому, банківська система України робить спроби зберегти стабільність та впоратися з економічними труднощами в умовах воєнного стану, але важливо продовжувати вдосконалювати стратегії та дотримуватися принципів відповідального кредитування в контексті невизначеності та ризиків.

АТ «Сенс Банк» – великий український банк, заснований в 1992 році, який, починаючи з 2001 року, діяв як АТ «Альфа-Банк». У 2022 році банк став державним після угоди з Міністерством фінансів та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Проведений аналіз фінансових показників вказує на суттєве погіршення результатів діяльності у 2022 році, що обумовлено значним збільшенням резервів на покриття заборгованості клієнтів за наданими кредитами. У 2023 році банк продемонстрував значне зростання прибутку та динамічний ріст активів.

Капіталізація та рентабельність активів демонструють зниження у 2022 році, але, ліквідність залишається на високому рівні. Банк ефективно вирішує виклики, пов'язані з економічними труднощами та воєнною агресією.

Отже, АТ «Сенс Банк» має стійке положення на ринку, хоча 2022 рік був важким. У 2023 році банк проявив стійкість та здатність до адаптації, що створює позитивні перспективи для подальшого розвитку.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «СЕНС БАНК»

2.1 Організація обліку кредитних операцій

Взаємовідносини між банком і позичальником у сфері кредитування ґрунтуються на принципах партнерства, що передбачає вирішення всіх питань, пов'язаних із кредитуванням, на основі укладення кредитного договору.

Комерційні банки, формуючи свою кредитну політику, враховують інтереси банку, його акціонерів, вкладників та клієнтів, узгоджуючи їх із загальнодержавними інтересами.

Кредитна операція визнається активною банківською операцією, пов'язаною з наданням позики або взяттям на себе зобов'язань (гарантій, поручительств, авалю), призначених для фактичного перерахування коштів на кредитній основі у разі виконання умов операції.

Кредит вважається активом з моменту укладення угоди про кредитування, незалежно від наявності фактичного руху коштів.

Зобов'язання з кредитування, не пов'язане з фактичними грошовими потоками, обліковується як позабалансовий актив. Якщо часовий розрив між датою укладання угоди та датою фактичного перерахування коштів відсутній, то облік поза балансом не проводиться, і кредит реєструється як балансовий актив [57, с. 66].

Кредитні відносини виникають на основі укладеного письмового кредитного договору між кредитором і позичальником. В угоді визначаються основні аспекти, такі як мета, сума і термін кредиту, умови видачі та погашення, види забезпечення, відсоткові ставки, порядок платежів та права та обов'язки сторін [14].

Згідно з нормативно-правовими актами Національного банку України, кредити класифікуються в банківській обліковій системі за рядом ознак, поданих у таблиці 2.1.

Класифікація кредитів

Критерій (ознака)	Види кредитів
Роль банку (кредитор чи позичальник)	активні; пасивні
За строками користування	до запитання (онкольний); строковий; короткострокові (до 1 року); середньострокові (до 3 років); довгострокові (понад 3 років)
За призначенням	на виробничі цілі (юридичним особам під основні засоби та обігові кошти); споживчий кредит (фізичним особам)
За ступенем ризику	стандартні; під контролем; субстандартні; сумнівні; безнадійні
За забезпеченням	бланкові (незабезпечені); забезпечені заставою (у тому числі ломбардний); гарантійним зобов'язанням чи порукою, страхуванням
За методами надання	у разовому порядку; відповідно до відкритої кредитної лінії; гарантійні (із заздалегідь обумовленою датою надання)
За строками погашення	водночас; у розстрочку; достроково (на вимогу кредитора або за заявою позичальника); з регресією платежів; після закінчення обумовленого періоду (місяця, кварталу)
За кількістю кредиторів	двосторонні; консорціумні (синдиковані); паралельні

Джерело: сформовано автором на основі [3, с. 263-265]

Процедура надання кредитів банківською установою включає в себе ряд етапів, які представлені на рис. 2.1

Рисунок 2.1 – Етапи надання кредитів банківською установою

Джерело: побудовано автором на основі [1; 20]

Основні принципи, на яких ґрунтується облік кредитних операцій комерційного банку, включають принцип превалювання сутності перед формою, принцип нарахування, а також принцип обачності [37].

Кредити поділяються на короткострокові, із початковим строком погашення менше одного року, та довгострокові, із початковим строком погашення більше одного року.

Позикові кошти передаються позичальникові з позичкового рахунку, переважно у безготівковому форматі, шляхом переказу на його поточний рахунок або оплати розрахунково-грошових документів за товари, роботи і послуги від постачальників згідно укладених договорів та контрактів.

Позикові кошти можуть бути також перераховані на розрахунковий рахунок позичальника для використання у визначених кредитним договором цілях, з утриманням банком права контролю за цільовим використанням коштів. При необхідності, згідно рішення банку, позички для розрахунків з громадянами за укладеними договорами можуть надаватися у готівковій формі [14, с. 45].

Надання кредиту може здійснюватися одноразово, щоденно або з іншою регулярністю, що визначена у кредитному договорі, враховуючи потреби позичальника. Довгострокові кредити можуть видаватися поетапно на виконання будівельно-монтажних робіт та покриття затрат.

Підприємствам з постійним циклом виробництва та позичальникам із стійким фінансовим станом, які мають добру репутацію як надійні платники, може бути надано можливість отримання «кредитної лінії». Це означає видачу позики у безготівковій формі частинами в майбутньому в межах заздалегідь визначеної суми та встановленого ліміту. Ця лінія може використовуватися для фінансування групи договорів і комерційних контрактів. Розмір кредитної лінії, строки використання, періодичність погашення та відновлення визначаються укладеними договорами та контрактами [3, с. 125].

Банківське кредитування здійснюється за допомогою різних видів позикових рахунків, включаючи:

- простий позиковий рахунок, який може мати лише активне (дебетове)

сальдо;

– спеціальний позиковий рахунок, що служить для обліку кредитів за запитанням, наприклад, у разі кредитування під заставу векселів, може мати кредитове сальдо, але ця сума повинна бути зарахована на поточний рахунок клієнта в той самий день;

– контокорентний рахунок, який є активно-пасивним рахунком, де фіксуються всі операції з клієнтом. За дебетом обліковується заборгованість банку та всі платежі за дорученням клієнта, за кредитом – надходження коштів від платників у вигляді вкладів, повернення кредитів тощо. Цей рахунок поєднує позиковий рахунок з поточним і може мати дебетове або кредитове сальдо;

– поточний рахунок з овердрафтом, де згідно угоди між банком і клієнтом можливе перевищення суми списання з рахунку відносно залишку коштів, що фактично є наданням позички [14].

Для надання кредиту банк здійснює аналіз наданих потенційним позичальником документів з метою визначення його рівня платоспроможності та ризику неповернення кредиту. Цим завданням займаються кредитні відділи банків.

Видача кредиту проводиться на основі колегіального рішення. Після прийняття рішення позичальника запрошують для укладення кредитного договору. Умови, необхідні для надання кредиту, чітко визначаються в кредитному договорі, а також вказуються права та обов'язки обох сторін.

Позичальник має право відкликати свою згоду на укладення договору кредиту протягом 14 днів після отримання його екземпляра. Це може бути зроблено шляхом подання письмового повідомлення кредитору, навіть без вказання причин. Важливо відзначити, що споживчий кредит такого права не надає. Зараз також заборонені будь-які обмеження щодо дострокового погашення споживчого кредиту, що дозволяє позичальнику погасити його за бажання та можливість.

На підставі кредитного договору кредитний працівник складає розпорядження, в якому бухгалтерія зобов'язана відкрити позиковий рахунок та

видає клієнту відповідну грошову суму. Другий екземпляр розпорядження стосується нарахування плати за кредит і служить підставою для відповідних бухгалтерських операцій. Копія кредитного договору також надходить до бухгалтерії [1].

Облік кредитів з різними термінами проводиться на окремих балансових рахунках. У всіх випадках сума виданого кредиту відображається за дебетом позикового рахунку, а його погашення – за кредитом. Режим рахунку визначається у кредитній угоді.

Порядок реєстрації кредитних операцій у бухгалтерському обліку банками формується кожним банком згідно з вимогами Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [45], Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [42]), а також локальних нормативно-правових актів конкретного банку.

Кредитні операції, які реалізуються банками відповідно до чинного законодавства, фіксуються в бухгалтерському обліку на відповідних рахунках Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [31], з урахуванням Плану аналітичних рахунків комерційного банку, залежно від категорії контрагентів, виду кредиту та строків його використання.

Загальні принципи обліку кредитних операцій:

1. У момент первісного визнання установа банку оцінює надані (отримані) кредити за справедливою вартістю, включаючи витрати на операцію, та реєструє їх в бухгалтерському обліку як актив та зобов'язання, які не взаємозаліковуються.

2. Після первісного визнання кредити банку оцінюються за амортизованою собівартістю з використанням ефективної ставки відсотка під час начислення процентів та амортизації дисконту (премії).

3. Амортизація дисконту (премії) здійснюється протягом терміну дії фінансового інструменту за ефективною ставкою відсотка, і сума дисконту (премії) повинна бути повністю амортизована на дату погашення (повернення) кредиту (депозиту).

4. Якщо установа банку надає або отримує кредит за ставкою, що практично

не відрізняється від ставки, яку вона застосовує на цю ж дату для подібних фінансових інструментів, то визначається ринкова вартість інструменту, рівна фактичній ціні операції.

5. Якщо установа банку надає (отримує) кредит за ставкою, яка значно відрізняється від ставки для подібних фінансових інструментів, то визначається справедлива вартість інструменту за допомогою ринкової процентної ставки, і в бухгалтерському обліку реєструється прибуток або збиток.

6. Первісна вартість наданого (отриманого) кредиту в бухгалтерському обліку визнається в одній валюті.

7. Установи банку відображають отримані/сплачені комісії, які є невід'ємною частиною доходу/витрат за фінансовим інструментом, на рахунках неамортизованого дисконту/премії за відповідними аналітичними рахунками та амортизують їх на процентні доходи (витрати) протягом терміну дії фінансового інструменту.

8. Отримані (сплачені) до моменту видачі (отримання) кредиту (траншу за кредитною лінією) комісії, які є невід'ємною частиною доходу/витрат за фінансовим інструментом, відображаються за балансовим рахунком 3600 «Доходи майбутніх періодів»/3500 «Витрати майбутніх періодів». У разі відмови в наданні (отриманні) кредиту сума отриманих (сплачених) комісій відноситься на рахунки комісійних доходів (витрат).

9. Облік кредитних операцій в іноземній валюті та банківських металах проводиться аналогічно до порядку обліку кредитних операцій у національній валюті.

10. Нарахування процентних доходів (витрат), амортизація дисконту (премії) за фінансовими інструментами в іноземній валюті здійснюються в тій валюті, у якій обліковується пов'язаний з ними фінансовий інструмент.

11. Якщо комісія, що є невід'ємною частиною доходу (витрат) фінансового інструменту в іноземній валюті, отримана (сплачена) в національній валюті, то в бухгалтерському обліку вона відображається за відповідними рахунками обліку неамортизованого дисконту (премії) в іноземній валюті за офіційним валютним

курсом на дату операції.

12. Курсові різниці від переоцінки сум кредитів та нарахованих за ними процентів в іноземній валюті та банківських металах у зв'язку зі зміною офіційного валютного курсу реєструються в бухгалтерському обліку на рахунку 6204 «Результат від переоцінки іноземної валюти та банківських металів».

13. Відображення в обліку операцій з продовження строку дії (пролонгації) кредитних договорів проводиться за відповідними аналітичними рахунками обліку короткострокової або довгострокової заборгованості відповідно до Плану аналітичних рахунків банку, залежно від строку, який визначається від дати пролонгації договору до дати його погашення.

14. Суми наданих «овердрафт» кредитів відображаються в бухгалтерському обліку на дебеті поточних рахунків клієнтів – суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

15. Облік «овернайт» кредитів, які надаються строком на один робочий день, здійснюється в загальновстановленому порядку, аналогічно обліку наданих кредитів.

16. Надання кредитів за кредитною лінією відображається в обліку за відповідними балансовими рахунками.

17. Якщо надання кредиту відбувається відповідно до умов кредитного договору (або укладеного додаткового договору) частинами строком користування не більше 12 місяців у рамках поновлюваної кредитної лінії, то заборгованість обліковується на рахунках короткострокових кредитів.

18. Якщо надання кредиту здійснюється відповідно до умов кредитного договору (або укладеного додаткового договору) частинами з різним строком користування, то сума заборгованості обліковується на рахунках короткострокових та/або довгострокових кредитів для кожного траншу з урахуванням графіка погашення кредиту.

19. При кредитних операціях, наприклад, у факторингу, з урахуванням векселів, де кошти надаються одній особі, а погашення заборгованості здійснюється іншою, аналітичний облік ведеться стосовно особи, яка здійснює

погашення кредитної заборгованості.

20. Бухгалтерський облік операцій з продажу активів з відстроченням платежу проводиться відповідно до їх економічної суті за аналітичними рахунками обліку наданих кредитів згідно з Планом аналітичних рахунків банку.

21. Для відображення в бухгалтерському обліку розрахунків та подальшого розподілу коштів за внутрішньобанківськими рахунками або рахунками клієнтів за кредитними операціями установи банку можуть використовувати транзитні рахунки, рахунки кредиторської та дебіторської заборгованостей відповідно до облікової політики банку.

22. Бухгалтерський облік нарахованих, отриманих (сплачених), наперед отриманих (сплачених) доходів та витрат за кредитними операціями проводиться відповідно до облікової політики банку та Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України [45].

Організація обліку кредитних операцій у банках спрямована на зменшення кредитного ризику в ході цих операцій. Організація обліку кредитних операцій включає три основні аспекти:

- а) розподіл обов'язків і повноважень для проведення операцій;
- б) визначення процедур виконання операцій на підставі внутрішньобанківських документів;
- в) здійснення контролю за операціями, що включає контроль повноважень та технічного та бухгалтерського опрацювання даних.

Процедури обліку кредитних операцій визначаються в рамках облікової політики кожного банку. При цьому обліковий процес повинен гарантувати єдиний підхід до синтетичного та аналітичного обліку, а також забезпечувати узагальнення інформації для прийняття управлінських рішень і складання внутрішньої та зовнішньої звітності.

Фінансовий облік кредитних операцій здійснюється відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, і кожний банк самостійно розробляє внутрішній робочий план аналітичних рахунків [14, 96].

Послідовність відображення кредитних операцій в обліку представлена

на рис. 2.2.

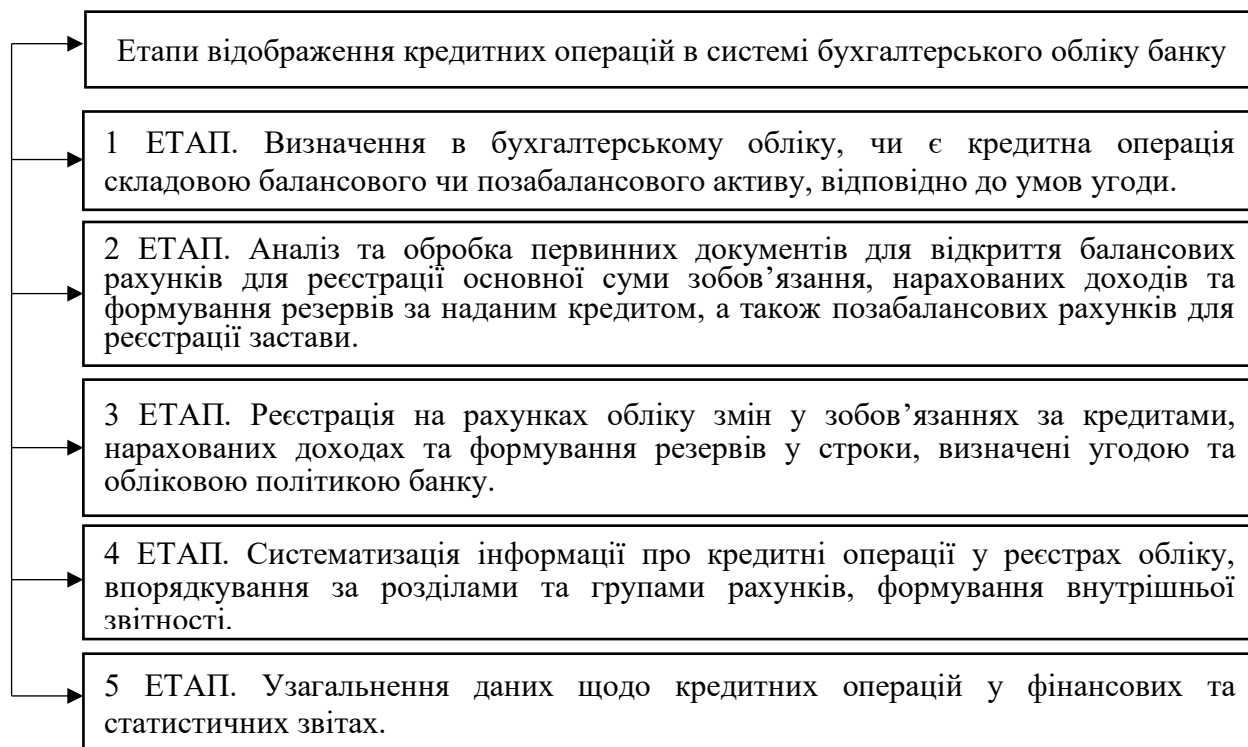

Рисунок 2.2 – Послідовність відображення кредитних операцій в обліковій системі банку

Джерело: сформовано автором на основі [3]

При відображенні кредитних операцій у бухгалтерському обліку виходять з цільового напрямку кредиту, який має перевагу над його формою. Для конкретизації різних кредитних операцій в кожній групі рахунків виділяють окремі рахунки для обліку виданих кредитів (включаючи короткострокові та довгострокові), неамортизованої премії та неамортизованого дисконту за наданими кредитами, простроченої заборгованості за наданими кредитами, нарахованих доходів та прострочених нарахованих доходів.

Для відображення кредитів у плані рахунків банку передбачено другий клас рахунків, а забезпечення відображається на рахунках дев'ятого класу. Бухгалтерський облік кредитних операцій характеризується тим, що на дату укладення договору банк фіксує зобов'язання щодо кредитування на позабалансових рахунках. У випадку надання кредиту сума зобов'язання щодо кредитування зменшується на суму виданих коштів і відображається в

бухгалтерському обліку на балансових рахунках [7, с. 69]. Особливості бухгалтерського обліку кредитних операцій представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Особливості бухгалтерського обліку кредитів та кредитних операцій

Види кредитів	Особливості бухгалтерського обліку
Кредити овердрафт (кредитування рахунку)	Бухгалтерський облік включає в себе відображення зобов'язань щодо кредитування на дату укладення договору, в рамках якого передбачається кредитування рахунку клієнта. Суми, пов'язані із наданими кредитами у формі овердрафт, реєструються в бухгалтерському обліку на дебеті поточних рахунків клієнтів на вимогу, незалежно від юридичного чи фізичного статусу осіб. Це призводить до формування дебетового залишку на зазначених рахунках.
Кредити овернайт	Облік проводиться аналогічно для як наданих, так і отриманих кредитів. У випадку зміни початкової дати кредиту погашення (продлонгації) заборгованості відображається на відповідних рахунках обліку короткострокових або довгострокових кредитів, залежно від терміну, що визначається від дати продлонгації договору до дати погашення кредитів.
Операції репо	Операція репо у бухгалтерському обліку відображається як наданий (отриманий) кредит, забезпечений цінними паперами. Зобов'язання за операцією репо банк фіксує на позабалансових рахунках. Після передачі коштів за операціями репо (надання кредиту) сума зобов'язань списується з позабалансових рахунків.
Факторингові операції	На момент укладення договору факторингу сума, яку фактор (банк) зобов'язується виплатити клієнту, фіксується на позабалансових рахунках. Розрахункові документи, отримані згідно з умовами договору факторингу від клієнта, обліковуються за їх номінальною вартістю на позабалансових рахунках.
Операції з урахування векселів	У системі бухгалтерського обліку ця операція фіксується на рахунках, призначених для обліку кредитів. У випадку, коли банк придбаває вексель з метою подальшого його продажу або дострокового пред'явлення для погашення, ця операція відображається в бухгалтерському обліку на рахунках, що служать для обліку цінних паперів, що перебувають у портфелі банку на продаж. На день укладення договору про врахування векселя, банк реєструє в обліку суму зобов'язань з кредитування на позабалансових рахунках.

Джерело: побудовано автором на основі [1; 10]

Продлонговані кредити відповідно до Плану рахунків також відображаються за відповідними рахунками обліку короткострокової або довгострокової заборгованості, враховуючи різні напрями та види кредитування. Це означає, що їх облік проводиться без виокремлення від поточних строкових зобов'язань [7, с. 73].

Отже, процес відображення кредитних операцій в обліковій системі банку включає в себе розподіл обов'язків, чіткі процедури та контроль, що гарантується

внутрішньобанківськими документами. Це забезпечує комплексність та точність фінансового обліку, сприяє прийняттю управлінських рішень та відповідає вимогам зовнішньої та внутрішньої звітності.

2.2 Облік кредитних операцій в системі рахунків бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік кредитних операцій здійснюється відповідно до внутрішнього плану аналітичних рахунків, які детально відображають інформацію про кожну кредитну операцію та контрагента за допомогою загальних та спеціальних обов'язкових параметрів. Усі рахунки, призначені для обліку кредитних активів банку, є активними. Дебетова частина цих рахунків відображає суми виданих кредитів, а кредитова частина відображає суми погашення заборгованості та суми перерахованої на рахунок простроченої заборгованості. Основою для структурування рахунків обліку кредитних операцій у Плані рахунків є вид або інституційна ознака позичальника. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Класифікації балансових рахунків 1 і 2 класів для обліку кредитних операцій

Інституційна ознака позичальника	Ознаки груп рахунків у складі розділів	Ознака в середині групи рахунків
Банки (розділ 15 «Кошти в інших банках») Фізичні особи (розділ 22 «Кредити, що надані фізичним особам, які обліковуються за амортизованою собівартістю»)	«вид кредитної операцій цільове призначення кредиту вид банківського кредиту»	«строк кредиту, тип заборгованості. неамортизований дисконт / премія, нараховані
Суб'єкти господарювання (розділ 20 «Кредити, що надані суб'єктам господарювання, які обліковуються за амортизованою собівартістю»)		
Органи державної влади (розділ 21 «Кредити, що надані органам державної влади та органам місцевого самоврядування, які обліковуються за амортизованою собівартістю»)	«ранг органів державного управління»	відсотки за кредитом»

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

Для обліку виданих кредитів використовуються як балансові, так і позабалансові рахунки. Серед балансових рахунків використовуються рахунки з

1, 2 і 6 класів Плану рахунків:

Рахунки 1 класу «Казначейські та міжбанківські операції».

Рахунки 2 класу «Операції з клієнтами».

Рахунки 6 класу «Доходи».

Позабалансовий облік на рахунках 9 класу включає: забезпечення за кредитом; умовні зобов'язання з кредитування (обліковується сума кредиту від дати укладення договору до дати видачі кредиту); облік договорів кредиту, застави та страхових договорів [31].

Рахунки, що використовуються для відображення кредитних операцій банку, представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Рахунки для відображення кредитних операцій банку

За характером	Пасивні рахунки (рахунки отриманих кредитів) представляють собою рахунки, на яких реєструються операції з отримання кредитів банками. Ці операції, по суті, є однією з форм повернення ресурсів у банк (наприклад, 1312, 1322, 1323, 1623, 2701). Активні рахунки (рахунки наданих кредитів) відображають операції з розміщення ресурсів через позичання коштів клієнтам. На цих рахунках реєструються операції з надання кредитів (наприклад, 1524, 2063, 2071, 2103, 2113, 2203, 2211).
За типом контрагентів	Рахунки міжбанківських кредитів використовуються для реєстрації отриманих кредитів від Національного банку України (НБУ) (наприклад, 1312, 1322, 1323, 1324) та наданих іншим банкам (1521, 1522, 1524) або отриманих від інших банків (1621, 1622, 1623). Рахунки клієнтських кредитів використовуються для надання кредитів різним клієнтам банку, таким як суб'єкти господарської діяльності, органи державної влади (включаючи органи місцевого самоврядування) та фізичні особи (рахунки 2 класу).
За відношенням до балансу	Балансові рахунки використовуються для відображення зобов'язань кредитного характеру в обліку банку. Позабалансові рахунки використовуються для обліку зобов'язань кредитного характеру, які не входять до балансу. Серед них можуть бути зобов'язання з кредитування, які банк надав іншим банкам (9100) або клієнтам (9129), а також гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, які банк надає (9000) або отримує (9500), а також забезпечення, надане (9510) чи отримане.

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

Кредитні операції можуть розглянуті в контексті наступного послідовного підходу:

1. Відображення в бухгалтерському обліку кредитних операцій на дату укладення кредитного договору:

- фіксування в обліку кредитної операції на дату угоди;
- опрацювання первинних документів, необхідних для відкриття балансових рахунків;
- відображення основної суми боргу, нарахованих доходів і резервів за наданим кредитом, а також позабалансових рахунків для обліку застави.

Бухгалтерський облік наданих кредитів:

- відображення наданих кредитів на балансових рахунках згідно з планом рахунків банку;
- облік заборгованості за кредитами, нарахованих доходів та резервів у визначені строки згідно угоди та облікової політики банку.

Погашення заборгованості за наданими кредитами:

- одержання платежів та відображення їх у бухгалтерському обліку;
- зменшення заборгованості та відображення платежів на відповідних рахунках.

Кредитна лінія – це «норма короткострокового кредиту, що надаються окремими частинами (траншами), у межах встановленого ліміту (максимальної заборгованості), на потреби, передбачені кредитною угодою» [19].

Кредитні лінії можуть бути короткостроковими або довгостроковими в залежності від призначення. Короткострокові лінії використовуються для поточних потреб, тоді як довгострокові – для важливих інвестиційних проектів.

Кредитні лінії можуть бути відкриті в одній або декількох валютах. Мультивалютні лінії надають можливість клієнту користуватися кредитом в різних валютах, спрощуючи процес управління фінансами. Такі лінії можуть бути поновлюваними (револьверними) та непоновлюваними.

Важливим аспектом в обліку кредитних ліній є оптимізація документообігу та витрат на забезпечення, оскільки між банком і клієнтом укладається лише один кредитний договір. Тип лінії може бути поновлюваним або непоновлюваним [5].

Таблиця 2.5 містить типові бухгалтерські проведення при видачі кредиту із відкриттям кредитної лінії.

Таблиця 2.5

Типові бухгалтерські проведення при видачі кредиту із відкриттям кредитної лінії

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Відкриття обов'язкової кредитної лінії (у повній сумі згідно кредитної угоди)	9129 «Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам»	9900 «Контррахунок для рахунку розділу 91»
2. Видача клієнту позики у межах відкритої кредитної лінії		
2.1. Отримання траншу кредитної лінії	Позичковий рахунок (напр. 2063 / 2203)	Рахунок для обліку готівкових коштів (1001) Поточний рахунок (2600 2620) Коррахунок банку (1200)
2.2. Зменшення позабалансового зобов'язання (на суму виданого клієнту траншу)	9900 «Контррахунок для рахунку розділу 91»	9129 «Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам»
3. Відмова клієнта від використання кредитної лінії, припинення дії угоди	9900 «Контррахунок для рахунку розділу 91»	9129 «Інші зобов'язання з кредитування, які надані клієнтам»

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

Кореспонденція рахунків з обліку кредитних операцій наведена у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків з обліку кредитних операцій

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
I. Відображення забезпечення, що отримане за кредитною операцією			
1. Оприбуткування застави за кредитом	Рахунки для обліку отриманої застави (розділ 95)	Контррахунок (розділ 99)	за справедливою вартістю
2. Оприбуткування гарантії за кредитом	Контррахунок (розділ 99)	Рахунки для обліку отриманої гарантії (розділ 90)	
II. Операції з обліку документів, які супроводжують кредитну операцію			
Оприбуткування: Кредитного договору; договору поруки; договору застави.	9819 «Інші цінності і документи»	991X «Контррахунок для рахунку розділу 98»	по 1 грн за договір
III. Врахування премії або дисконту за кредитом			
1. Надання кредиту з одночасним утриманням комісії та/або процентів авансом	2063, 2203	1001, 2600, 2620, 1200	на суму кредиту за мінусом сплачених авансом процентів чи комісій
		Рахунки для обліку амортизованого дисконту за наданими кредитами (2066 / 2206)	на суму сплачених авансом процентів чи комісій

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4
2. Надання кредиту за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова			
а) видача коштів клієнту	2063, 2203	1001, 1200, 2600, 2620	на суму кредиту
б) визнання прибутку від кредитної операції	Рахунки для обліку неамортизованої премії за наданими кредитами (2066 / 2206)	6390 «Дохід під час первісного визнання фінансових активів»	різниця між справедливою вартістю та номінальною вартістю кредиту

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

Кредит обліковується як актив балансу від моменту перерахування коштів позичальнику до закінчення терміну дії кредитного договору, тобто до визначеної дати погашення кредиту. Виплата позики може здійснюватися наступними способами: одноразовим платежем в кінці строку користування позикою або рівномірними частинами протягом весь термін дії кредитної угоди. Конкретний спосіб визначається умовами кредитного договору.

Залежно від дій позичальника на момент погашення кредиту існують три можливі варіанти відображення в банківському обліку: виплата кредиту; визнання простроченої заборгованості; продовження терміну дії кредитного договору [20].

Бухгалтерські проведення при настанні терміну погашення кредиту представлені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Бухгалтерські проведення при настанні терміну погашення кредиту

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Погашення заборгованості у визначений термін (згідно кредитної угоди: у повній сумі чи частинами)	2600, 2620, 1200	Позичковий рахунок 2063, 2203
2. Списання з позабалансових рахунків договорів (кредиту, застави, поруки, страхування)	Контррахунок для рахунку розділу 98	9819 «Інші цінності і документи «
3. Списання з позабалансового рахунку суми забезпечення		
а) списання суми забезпечення за кредитом	Контррахунок (розділ 99)	Рахунки для обліку отриманої застави
б) списання суми гарантії за кредитом	Рахунки для обліку отриманої гарантії (розділ 90)	Контррахунок (розділ 99)

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

Основні принципи обліку доходів банку за кредитними операціями включають наступні положення:

1. Доходи відображуються на рахунках 6 класу Плану рахунків у наростаючому порядку.
2. Облік процентних доходів виконується за принципом нарахування.
3. Процентні доходи визнаються за методом ефективної ставки відсотка, враховуючи всі умови кредитного договору, включаючи комісії та інші виплати.
4. Різниці між сумою визнаних за ефективною ставкою відсотка та нарахованими за номінальною процентною ставкою доходів обліковуються за рахунками неамортизованого дисконту (премії).
5. Амортизація дисконту (премії) за фінансовими інструментами проводиться одночасно з нарахуванням процентів.
6. Доходи розподіляються за ознакою строковості: окремо нараховані до настання строку сплати і прострочені.
7. Для обчислення процентних доходів можуть використовуватися різні методи визначення кількості днів: метод «факт/факт», метод «факт/360», метод «30/360».

Комісійні доходи від кредитного обслуговування можуть обліковуватися за касовим методом або за принципом нарахування, відповідно до облікової політики банку (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Типові бухгалтерські проведення обліку процентних та комісійних доходів за кредитом

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
I. Нарухування процентних доходів за користування кредитом		
1. Якщо дата нарахування та сплати не співпадають	Нараховані доходи за кредитними операціями (1 або 2 клас) (напр. 2208 «Нараховані доходи за кредитами на поточні потреби, що надані фізичним особам, які обліковуються за амортизованою собівартістю»)	Процентні доходи за кредитними операціями (6 клас) (напр. 6050 «Процентні доходи за кредитами овердрафт, що надані фізичним особам, які обліковуються за амортизованою собівартістю»)

Продовження табл. 2.8

1	2	3
2. Якщо дата нарахування та сплати співпадають	1001, 2600, 2620, 2625, 1200	Процентні доходи за кредитними операціями
3. Сплата процентів за кредитом по настанню строку	1001, 2600, 2620, 2625, 1200	Нараховані доходи за кредитними операціями
4. Визнання процентів за кредитом простроченими при їх несплаті	Прострочені нараховані доходи за кредитними операціями (1 або 2 клас)	Нараховані доходи за кредитними операціями
5. Часткове або повне погашення простроченої заборгованості за нарахованими доходами	1001, 2600, 2620, 2625, 1200	Прострочені нараховані доходи за кредитними операціями (1 або 2 клас) (2069 / 2209)
6. Амортизація дисконту за наданими кредитами	Рахунки для обліку неамортизованого дисконту за наданими кредитами (1 або 2 клас) (напр. 2206 / 2066)	Процентні доходи за кредитними операціями (6 клас) (напр. 6050)
7. Амортизація премії за наданими кредитами	Процентні доходи за кредитними операціями (6 клас) (напр. 6050)	Рахунки для обліку неамортизованої премії за наданими кредитами (1 або 2 клас) (напр. 2206 / 2066)
8. Перерахування клієнтом комісії, що отримана під час надання кредиту	1001, 2600, 2620, 2625, 1200	Рахунок для обліку комісійних доходів за кредитне обслуговування (розділ 61)
II. Якщо комісійні доходи обліковуються згідно з принципом нарахування		
9. Нарахування комісійних доходів від кредитного обслуговування	3578 «Інші нараховані доходи»	Рахунок для обліку комісійних доходів за кредитне обслуговування(розділ 61)
10. Сплата нарахованих комісійних доходів від кредитного обслуговування	1001, 2600, 2620, 2625, 1200	3578 «Інші нараховані доходи»
III. Отримання комісії, що є невід'ємною частиною кредиту, раніше часу надання кредиту		
11. На дату отримання банком суми комісії	1001, 2600, 2620, 2625, 1200	3600 «Доходи майбутніх періодів»
12. після надання кредиту сума комісії відображається на рахунку неамортизованого дисконту	3600 «Доходи майбутніх періодів»	Рахунки для обліку неамортизованої дисконту за наданими кредитами (1 або 2 клас)

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

До кредитних операцій банку також відносяться наступні види кредитування:

- кредитування за овердрафтом (кредитування рахунку);
- операції РЕПО (купівля-продаж облігацій з обіцянкою викупу);
- кредитування за овернайт (короткострокове кредитування на одну ніч).

Овердрафт (від англ. «overdraft») представляє собою короткостроковий кредит, який надається клієнтові в межах встановленого ліміту на його поточному

рахунку. Цей кредит дозволяє клієнту проводити розрахунки, навіть якщо на рахунок недостатньо коштів. Банк автоматично списує кошти з рахунку клієнта, надаючи йому кредит на суму, яка перевищує залишок коштів. Суми, які надходять на рахунок клієнта, спрямовуються на погашення заборгованості за овердрафтом [58].

Овердрафт відрізняється від звичайного кредиту тим, що всі суми, що надходять на рахунок клієнта, використовуються для погашення заборгованості. Дебетове сальдо може виникнути під час проведення операцій на поточних (карткових) рахунках клієнтів, за якими в угоді на розрахунково-касове обслуговування передбачено можливість овердрафту [3].

Проведення за дебетом цих рахунків виконується автоматично при оплаті розрахункових документів клієнтів. Сума за дебетом рахунку дорівнює різниці між сумою в розрахункових документах та залишком на рахунку. Однак ця різниця не може перевищувати ліміту овердрафту, якщо це не передбачено в угоді на розрахунково-касове обслуговування. Відповідні бухгалтерські проведення в обліку подані у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Кореспонденція рахунків з обліку облік кредитів овердрафт

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Надання кредиту овердрафт	Рахунки клієнтів (надр. 2600, 2605, 2620, 2625, 2650, 2655)	Рахунки для обліку грошових коштів і банківських металів, рахунки клієнтів
2. Нарахування відсотків за кредитами овердрафт:		
– наданими СГ	2607 / 2657	6020 / 6016
– наданими фізичним особам	2627	6040
3. Відображення заборгованості за нарахованими процентними доходами за кредитом овердрафт, що не сплачена позичальником у визначений договором строк, наступного робочого дня:		
– наданими СГ	2069	2607 (2657)
– наданими фізичним особам	2209	2627
4. Відображення заборгованості за кредитом овердрафт, що не погашено у визначений договором термін:		
– наданими СГ	2067	2600 (2605)
– наданими фізичним особам	2207	2620 (2625)

Джерело: сформовано автором на основі [12; 31]

Операція РЕПО полягає в купівлі (продажу) цінних паперів з обов'язком їх зворотного продажу (купівлі) за попередньо визначеною ціною протягом визначеного періоду часу. Ця угода здійснюється на основі єдиного контракту РЕПО. У випадку операції РЕПО фінансові ризики та вигоди від володіння цінними паперами залишаються у продавця, і не переходять до банку, який придбав ці цінні папери з умовою їх зворотного продажу. Це означає, що в разі зниження вартості цінних паперів збитки несе продавець, а не банк, який їх придбав. Відсотки чи дивіденди, отримані за цими цінними паперами, також належать продавцю. При виконанні операції РЕПО банк-покупець отримує винагороду у вигляді зазначеної відсоткової ставки або різниці між ціною продажу цінних паперів та ціною їх покупки.

Операції РЕПО в банках можуть бути двох типів: прямі РЕПО, де банк продає цінні папери з умовою їх викупу, та зворотні РЕПО, коли банк купує цінні папери з умовою їх подальшого продажу. За термінами здійснення операції РЕПО розрізняють безстрокові (до запитання), строкові та овернайт [15].

Для обліку операцій зворотного РЕПО використовуються наступні активні рахунки: 1211 «Кошти, що надані Національному банку України за операціями репо», 1522 «Кредити, що надані іншим банкам за операціями репо, які обліковуються за амортизованою собівартістю», 2010 «Кредити, що надані за операціями РЕПО суб'єктам господарювання, які обліковуються за амортизованою собівартістю». Облік операцій РЕПО представлено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Кореспонденція рахунків з обліку операцій РЕПО

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Відображення надання зобов'язань	9100	9900
2. За отримання зобов'язань	9900	9110
3. Перерахування коштів за операціями репо (надання кредиту)	1211, 1522, 2010	1600, 2600
4. Отримання кредиту за операціями репо	2600, 1500	1311, 1622
5. Нарахування доходів у вигляді відсотків	2018	6021
6. Цінні папери, що придбані за операцією репо та обліковуються кредитором як отримана застава за позабалансовим обліком	9500	9900
7. Погашення самого кредиту	1600, 2600	1211, 1522, 2010
8. Погашення відсотків	1600, 2600	2018
9. Списання цінних паперів, що були в заставі	9900	9500

Кредит овернайт, що походить (від англ. «overnight» (на ніч), є кредитом, який надається чи отримується на період, що не перевищує одного робочого дня (без врахування неробочих днів банку). Цей вид кредиту використовується виключно на міжбанківському ринку [14].

Банк обліковує кредити овернайт на рахунках: 1310 П «Кредити овернайт, що отримані від Національного банку України шляхом рефінансування»; 1521 А «Кредити овернайт, що надані іншим банкам, які обліковуються за амортизованою собівартістю»; 1621 П «Кредити овернайт, що отримані від інших банків, які обліковуються за амортизованою собівартістю» [7].

Облік кредитів овернайт, які отримані від інших банків, проводиться аналогічно до обліку наданих чи отриманих кредитів. Заборгованість за кредитами овернайт, що надані на один робочий день і обертаються на міжбанківському ринку, при продовженні початкової дати погашення банк відображає за відповідними рахунками короткострокових або довгострокових кредитів залежно від терміну продовження угоди. Бухгалтерський облік простроченої та безнадійної заборгованості за кредитами овернайт здійснюється аналогічно до обліку звичайних кредитів [20].

Загалом, система бухгалтерського обліку кредитних операцій в банку відіграє важливу роль у точній реєстрації та аналізі фінансових взаємовідносин, забезпечуючи дотримання регуляторних вимог та внутрішніх стандартів управління діяльністю банку.

2.3 Аудит кредитних операцій банку

Оскільки комерційні банки мають організаційно-правову форму акціонерних товариств, вони підлягають щорічному аудиту, що проводиться незалежними аудиторськими фірмами, як вітчизняними, так і зарубіжними.

Під аудитом кредитних операцій банку слід розуміти перевірку бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема активних банківських операцій, пов'язаних із наданням кредиту або зобов'язань (гарантій, поручництва,

авалю).

Головною метою аудиту кредитних операцій комерційного банку є формування обґрунтованої незалежної думки щодо відповідності здійснення кредитних операцій законодавчим актам України, їх ефективності в контексті фінансової стійкості та відповідності стратегічним цілям банку, а також правильності та достовірності їх відображення у бухгалтерському обліку та звітності банку [30].

Загальна схема аудиту кредитних операцій наведена на рис. 2.3.

Рисунок 2.3 – Загальна схема організації аудиту кредитних операцій

Джерело: побудовано автором на основі [23; 62]

Організація аудиту кредитних операцій банку включає кілька етапів, які вимагають послідовного виконання. Спочатку проводиться планування аудиту, після чого збирається інформація для тестування системи контролю та проведення детальних тестів. Далі аудитор аналізує отриману інформацію, документально підтверджує виконання всіх аудиторських процедур, підготовлює робочу документацію для аудиторської перевірки. На завершальному етапі

складається звіт та формулюються пропозиції щодо результатів аудиту відповідних структурних підрозділів банку.

Робоча програма аудиту кредитних операцій включає в себе початкові аудиторські процедури, перевірки кредитних справ позичальників та процедури надання кредитів. Також вона охоплює перевірку правильності нарахування та обліку процентних і комісійних доходів за кредитними операціями, своєчасність та правильність обліку погашення кредитів, формування резервів під кредитні ризики і аудит специфічних кредитних операцій [62].

Під час аудиту відповідності юридичних норм кредитних операцій, аудитор повинен виконати наступні завдання:

1. Перевірити наявність та правильність оформлення кредитних договорів та кредитних справ позичальників разом з прикріпленими документами. Це може бути здійснено шляхом повної або вибіркової (залежно від обсягу документації та представлення репрезентативної вибірки) перевірки кредитних справ. Результати цього аналізу повинні бути відзначені в робочих документах.

2. Провести докладну перевірку документів, які розкривають суть наданого позичальником забезпечення кредиту. Ця стадія включає перевірку відповідності фактичного переліку заставленого майна тому, що вказано в документах, та дослідження юридичної власності майна позичальника, а також рівня контролю банку над цим майном. Для цього слід вивчити акти, специфікації, технічні та інші документи, які характеризують заставлене майно, та, в разі необхідності, відвідати місце зберігання предметів застави для оцінки умов їхнього зберігання.

3. Перевірити достовірність інформації про характер господарської діяльності та фінансовий стан позичальників, поручителів та гарантів за кредитною операцією. Перевірка може включати звернення до місцевих органів влади за місцем реєстрації осіб, а також отримання інформації від банківських установ щодо рахунків осіб та попередніх результатів аудиторських перевірок, якщо такі існують [30].

Під час наступного етапу аудиту, спрямованого на перевірку відповідності комерційного банку економічним нормативам під час здійснення кредитних

операцій, аудитор повинен виконати такі завдання:

1. Здійснити ретельний аналіз бухгалтерського обліку кредитних операцій комерційного банку за допомогою формальних, змістовних та арифметичних перевірок первинних документів та облікових реєстрів, використовуючи рахунки обліку кредитних операцій.

2. Встановити ступінь зв'язку позичальників з банком-кредитором та виявити осіб, які мають внутрішні зв'язки з банком, зокрема, інсайдерів.

3. Перевірити достовірність обліку коштів за різними статтями, які впливають на формування капіталу банку.

4. Здійснити арифметичну перевірку розрахунку економічних показників за умови достовірності інформації, отриманої в результаті проведення процедур 1–3.

5. Порівняти фактичні значення економічних показників із встановленими Національним банком України нормативами.

6. У разі виявлення порушень економічних нормативів комерційним банком в минулих звітних періодах, дослідити характер цих порушень, визначити застосовані санкції та перевірити виконання банком заходів, передбачених для врегулювання таких порушень.

Для проведення детального аналізу різноманітних кредитних операцій комерційного банку необхідно систематизувати різні напрями кредитних відносин та види кредитних операцій, групуючи їх у єдину взаємопов'язану систему. Застосування класифікації кредитних операцій є ключовим для цього процесу, враховуючи такі основні критерії: особливості процесів здійснення кредитних відносин, сферу спрямування кредитних ресурсів, тривалість кредитних відносин, ступінь ризику та фінансовий ринок, де реалізуються кредитні відносини [13].

Робоча програма аудиту кредитних операцій включає в себе початкові аудиторські процедури, перевірку кредитних справ позичальників, процедури надання кредитів, правильність нарахування та обліку процентів і комісійних доходів за кредитними операціями, вчасність та точність обліку погашення кредитів, а також формування та використання резерву для відшкодування

можливих втрат від кредитних операцій.

Під час внутрішньобанківського аудиту кредитних операцій рекомендується використовувати оцінкову таблицю, яка визначає ефективність та відповідність проведених операцій установленим стандартам (див. табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Оцінкова таблиця аудиту кредитних операцій комерційного банку

Напрямок перевірки	Результати перевірки
Повнота поданих клієнтом документів для отримання кредиту	Наявність документів, які відповідають вимогам
Обґрунтованість видання кредитів з урахуванням таких видів забезпечення: бланкові гарантії; банківські гарантії; гарантії підтримки страхових компаній; кредити, що мають заставу.	Формалізованість процесу надання позичок через наявність протоколу засідання кредитної комісії. Оцінка та документування рівнів ризику у розрахунках. Відповідність юридичним угодам про кредит або документам, що гарантують виконання зобов'язань з кредитування.
Відповідність установленому Національним банком України порядку при відкритті, утриманні та закритті кредитних рахунків.	Наявність необхідних документів на відкриття кредитних рахунків Наявність розпорядження керівника банку
Коректність розрахунку, документування та утримання відсотків за кредитами.	Відповідність встановленим нормативам (рекомендаціям) та листам Національного банку України.
Оцінка наявності простроченої заборгованості за кредитами та коректність її відображення в бухгалтерському обліку.	Відповідність визначеним термінам подовження. Своєчасність включення до списку простроченої заборгованості. Розрахунок відсотків за заборгованістю та чи внесені вони за рахунок власного прибутку.
Оцінка стану простроченої заборгованості	Правильність класифікації простроченої заборгованості як: сумнівної; небезпечної; безнадійної.
Ефективність та вчасність формування та використання резерву для покриття можливих витрат за кредитами	Можливість використання резерву. Своєчасність його утворення. Достатність розмірів резерву.
Оцінка ризику виданих кредитів	Ефективність розрахунків за виданими кредитами. Оцінка ризику, пов'язаного з наданням кредиту.
Своєчасність та правильність списання безнадійних кредитів	Використання резерву втрат за кредитами для списання. Використання власного прибутку банку, який залишається в його розпорядженні (спецфондів), для списання.

Джерело: сформовано автором на основі [13]

Під час заключного етапу «Звітання» аудитор готує аудиторський звіт, що включає кілька етапів: групування та систематизація виявлених відхилень та

узагальнення аудиторської інформації. Аудиторський звіт відповідає стандартам проведення аудиту, які визначені нормативно-правовими актами Національного банку України, і підписується керівником служби внутрішнього аудиту банку [23].

Під час реалізації програми перевірки кредитних операцій аудитор рекомендується зосередити увагу на найпоширеніших помилках та недоліках у кредитній роботі, таких як:

- недостатній аналіз програми кредитування на етапі ухвалення рішення про доцільність проведення операцій;

- відсутність документального підтвердження експертних висновків, на основі яких приймаються рішення;

- відсутність документів, що підтверджують перевірку якості та стан збереження забезпечення;

- невідповідність кредитних угод законодавству, що може призвести до їх недійсності;

- підтвердження повноважень осіб, які підписують договори від імені позичальника;

- помилки у нарахуванні процентів;

- несвоєчасність урахування на позабалансових рахунках забезпечення;

- несвоєчасне віднесення несплачених в строк відсотків на відповідні рахунки;

- несвоєчасність та неправомірність перенесення термінової заборгованості на рахунки простроченої;

- помилки класифікації кредитів за рівнем кредитного ризику;

- недоліки в урахуванні забезпечення при розрахунку суми резервів, що підлягає формуванню;

- неправомірність та несвоєчасність використання резервів [62].

Паралельно із зовнішнім контролем, в управлінні банками функціонує система внутрішнього контролю.

Внутрішній аудит у банку – це комплекс процедур, які гарантують точність

та повноту інформації, що передається керівництву банку. Він також забезпечує виконання внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при проведенні операцій, збереження активів банку та його клієнтів, оптимальне використання ресурсів, управління ризиками і дотримання внутрішніх вимог управління банком для досягнення стратегічних та інших цілей банку [13].

Отже, проведення аудиту в банку є важливою передумовою ефективного функціонування банківської установи як у сучасному періоді, так і в майбутньому. При цьому рекомендується впроваджувати такий вид внутрішнього контролю, як контролінг.

Висновки до розділу 2

У розділі розглянуті аспекти організації, аналітичного та синтетичного обліку кредитних операцій комерційного банку, а також методика аудиту кредитних операцій.

Організація обліку кредитних операцій у банках є важливим елементом фінансового управління та спрямована на зменшення кредитного ризику. Основні аспекти організації обліку включають розподіл обов'язків, визначення процедур та здійснення контролю. Бухгалтерський облік кредитних операцій регламентується внутрішньобанківськими документами та Планом рахунків бухгалтерського обліку банків.

Кожна категорія кредитів (наприклад, овердрафти, овернайти, операції репо, факторингові операції) має свої особливості бухгалтерського обліку, що враховується при відображенні зобов'язань та відповідних доходів чи витрат на рахунках банку. Зобов'язання з кредитування фіксуються на позабалансових рахунках та зменшуються на суму виданих коштів.

Пролонговані кредити та операції з урахування векселів обліковуються відповідно до Плану рахунків з урахуванням їх терміну та специфіки. Організація обліку спрощується завдяки відображенню різних видів кредитів на відповідних рахунках, що дозволяє забезпечити єдиний підхід до синтетичного та

аналітичного обліку.

Загальний процес відображення кредитних операцій в обліковій системі банку включає в себе розподіл обов'язків, чіткі процедури та контроль, що гарантується внутрішньобанківськими документами. Це забезпечує комплексність та точність фінансового обліку, сприяє прийняттю управлінських рішень та відповідає вимогам зовнішньої та внутрішньої звітності.

Всі рахунки, призначені для відображення кредитних операцій банку, є активними. На цих рахунках суми, що надаються у вигляді кредитів, відображаються за дебетом, тоді як суми погашення заборгованості та суми заборгованості, які були перераховані на рахунок простроченої заборгованості, відображаються за кредитом.

Для організації обліку наданих кредитів застосовуються як балансові, так і позабалансові рахунки. Що стосується балансових, це рахунки 1, 2 та 6 класів Плану рахунків. На позабалансових рахунках 9 класу проводиться облік: забезпечення за кредитом, умовних зобов'язань з кредитування (на цих рахунках фіксується сума кредиту від дати підписання договору до дати видачі кредиту), а також облік договорів кредиту, застави, страхових договорів.

У межах розділів рахунки групуються відповідно до різновиду кредитних операцій для полегшення обліку.

Під час проведення аудиту кредитних операцій застосовується послідовний підхід. Аудиторська перевірка кредитних операцій банку зазвичай орієнтована на вибірковість. Вибірка здійснюється з урахуванням таких факторів, як кількість укладених кредитних договорів за певний період, обсяг кредитування за різними категоріями позичальників, кількість активних кредитних рахунків, встановлені процентні ставки на кредити, ступінь ризику та рівень забезпеченості кредитів. Кожен етап аудиту детально фіксується за допомогою робочих документів.

3. ОПТИМІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ АТ «СЕНС БАНК»

3.1 Аналіз кредитного портфеля АТ «СЕНС БАНК»

Кредитна діяльність АТ «Сенс Банк» орієнтована на забезпечення взаємовигідних відносин між банком, його акціонерами, вкладниками та суб'єктами господарської діяльності (як юридичними, так і фізичними особами). У цій діяльності банк керується ключовими принципами, такими як повернення, забезпеченість, строковість, платність та цільове використання коштів.

Класифікація кредитів та заборгованості клієнтів за методом оцінки наведена у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Класифікація кредитів та заборгованості клієнтів за методом оцінки

Показники, тис. грн.	Звіт 2020 року	Звіт 2021 року	Звіт 2022 року	Відхилення 2021 року до 2020 року		Відхилення 2022 року до 2020 року	
				Абсолютне	Відн., відсотків	Абсолютне	Відн., відсотків
Кредити та заборгованість клієнтів, які оцінюються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	129000	111770	71418	-17230	-13,36	-57582	-44,64
Кредити та заборгованість клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю	47709898	60222433	50589407	12512535	26,23	2879509	6,04
Балансова вартість	47838898	60334203	50660825	12495305	26,12	2821927	5,90

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

Кредити та заборгованість клієнтів, які оцінюються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки: у 2021 році спостерігається від'ємне відхилення на суму 17,230 тис. грн, що становить

13,36% порівняно з 2020 роком. У 2022 році відхилення вже є значно більшим і складає -57,582 тис. грн або -44,64% порівняно з 2020 роком.

Кредити та заборгованість клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю збільшуються у 2021-2022 рр. на 26,23% та 6,04% відповідно.

Загальне відхилення балансової вартості у 2022 році відносно базового періоду становить 5,90% або 28219279 тис. грн.

За аналізом вказаних показників можна зазначити, що обсяг кредитів та заборгованості клієнтів, які оцінюються за справедливою вартістю, зменшився і має тенденцію до подальшого зменшення. З іншого боку, обсяг кредитів та заборгованості клієнтів, які обліковуються за амортизованою собівартістю, показує позитивну динаміку та зростає.

Динаміка кредитів та заборгованості клієнтів, що реєструються за амортизованою собівартістю в АТ «Сенс Банк», подана в таблиці 3.2.

За даними табл. 3.2 можна зробити наступні висновки. Звіт 2022 року показує зростання валової балансової вартості на 12,22%, що складає 7638504 тис. грн, порівняно зі звітом 2020 року. Кредити, що надані юридичним особам, демонструють зростання вартості на 16,67% у 2022 році відносно базового періоду. Лізинг юридичних осіб зазнає зменшення на 7,76%, в той час як лізинг фізичних осіб показує позитивну динаміку, зростаючи у 2022 році на 48,15% відносно 2020 року.

Іпотечні кредити фізичних осіб відзначаються суттєвим зменшенням у 2022 році – на 25,15% порівняно з базовим періодом. Кредити фізичним особам на поточні потреби зросли на 27,67%, підтверджуючи високу популярність цього виду кредитування. Інші кредити фізичним особам зазнали зменшення на 19,08%.

Загальний резерв під зменшення корисності показує значне збільшення в 2022 році на 32,12%, що складає 4758995 тис. грн порівняно зі звітом 2020 року.

Іпотечні кредити фізичних осіб і кредити фізичним особам на поточні потреби є основними джерелами збільшення резерву.

Балансова (амортизована) вартість відзначається зростанням на 6,04% у 2022 році, що становить 2879509 тис. грн порівняно з 2020 роком.

Таблиця 3.2

Кредити та заборгованість клієнтів, що обліковуються за амортизованою
собівартістю, тис. грн.

Показники, тис. грн.	Звіт 2020 року	Звіт 2021 року	Звіт 2022 року	Відхилення 2021 року до 2020 року		Відхилення 2022 року до 2020 року	
				Абсолютне	Відн., відсотків	Абсолютне	Відн., відсотків
Валова балансова вартість:	62526054	69794210	70164558	7268156	11,62	7638504	12,22
кредити, що надані юридичним особам	33347695	37435531	38907742	4087836	12,26	5560047	16,67
лізинг юридичних осіб	279937	283274	258224	3337	1,19	-21713	-7,76
лізинг фізичних осіб	31831	40746	47158	8915	28,01	15327	48,15
іпотечні кредити фізичних осіб	9831557	6123618	7358480	-3707939	-37,71	-2473077	-25,15
кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	17519048	24593623	22366236	7074575	40,38	4847188	27,67
інші кредити, що надані фізичним особам	1515986	1317418	1226718	-198568	-13,10	-289268	-19,08
Резерв під зменшення корисності:	14816156	9571777	19575151	-5244379	-35,40	4758995	32,12
кредити, що надані юридичним особам	4041259	1819125	5859839	-2222134	-54,99	1818580	45,00
лізинг юридичних осіб	16260	6508	59931	-9752	-59,98	43671	268,58
лізинг фізичних осіб	1319	719	4487	-600	-45,49	3168	240,18
іпотечні кредити фізичних осіб	7255808	4488015	5822691	-2767793	-38,15	-1433117	-19,75
кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	2235007	2043768	6704269	-191239	-8,56	4469262	199,97
інші кредити, що надані фізичним особам	1266503	1213642	1123934	-52861	-4,17	-142569	-11,26
Балансова (амортизована) вартість	47709898	60222433	50589407	12512535	26,23	2879509	6,04

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

Станом на 31 грудня 2021 року максимальний ризик на одного позичальника склав 1687922 тисячі гривень, що в порівнянні з 31 грудня 2020 року (2029986 тисяч гривень) свідчить про зменшення цього показника.

Кредитний ризик на перших 20 позичальників станом на кінець 2021 року склав 19336320 тисяч гривень, що також показує певний приріст порівняно з минулим роком, коли цей показник становив 18870669 тисяч гривень.

У звітному періоді 2021 року кредити та заборгованість клієнтів, розташовані на територіях окремих регіонів у Донецькій та Луганській областях та АР Крим, балансовою вартістю юридичних осіб склали 0 тисяч гривень, а фізичних осіб – 10120 тисяч гривень. Покриття ризику за цими кредитами резервами становило 99.5%.

За аналогічний період 2020 року ситуація була іншою: балансова вартість кредитів юридичним особам становила 2030049 тисяч гривень, з покриттям ризику резервами на рівні 87.4%. Кредити фізичним особам мали балансову вартість 34 035 тисяч гривень, з покриттям ризику резервами на рівні 96.1%.

Максимальний ризик на одного контрагента за валовою балансовою вартістю станом на 31 грудня 2022 року збільшився і склав 1791912 тисяч гривень, порівняно з попереднім роком, коли він становив 1687922 тисячі гривень. Кредитний ризик на перших 20 позичальників також зріс і становить 23695599 тисяч гривень, що порівняно з 2021 роком (19336320 тисяч гривень) вказує на подальший приріст цього показника.

Отже, банк демонструє позитивну динаміку вартості кредитів та заборгованості клієнтів, зокрема, в активному розвитку сфери кредитування різних категорій клієнтів. Також слід відзначити збільшення резерву під зменшення корисності, що свідчить про усвідомлення ризиків та вжиття необхідних заходів для їх контролю.

Концентрація клієнтського кредитного портфелю за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності наведена у табл. 3.3.

Аналізуючи концентрацію клієнтського кредитного портфелю за галузями економіки протягом трьох років, можна зробити кілька висновків.

Визначено певне зменшення частки фізичних осіб у загальній вартості кредитного портфелю. З 46,2% у 2020 році частка знизилася до 44,2% у 2022 році.

Галузі сільського господарства та будівництва та нерухомості показують

значний ріст їх внеску у вартість кредитного портфеля. Сільське господарство зросло з 8,6% у 2020 році до 12,2% у 2022 році, а будівництво та нерухомість з 8,3% до 13,4%.

Таблиця 3.3

Концентрація клієнтського кредитного портфеля за галузями економіки, тис. грн.

Вид економічної діяльності	2020 рік		2021 рік		2022 рік	
	сума	%	сума	%		
Фізичні особи	28898422	46,2	32075405	46,0	30998592	44,2
Сільське господарство	5407029	8,6	7760103	11,1	8546991	12,2
Будівництво та нерухомість	5171300	8,3	6968289	10,0	9393269	13,4
Електроенергетика	2386694	3,8	3906089	5,6	3947922	5,6
Оптова торгівля	2512776	4,0	3900826	5,6	3236526	4,6
Фінансові послуги	2049146	3,3	2797171	4,0	1531409	2,2
Телекомунікації та зв'язок	1606590	2,6	2530215	3,6	925069	1,3
Роздрібна торгівля продуктами харчування	2415923	3,9	1511616	2,2	1713485	2,4
Нафтогазова промисловість	1562570	2,5	1387287	2,0	3081646	4,4
Машинобудування	1260012	2,0	1077335	1,5	1561522	2,2
Роздрібна торгівля споживчими товарами	883726	1,4	797410	1,1	836275	1,2
Чорна металургія	1230794	2,0	287252	0,4	427264	0,6
Засоби масової інформації, поліграфія, розваги	1640417	2,6	272036	0,4	45564	0,1
Хімія, нафтохімія	2080423	3,3	134394	0,2	145327	0,2
Інші	3420232	5,5	4388782	6,3	3773697	5,4
Валова балансова вартість	62526054	100,0	69794210	100,0	70164558	100,0

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

Галузі оптової та роздрібною торгівлі продуктами харчування та споживчими товарами мають протилежну динаміку, що може вказувати на зміни в споживчих попитах.

Галузь електроенергетики показала стабільний ріст з 3,8% у 2020 році до 5,6% у 2022 році, що може бути пов'язано з інвестиціями у відновлювальні джерела енергії.

Чорна металургія та галузь засобів масової інформації, поліграфії, розваги показують відчутний спад. Це може відобразити труднощі у цих секторах або стратегічні рішення банку.

Галузь нафтогазової промисловості демонструє стабільність, зберігаючи значну питому вагу у вартості кредитного портфеля.

У цілому, банк повинен уважно вивчати та адаптувати свою стратегію в залежності від динаміки різних галузей, мінімізуючи ризики та максимізуючи ефективність в кредитуванні.

Аналіз зміни резерву під зменшення корисності за кредитами та заборгованістю клієнтів, що обліковуються за амортизованою собівартістю, за стадіями станом на 30 вересня 2022 року наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Аналіз зміни резерву під зменшення корисності за кредитами та заборгованістю клієнтів, що обліковуються за амортизованою собівартістю

	Кредити, що надані юридичним особам	Лізинг юридичних осіб	Лізинг фізичних осіб	Іпотечні кредити фізичних осіб	Кредити, що надані фізичним особам на поточні потреби	Інші кредити, що надані фізичним особам	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8
Залишок на 31.12.21 р.	(18198125)	(6508)	(719)	(4488015)	(2043768)	(1213642)	(9571777)
у т.ч. проценти за кредитно-знеціненими активами	(270013)	-	-	(1099604)	(113986)	(380060)	(1863663)
Деформування (розформування), у т.ч. на стадіях визнання очікуваних кредитних збитків:	(3102388)	(52860)	(3768)	(397912)	(5382820)	(32521)	(8972269)
на 1 стадії	(706949)	6508	(1492)	(1640)	(1392822)	1	(2096394)
на 2 стадії	(1146340)	-	-	(15424)	(1877142)	68	(3038838)
на 3 стадії	(857229)	(59368)	(2276)	(344265)	(2089980)	(32485)	(3385603)
придбані/створені кредитно-знецнені активи	(391870)	-	-	(36583)	(22876)	(105)	(451434)
Списання безнадійної заборгованості	59867	-	-	398790	885091	315946	1659694
Використання резерву у зв'язку з продажем кредитів	484	-	-	75923	-	736	77143
трансфери між стадіями							
стадія 1	583911	6757	1062	6848	1550755	26	1149359
стадія 2	(196984)	8232	682	(5650)	(577705)	159	(771266)

Продовження табл. 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8
стадія 3	(386927)	(14989)	(1744)	(1198)	(973050)	(185)	(1378093)
Курсові різниці	(814489)	-	-	(1008684)	(311)	(191421)	(2014905)
Зміні невизнаних процентів за кредитно-знеціненими активами	(184188)	(563)	-	(402793)	(162461)	(3032)	(753037)
Залишок на 31.12.22 р.	(5859839)	(59931)	(4487)	(5822691)	(6704269)	(1123934)	(19575151)
у т.ч. невизнані проценти за кредитно-знеціненими активами	(454201)	(563)	-	(1502397)	(276447)	(383092)	(2616700)

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

На кінець 2021 року погашено раніше списаної безнадійної заборгованості у розмірі 224987 тисяч гривень за рахунок резервів, що були створені у попередні роки. Також було визнано невизнані проценти на суму 117473 тисячі гривень, які направили на зменшення збитків від погіршення корисності. На кінець 2022 року було проведено погашення раніше списаної безнадійної заборгованості у розмірі 78 690 тисяч гривень за рахунок резервів, сформованих у минулих періодах. Також визнано невизнані проценти на суму 177867 тисяч гривень, які спрямовані на зменшення збитків від зниження корисності.

Протягом періоду з 01.01.2023 по 01.07.2023 відбулися наступні зміни у структурі активів та кредитного портфеля АТ «Сенс Банк»: доля кредитів у загальних активах банку (в гривневому еквіваленті) скоротилась на 8,51 п.п., знизившись з 56,86% до 48,35%. Доля валютних кредитів у кредитному портфелі банку (в гривневому еквіваленті) зросла на 3,59 п.п., змінившись з 53,10% до 56,69% [53].

У ході управління ризиками, Банк ставить перед собою завдання оптимізації бізнес-процесів, а також структури активів та пасивів. Це відбувається з урахуванням особливостей його діяльності, обсягів та характеру операцій, а також системної важливості Банку, з метою мінімізації негативного впливу ризиків на результати його діяльності. Основу системи управління ризиками у Банку складає реалізація моделі з трьох незалежних ліній захисту, що базується на принципах

ефективності, структурованості, усебічності та комплексності, розмежуванні обов'язків, пропорційності, незалежності, конфіденційності та прозорості. Усі ризики регулярно оцінюються та перевіряються на відповідність та суттєвість згідно з розробленою Методикою виявлення суттєвих ризиків АТ «Сенс Банк». Банк також розробив відповідні політики, положення, методики та обов'язкові інструменти для управління всіма визнаними суттєвими видами ризиків, серед яких: кредитний, ринковий, процентний (банківської книги), ліквідності, операційний, комплаєнс-ризик та ризик нерухомості [2].

Банк піддається кредитному ризику, який визначається як існуюча або потенційна загроза виникнення збитків або додаткових витрат, або невиконання узятих на себе зобов'язань боржником/контрагентом за умовами угоди. Кредитний ризик присутній у всіх сферах діяльності Банку, де результати залежать від дій контрагента, емітента або позичальника та виникає при наданні Банком коштів, укладанні зобов'язань щодо їхньої надання, інвестуванні або будь-якому іншому ризикованому використанні коштів відповідно до умов реальних чи концептуальних угод, незалежно від того, чи вони відображаються на балансі чи поза балансом.

У процесі оцінки кредитного ризику Банк виокремлює такі види ризиків:

1. Ризик країни, який виникає внаслідок несприятливих умов в економічній, соціальній та політичній сферах іншої країни, що може призвести до збитків або втрат для боржника-контрагента.

2. Трансферний ризик, який виникає, коли Банк або його контрагенти-нерезиденти не можуть отримати іноземну валюту за кордоном або перерахувати її в Україну.

3. Ризик контрагента, що включає предрозрахунковий ризик (дефолт контрагента до початку виконання зобов'язань) та розрахунковий ризик (невиконання контрагентом своїх зобов'язань після виконання Банком своєї частини) [2].

Під час оцінки кредитного ризику Банк використовує різні інструменти для управління індивідуальним та портфельним кредитним ризиком, такі як

оптимізація кредитування, поліпшення оцінки клієнтів, встановлення лімітів кредитування за різними параметрами, стрес-тестування та моніторинг кредитних угод. Банк також застосовує принцип «трьох ліній захисту» в системі управління ризиками, використовуючи інформаційні системи та внутрішні рейтингові системи. У рамках управління процентним ризиком банківської книги, Банк враховує ризик впливу змін процентних ставок на активи та зобов'язання. Банк використовує ліміти процентного ризику для збереження фінансової стабільності та методи, такі як EVE (економічна вартість капіталу банку) та НІІ (чистий процентний дохід банку), для вимірювання цього ризику. Високодохідна стабільна частина ресурсів клієнтів, яка має статус «до запитання», вважається довгостроковим та стабільним джерелом фінансування. [2].

Загальний аналіз процентного ризику наведений у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Загальний аналіз процентного ризику

У тис. грн	На вимогу і менше 1 місяця	Від 1 місяця до 1 року	Більше року	Фінансові інструменти, що не знаходяться під процентним ризиком	Усього
31.12.2020 р.					
Усього фінансових активів	19853364	22890808	14661583	6621872	6427627
Усього фінансових зобов'язань	22358050	25898126	12074934	2205813	62536923
Чистий розрив за процентними ставками	-2504686	-3007318	2586649	4416059	-56109296
31.12.2021 р.					
Усього фінансових активів	25623026	38979411	13915467	11905262	90423166
Усього фінансових зобов'язань	33050845	27051485	16110651	943432	87156323
Чистий розрив за процентними ставками	-7427819	11927926	-2195184	10961830	3266843
31.12.2022 р.					
Усього фінансових активів	36587337	41203373	19236049	12228426	109255185
Усього фінансових зобов'язань	53662045	18952978	27187226	1680114	101482363
Чистий розрив за процентними ставками	-17074708	22250395	-7951177	10548312	7772822

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку [2]

Під час проведення аналізу загального процентного ризику Банк враховував не лише терміни погашення фінансових інструментів, але й умови угод щодо можливості перегляду відсоткових ставок, зокрема для інструментів із змінною ставкою. У випадку існування такої можливості контрактні потоки розглядалися з урахуванням строків перегляду відсоткових ставок [2].

Аналіз чутливості річного процентного доходу наведений у табл. 3.6

Таблиця 3.6

Чутливість річного процентного доходу

У тисячах гривень	На вимогу і менше 1 місяця	Від 1 місяця до 1 року	Усього
31 грудня 2020 року			
Чутливість фінансових активів	574093	381835	955928
Чутливість фінансових зобов'язань	(676942)	(446707)	(1123649)
Чутливість річного процентного доходу	(102849)	(64872)	(167721)
31 грудня 2021 року			
Чутливість фінансових активів	984849	716830	1701679
Валюти 2-ї групи класифікатора	756307	511516	1267823
Валюти 1-ї групи класифікатора	228542	205314	433856
Чутливість фінансових зобов'язань	1206611	544759	1751370
Валюти 2-ї групи класифікатора	930811	406077	1336888
Валюти 1-ї групи класифікатора	275800	138682	414482
Чутливість річного процентного доходу	(221762)	172071	(49691)
31 грудня 2022 року			
Чутливість фінансових активів	1284189	732975	2017164
Валюти 2-ї групи класифікатора	939753	588839	1528592
Валюти 1-ї групи класифікатора	344436	144136	488572
Чутливість фінансових зобов'язань	1973517	369184	2342701
Валюти 2-ї групи класифікатора	1666867	290722	1957589
Валюти 1-ї групи класифікатора	306650	78462	385112
Чутливість річного процентного доходу	(689328)	363791	(325537)

Джерело: сформовано автором за даними фінансової звітності банку [2]

За 2020-2022 роки спостерігається зміна чутливості річного процентного доходу відповідно до змін чутливості фінансових активів та зобов'язань.

Загальна чутливість річного процентного доходу визначається взаємодією чутливості фінансових активів та зобов'язань. На 31 грудня 2022 року зменшення чутливості фінансових активів спричинило позитивну динаміку річного процентного доходу. Чутливість річного процентного доходу враховує різницю у чутливості валют 1-ї та 2-ї груп класифікатора. Зокрема, валютні ризики можуть впливати на річний процентний дохід, залежно від змін у валютних курсах.

Зміни чутливості річного процентного доходу свідчать про те, як різні фактори впливають на дохід залежно від тривалості фінансових інструментів.

Загалом, аналіз чутливості річного процентного доходу вказує на важливість ретельного моніторингу та управління кредитним портфелем для забезпечення стійкості та ефективності діяльності банку.

Зміни у річних процентних доходах, обумовлені можливими змінами відсоткових ставок, визначаються за допомогою зміни суми нарахованих відсотків при збільшенні або зменшенні відсоткових ставок протягом до 1 року, не менше ніж на 4 відсоткових пункти для гривні та валют другої групи класифікатора і на 2 відсоткових пункти для валют першої групи класифікатора, враховуючи вимоги Національного банку України. Це також враховує пролонгацію активів та пасивів на загальний термін до 1 року, що означає пропозицію пролонгації договорів у момент завершення строку дії, якщо він менший за 1 рік. У випадку пролонгації виникає можливість збільшення або зменшення ставок на відповідну кількість відсоткових пунктів.

Аналіз чутливості процентного ризику наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Чутливість до процентного ризику

У тис. грн	31.12.2020 р.		31.12.2021 р.		31.12.2022 р.	
	+4% для валют другої групи класифікатора та +2 для першої	-4% для валют другої групи класифікатора та -2 для першої	+4% для валют другої групи класифікатора та +2 для першої	-4% для валют другої групи класифікатора та -2 для першої	+4% для валют другої групи класифікатора та +2 для першої	-4% для валют другої групи класифікатора та -2 для першої
Чутливість фінансових активів	955928	(955928)	1701679	(1701679)	2017164	(2017164)
Чутливість фінансових зобов'язань	(1123649)	1123649	(1751370)	1751370	(2342702)	2342702
Чистий вплив на прибуток або збиток та капітал	(167721)	167721	(49691)	49691	(325538)	325538

Джерело: сформовано автором за даними фінансової звітності банку [2]

За всі три роки спостерігається збільшення чутливості фінансових активів

до змін відсоткових ставок. Збільшення ставок призводить до збільшення чистого процентного доходу, а зменшення ставок – до відповідного зменшення. Аналогічно фінансовим активам, фінансові зобов'язання проявляють збільшену чутливість до змін відсоткових ставок протягом трьох років. Збільшення ставок призводить до збільшення чистого процентного доходу, а зменшення ставок – до відповідного зменшення. Зміни відсоткових ставок впливають на чистий процентний дохід, що відображається у прибутку або збитку та капіталі банку. Збільшення ставок призводить до позитивного впливу, тоді як зменшення – до негативного. Банк має чутливі фінансові позиції до можливих змін відсоткових ставок. Збереження адекватного управління цим ризиком є важливим для забезпечення стійкості та ефективності банківської діяльності.

Банк встановлює різні ставки відсотків для різних видів активів та зобов'язань, включаючи грошові кошти, цінні папери, кредити, кошти банків та інші. Фінансові активи та зобов'язання класифікуються як поточні або непоточні залежно від строків до погашення.

Операційний ризик визначається як можливість фінансових втрат через помилки внутрішніх бізнес-процесів, персоналу, систем або зовнішніх подій. Банк веде базу даних інцидентів операційного ризику, збираючи інформацію про фактичні та потенційні збитки.

Комплаєнс ризик виникає з можливості не виконання вимог законодавства, нормативно-правових актів та внутрішніх документів. Банк вживає заходів для мінімізації цього ризику, включаючи контроль, тестування та формування резервів.

Загалом, Банк активно впроваджує стратегії та інструменти для управління різними видами ризиків з метою забезпечення стабільності та ефективності своєї діяльності [2].

Управління кредитними ризиками включає в себе ідентифікацію ризиків, оцінку їх кількісної сторони, визначення основних методів управління цими ризиками та впровадження моніторингу прийнятих кредитних ризиків і заходів їх мінімізації в банку. Головною метою управління кредитними ризиками є

збільшення конкурентних переваг через розширення бази контрагентів та асортименту продуктів, зниження рівня реалізованих кредитних ризиків і оптимізація структури кредитного портфеля за галузями та продуктами.

Для оцінки ризику та доходності кредитного портфеля застосовують відносні показники, які визначають ефективність управління кредитними ризиками (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Показники оцінки ризику та доходності кредитного портфеля

Назва показника	Формула розрахунку	Економічний зміст
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	Власний капітал / Кредитний портфель	Визначає якість кредитного портфеля та відображає його стійкість за рахунок власного капіталу, визначає, скільки власних фінансових ресурсів припадає на одиницю виданих кредитів.
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	Резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій / Кредитний портфель	Визначає рівень ризиковості кредитного портфеля та відображає відсоток класифікованих кредитів залежно від рівня ризику у відсотковому відношенні до загальної суми кредитного портфеля банку.
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	Резерв для покриття можливих втрат від кредитних операцій / Власний капітал	Відображає ступінь захищеності кредитного портфеля банку власним капіталом банку, що служить мірою якості цього портфеля.
Коефіцієнт проблемних кредитів показує	Проблемні кредити / Кредитний портфель	Визначає відсоток проблемних кредитів у вартості загального кредитного портфеля банку.
Коефіцієнт доходності кредитного портфеля	Відсотковий дохід банку / Кредитний портфель	Оцінює рентабельність вкладень у кредитний портфель та вказує, скільки доходу банк отримує з кожної гривні виданих кредитів.
Коефіцієнт частки процентних доходів у загальній сумі доходів банку	Процентний дохід банку / Доходи банку	Вказує на частку доходу, отриманого банком від надання кредитів, серед загального прибутку від інших активних операцій.
Коефіцієнт співвідношення процентних доходів і процентних витрат	Процентні доходи / Процентні витрати	Вказує на ефективність та доходність відсоткової політики банку.
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	Чистий процентний дохід / Кредитний портфель	Вказує на відсоток прибутку, який припадає на кожен гривню ресурсів, вкладених у кредитний портфель.

Джерело: сформовано автором на основі [10; 16]

Результати аналізу дають змогу зробити висновок щодо ризиковості та доходності кредитного портфеля банку і розробити заходи, спрямовані на підвищення ефективності кредитної політики банку.

Аналіз ризику та дохідності кредитного портфеля АТ «Сенс Банк» у 2020-2022 рр. наведений у табл. 3.9.

Таблиця 3.9

Показники ризику та дохідності кредитного портфеля АТ «Сенс Банк»

Показники	Звіт 2020 року	Звіт 2021 року	Звіт 2022 року	Відхилення 2021 року до 2020 року		Відхилення 2022 року до 2020 року	
				Абсолютне	Відн., відсотків	Абсолютне	Відн., відсотків
Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку	0,534	0,375	0,435	-0,159	-29,78	-0,099	-18,54
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	0,055	0,067	0,091	0,012	21,82	0,036	65,45
Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку	0,111	0,167	0,209	0,056	50,45	0,098	88,29
Коефіцієнт проблемних кредитів показує	0,095	0,072	0,055	-0,023	-24,21	-0,04	-42,11
Коефіцієнт дохідності кредитного портфеля	0,189	0,193	0,178	0,004	2,12	-0,011	-5,82
Коефіцієнт частки процентних доходів у загальній сумі доходів банку	0,725	0,447	0,235	-0,278	-38,34	-0,49	-67,59
Коефіцієнт співвідношення процентних доходів і процентних витрат	3,418	2,215	1,731	-1,203	-35,20	-1,687	-49,36
Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	0,145	0,112	0,098	-0,033	-22,76	-0,047	-32,41

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності банку

Аналіз таблиці 3.9 дає можливість зробити кілька важливих висновків щодо ризиків та дохідності кредитного портфеля АТ «Сенс Банк» у 2020-2022 роках.

Коефіцієнт покриття кредитного портфеля власним капіталом банку у 2020-2022 роках демонструє негативну тенденцію. Спостерігається зменшення від 0,534 у 2020 році до 0,435 у 2022 році. Відхилення від базового періоду складає 29,78% у 2021 році і 18,54% у 2022 році. Це вказує на зниження стійкості

кредитного портфеля та підвищення ризиків.

Значення коефіцієнта якості кредитного портфеля зростає з 0,055 у 2020 році до 0,091 у 2022 році. Відхилення від 2020 року становлять 21,82% у 2021 році та 65,45% у 2022 році. Зростання коефіцієнта свідчить про поліпшення якості кредитного портфеля банку протягом вказаного періоду.

Коефіцієнт покриття класифікованих кредитів власним капіталом банку збільшився з 0,111 у 2020 році до 0,209 у 2022 році. Відхилення від базового періоду складають 50,45% у 2021 році та 88,29% у 2022 році. Зростання коефіцієнта свідчить про поліпшення стану кредитного портфеля та збільшення захищеності від можливих втрат.

Коефіцієнт проблемних кредитів зменшився з 0,095 у 2020 році до 0,055 у 2022 році. Відхилення від 2020 року становлять -24,21% у 2021 році та -42,11% у 2022 році. Зменшення коефіцієнта вказує на покращення якості кредитного портфеля та ефективність стратегій управління ризиками.

Коефіцієнт доходності кредитного портфеля знизився з 0,189 у 2020 році до 0,178 у 2022 році. Відхилення від базового року складають 2,12% у 2021 році та -5,82% у 2022 році. Потрібно дослідити причини зниження доходності (пов'язані зі змінами в ринкових умовах, погіршенням якості кредитного портфеля чи неефективністю внутрішніх стратегій).

Коефіцієнт частки відсоткових доходів у загальній сумі доходів банку значно зменшився, з 0,725 у 2020 році до 0,235 у 2022 році. Відхилення складають -38,34% у 2021 році та -67,59% у 2022 році. Зниження коефіцієнта вказує на зменшення питомої ваги процентних доходів у загальній сумі доходів банку.

Коефіцієнт співвідношення процентних доходів і процентних витрат знизився з 3,418 у 2020 році до 1,731 у 2022 році. Відхилення від 2020 року складають -35,20% у 2021 році та -49,36% у 2022 році. Зменшення коефіцієнта свідчить про менш ефективне використання процентних ресурсів для генерації доходу.

Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій зменшився з 0,145 у 2020 році до 0,098 у 2022 році. Відхилення від базового року складають -22,76% у 2021

році та -32,41% у 2022 році. Зменшення коефіцієнта свідчить про зниження прибутковості банку від кредитних операцій. Можливі фактори впливу включають зміни в ринкових умовах, зростання ризиків та зміни в структурі кредитного портфеля

Отже, результати аналізу вказують на потребу в комплексному підході до управління ризиками, доходами та витратами для забезпечення стабільності та ефективності діяльності банку.

3.2 Оптимізація процедур аудиту кредитних операцій

Оптимізація управління кредитним ризиком та підвищення якості кредитного портфеля вимагає вдосконалення процедур аудиту кредитних операцій банку, приділення уваги методиці внутрішнього аудиту як важливій складовій системи внутрішнього аудиту.

Розробка процедур внутрішнього аудиту спрямована на те, щоб керівництво та персонал банку розуміли важливість цієї послуги, яка може бути недостатньо використана через неоднозначне тлумачення об'єктів внутрішнього аудиту в банківській сфері. Процес створення ефективної системи внутрішнього аудиту кредитних операцій передбачає розуміння важливості усіх змін у системі управління та контролю (перерозподіл повноважень, оновлення внутрішніх нормативних актів, впровадження систем оцінки тощо).

При модернізації системи внутрішнього аудиту кредитних операцій важливо зосередити увагу на тому, щоб ефективна система не лише запобігала зловживанням, але й сприяла ефективній господарській діяльності шляхом інтеграції внутрішнього аудиту в усі бізнес-процеси, проведенню своєчасної оцінки ризиків та аудиту ефективності контрольних заходів [13].

Планування та виконання внутрішнього аудиту кредитних операцій у банку передбачає його проведення у визначеній послідовності. У процесі внутрішнього аудиту організації кредитних операцій банку використовується системний підхід, поданий на рис. 3.1.

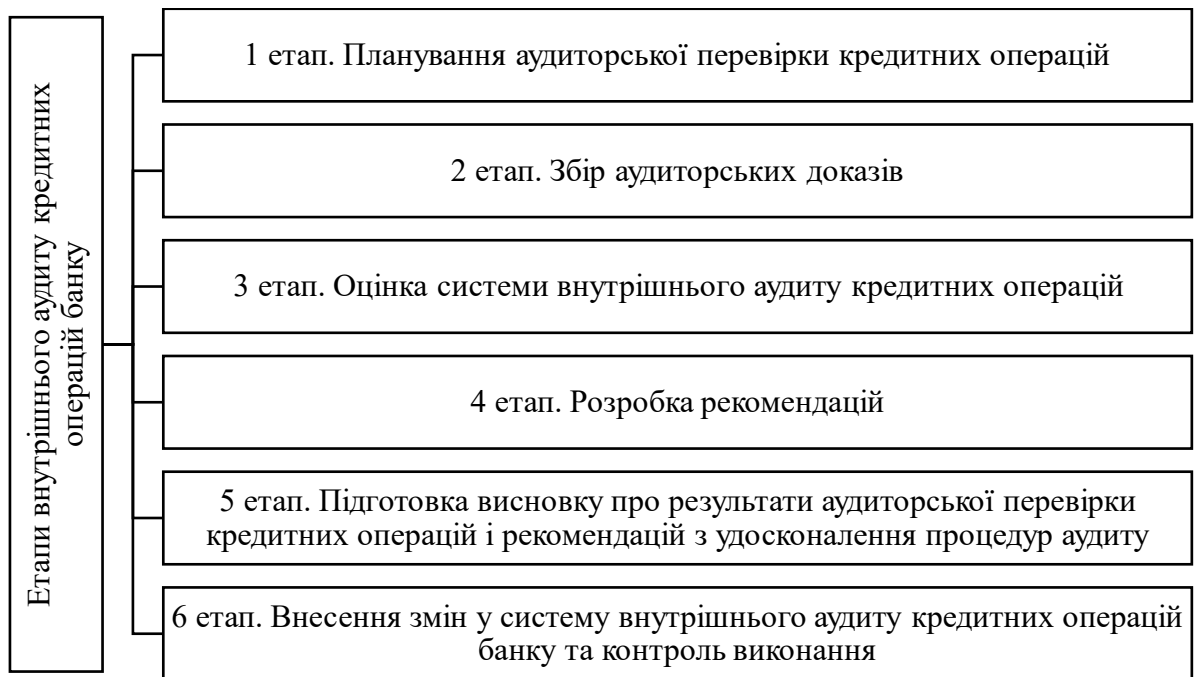

Рисунок 3.1 – Етапи внутрішнього аудиту кредитних операцій банку

Джерело: сформовано автором на основі [32; 54]

Аудит починається з першого та ключового етапу – планування, оскільки успішність подальших аудиторських дій визначається якістю цього процесу (рис. 3.2).

Рисунок 3.1 – Етапи планування аудиторської перевірки кредитних операцій

Джерело: сформовано автором на основі [32; 54]

На даному етапі першочергово виконуються заходи, пов'язані з попередньою підготовкою, такі як вивчення об'єкта аудиту, визначення виду перевірки, оцінка необхідних ресурсів і складання переліку витрат.

Другий етап включає: збір необхідних даних; знайомство з підрозділами; аналіз та опис загальних принципів існуючого контрольного середовища; проведення вибіркової перевірки певних аспектів діяльності, пов'язаних із забезпеченням кредитних операцій [62].

Характеристика аудиторських процедур другого етапу представлена в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10

Збір аудиторських доказів

Розділи перевірки етапу 2	Аудиторські процедури
Попередня зустріч з підрозділами, що перевіряються	передача повідомлення про проведення аудиту; запит необхідної інформації та звітності.
Збір даних	проведення бесід з керівництвом та персоналом; спостереження за роботою підконтрольних підрозділів (огляд діяльності конкретних відділень та позичальників); аналіз фінансової/управлінської звітності (перевірка конкретних розрахунків, таких як коефіцієнти кредитоспроможності позичальників).
Опис та документування загальних принципів наявного контролю	Надання відповідей на контрольні питання супроводжується додаванням підтверджуючих документів, таких як внутрішні положення щодо кредитної діяльності та їх достатність, вміст кредитних договорів і додатків із детальною інформацією щодо сукупної вартості кредиту, включаючи процентну ставку, вартість супутніх послуг і інші фінансові зобов'язання споживача. Також відповіді включають в себе інформацію про діяльність кредитного комітету та кредитного підрозділу банку, проведення перевірок звітів для виявлення можливих порушень, ведення кредитних справ клієнтів, системи контролю за кредитними операціями (зокрема за проблемними кредитами), розмір проблемних кредитів, тенденції щодо їх збільшення чи зменшення, а також процес формування резервів для покриття можливих втрат за кредитними операціями, включаючи прострочені та сумнівні заборгованості.
Вибіркова перевірка кредитних операцій (діяльності)	проведення опитувань, спостережень і аналізу операцій або діяльності, які перевіряються; ретельне вивчення аудиторських доказів; вибіркова перевірка операцій або діяльності, при цьому обираються кредитні справи для більш детального аналізу. Під час перевірки обраних кредитних справ позичальників, службі внутрішнього аудиту рекомендується складати робочий документ кредитування для юридичних осіб та робочий документ кредитування для фізичних осіб для кожного позичальника.
Складання плану та програми аудиту	складання плану затрат і графіка перевірки; складання програми перевірки.

Джерело: сформовано автором на основі [32; 54]

Третій етап є ключовим, оскільки включає оцінку принципів організації внутрішнього аудиту кредитних операцій. Ця оцінка полягає в виявленні недоліків у роботі існуючого внутрішнього аудиту та формулюванні рекомендацій для їх виправлення (таблиця 3.11).

Таблиця 3.11

Оцінка принципів внутрішнього аудиту кредитних операцій

Розділи перевірки етапу 3	Аудиторські процедури
Оцінка принципів організації внутрішнього контролю кредитних операцій	1) перевірка відповідності відповідей на контрольні питання вимогам нормативних документів; 2) виявлення слабких місць, які потребують посилення контролю; 3) виявлення невиконання вимог нормативних документів; 4) виявлення низької ефективності роботи тощо.
Визначення необхідних засобів контролю, значних недоліків і основних ділянок неефективної роботи	1) документальне оформлення виявлених недоліків; 2) визначення суттєвості виявлених недоліків для системи внутрішнього контролю; 3) визначення характеру засобів контролю чи недоліків.
Підтвердження доказами наявності значних недоліків і ділянок неефективного ведення кредитних операцій	1) документальне підтвердження причин виявлених недоліків; 2) збір необхідних доказів; 3) визначення можливих наслідків виявлених ризиків.
Вибіркова перевірка кредитних операцій (діяльності)	1) опитування, спостереження і аналіз операцій/діяльності, які перевіряються; 2) вивчення аудиторських доказів; 3) вибірка перевірки операцій/діяльності.
Складання плану і програми аудиту	1) складання плану затрат та графіка перевірки; 2) складання програми перевірки.

Джерело: сформовано автором на основі [32; 54]

На четвертому етапі аудитор надає рекомендації, виконання яких має запобігти повторенню виявлених порушень та якісно підвищити рівень внутрішнього аудиту. Аудиторські процедури з розробки рекомендацій наведені на рис. 3.2.

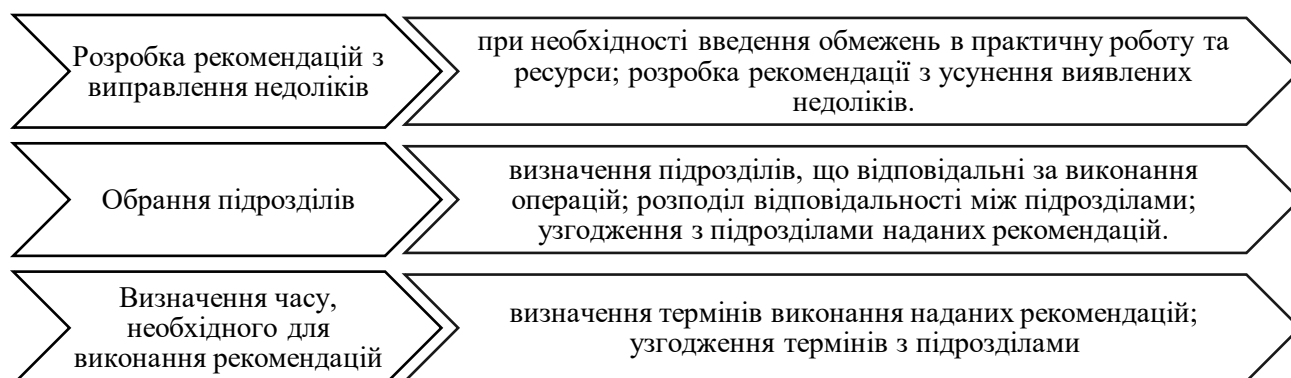

Рисунок 3.2 – Розробка рекомендацій з виправлення виявлених недоліків

Джерело: сформовано автором на основі [62]

На п'ятому етапі відбувається узагальнення результатів та формування висновків щодо стану існуючої системи внутрішнього аудиту кредитних операцій. Цей етап включає узгодження звіту з керівником підрозділу, що перевіряється, та подання остаточного варіанту висновку керівництву банку. Аудиторські процедури, що застосовуються при формуванні висновків щодо стану системи внутрішнього аудиту кредитних операцій, представлені на рис. 3.3.

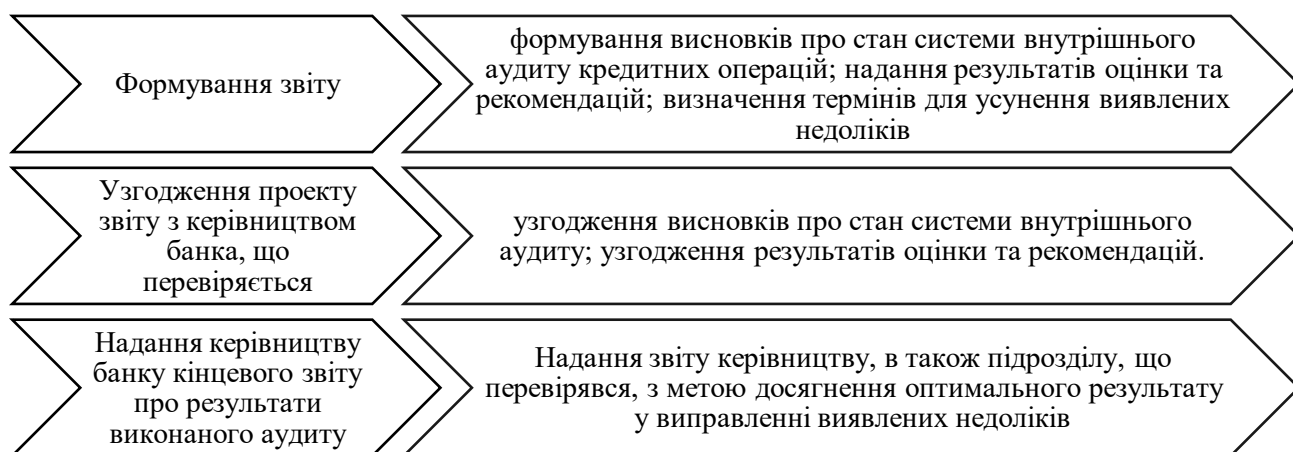

Рисунок 3.3 – Формування висновків про стан системи внутрішнього аудиту кредитних операцій

Джерело: сформовано автором на основі [62]

На шостому етапі структурні підрозділи комерційного банку вносять корективи до системи внутрішнього аудиту та внутрішніх нормативних актів. Служба внутрішнього аудиту здійснює контроль за виконанням наданих рекомендацій та подає звіти керівництву щодо ходу їх реалізації (рис. 3.4).

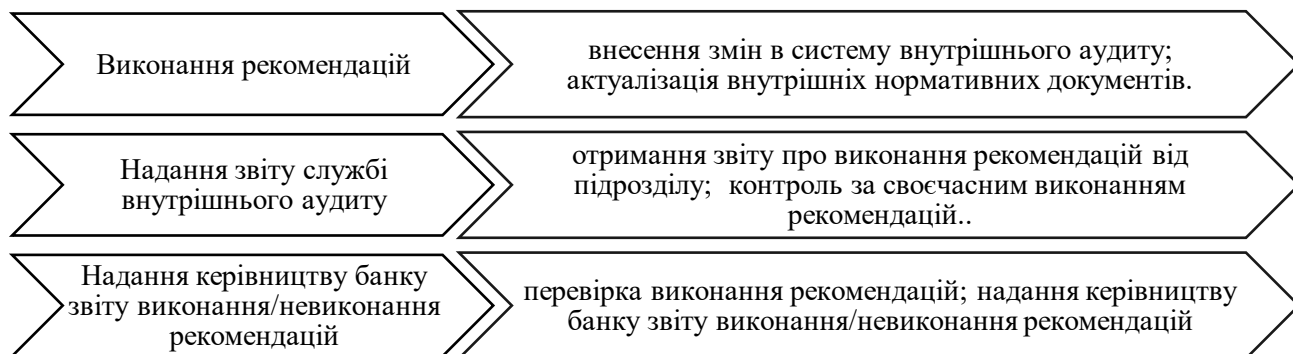

Рисунок 3.4 – Внесення змін в систему внутрішнього аудиту кредитних операцій та контроль за виконанням рекомендацій

Отже, пропонується система комплексного внутрішнього аудиту кредитних операцій, яка може бути застосована у будь-якому банку. Під час аудиту кредитних операцій використовується системний підхід.

Спільна консолідація та легалізація етапів і схем аудиту кредитних операцій дозволить зовнішнім регуляторам, а також власникам або вищому керівництву будь-якого банку застосовувати стандартизовані методи оцінки ефективності системи внутрішнього аудиту банку та точно визначати потенційні слабкі місця. Крім того, уведена єдина система поетапного аудиту кредитних операцій банку дозволить швидше та точніше реагувати на запити різних зовнішніх зацікавлених сторін.

3.3 Шляхи оптимізації кредитної політики банку в сучасних умовах

Ефективна організація процесу банківського кредитування та створення гнучкої системи управління кредитними операціями є основою для досягнення фінансової стабільності та утримання ринкової стійкості у банківських установах. Управління кредитною діяльністю банку, ефективне використання його кредитного потенціалу, формування оптимального кредитного портфеля та систематизація усього кредитного процесу визначають кредитну політику банку.

На сучасну кредитну політику вітчизняних комерційних банків впливають наступні обставини:

- нерівномірність регіонального розвитку банківської системи;
- жорстка міжбанківська конкуренція, при відсутності значних різниць у відсоткових ставках по депозитах та кредитах, призводить до скорочення маржі;
- високі кредитні ризики та недосконалі методи їх оцінки та управління;
- нестійка ресурсна база банків через значний відтік депозитів;
- низький рівень фінансової грамотності населення та недосконалість нормативного забезпечення кредитної політики банку;
- зростання політичних та економічних ризиків, інфляція, що призводять до уповільнення споживання та скорочення кількості

платоспроможних позичальників [4].

Одним з ключових завдань, які стоять перед керівництвом банку, є розробка зваженої кредитної політики. Кредитна політика повинна включати в себе основні елементи та принципи організації кредитної діяльності в банку, визначати пріоритетні напрями кредитування та перелік кредитів, які не мають бути включені до кредитного портфеля. Характеристики різних типів кредитної політики банку представлені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Особливості різних типів кредитної політики банку

Тип кредитної політики банку	Пріоритети	Ознаки і специфіка реалізації
Обережна (консервативна)	Передбачає відданість жорсткому контролю за рівнем кредитного ризику. Цей підхід є характерним для новоствореного банку або того, який вже стикається з суттєвими проблемами щодо якості свого кредитного портфеля.	Переважають короткострокові кредити, проведення ретельної оцінки платоспроможності позичальників та встановлення значної кількості умов для отримання кредиту; застосування високих процентних ставок за кредитами та використання жорстких процедур для вирішення проблемної заборгованості. Доля кредитів у відсотках від загального обсягу робочих активів банку не перевищує 30%, а прибутковість банку забезпечується за рахунок менш ризикованих активів.
Помірна	Зосередження на підтриманні середнього рівня ризику є основною метою для забезпечення фінансової стабільності банку як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Такий підхід характерний для надійних банків з великим досвідом у сфері кредитування.	Типові (стандартні) умови кредитування переважають, існує можливість пролонгації та реструктуризації кредитної заборгованості. Кредити займають питому вагу у загальному обсязі робочих активів у межах 30-50%.
Агресивна (ризикова)	Агресивна (ризикова) політика акцентує на максимізації доходів від кредитної діяльності та розширенні її масштабів, навіть за високого рівня кредитного ризику.	Кредитна політика із превалюванням ризикових категорій позичальників, активно охоплює максимально можливу кількість клієнтів, здійснює надання довгострокових кредитів з невеликими відсотковими ставками та можливістю пролонгації боргу. Питома вага цих кредитів становить понад 50% від загального обсягу робочих активів.

Джерело: сформовано автором на основі [6; 8; 10]

Кредитна політика банку має на меті розробку та впровадження оптимальної стратегії, яка б враховувала економічні інтереси як самого банку, так і його клієнтів. У відносинах між кредитором і позичальником основним об'єктом спільного інтересу є кредит, і вони пов'язані протилежними економічними умовами. Кредитор має право вимагати повернення боргу, тоді як позичальник повинен віддати позику згідно умов кредитної угоди. Невиконання цих умов може призвести до фінансових збитків для кредитора, які можуть бути захищені страхуванням від невиконання зобов'язань.

Ризик кредитної операції проявляється у можливій невиплаті позичальником основного боргу та відсотків за ним, що становить суттєву частину матеріального ризику. Пропонується використовувати страхування від збитків як один із принципів управління кредитним портфелем.

На українському ринку страхування кредитів практикується форма добровільного страхування ризику невиплати кредитів. У цьому випадку банк виступає страхувальником, перекладаючи ризик на страховика, при цьому виступаючи як страхувальник і застрахований одночасно [25].

Однак поки що цей варіант страхування не є широко поширеним в українській практиці. Комерційні банки не використовують його як основний засіб захисту від ризиків у своїй діяльності. Це пов'язано, зокрема, з побоюванням використовувати страхові компанії, оскільки відсутність страхового аудиту та широкого висвітлення їх фінансової стійкості може породжувати сумніви у їхній платоспроможності. З іншого боку, високі страхові премії можуть підвищувати витрати і, відповідно, ціни на послуги [55].

Схема страхування відповідальності позичальника за невиплату кредиту вважається менш складною, оскільки страховий поліс розглядається як форма гарантійного документа страхової компанії перед банком за її фінансовими зобов'язаннями перед клієнтами-позичальниками. Цей вид страхування забезпечує повернення кредиту та сплату відсотків лише у випадку, коли страхова компанія згодна та здатна виплатити страхові винагороди [25].

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що банкам слід

установлювати партнерські відносини із страховими компаніями, оскільки вони мають великий вплив на розвиток професійного страхового бізнесу в Україні. Проте важливо розглядати страховиків як надійних партнерів у кредитній діяльності, а не тільки як засіб компенсації можливих збитків, пов'язаних із наданням безповоротного кредиту.

У ситуації економічної нестабільності, коли немає гарантії стійкості договірних зв'язків та наявна відсутність переконливості у надійності партнера, кредитор зацікавлений в отриманні додаткових гарантій виконання боржником своїх зобов'язань. Таким чином, кредитор, укладаючи договір, намагається забезпечити виділення боржником певного майна для гарантії задоволення вимог у разі невиконання умов договору.

Реалізація заставного майна проводиться через аукціони (публічні торги) за умови, що інше не передбачено договором. Згідно із Законом України «Про заставу», продаж майна, що перебуває під заставою, має відбуватися виключно через аукціони (публічні торги). Якщо в результаті такого продажу залишається непогашена заборгованість, заставодержатель може вимагати часткової компенсації зі страхового фонду. У випадку відчуження заставленого майна іншими методами, кредитор покриває збитки за рахунок прибутку, що залишається в його розпорядженні після оподаткування [39].

Для ефективного повернення кредиту важливо розвивати особистий штат експертів, які оцінюватимуть заставлене майно (рухоме та нерухоме). Наразі ці аспекти ще не мають достатнього розвитку, оскільки основним видом застави вважається майно позичальника. У випадку, якщо позичальник є підпорядкованим органом, банк повинен отримати документ від цього органу, що підтверджує інформування його про заставу державного майна.

Ще однією проблемою є оформлення заставленого майна. У багатьох випадках це робиться спрощено, що може викликати труднощі в подальших фінансових операціях. Тому пропонується створити універсальну форму опису майна на основі аналізу бухгалтерської документації для врахування основних фондів і готової продукції. Важливо включити лише ті параметри, які разом

надають можливість конкретизувати заставу, уникнувши надмірної деталізації. До таких параметрів віднесено: інвентарний номер, найменування майна, тип, марку, дату випуску та початкову вартість.

На практиці виникає невідповідність між ситуацією, в якій опиняється кредитор, та засобами врегулювання. У процесі звернення, стягнення та реалізації заставленого майна сформувався наступне положення: максимальна сума кредиту не повинна перевищувати 10-15% вартості застави. Це важливо, оскільки після реалізації заставленого майна виторг може бути недостатнім для задоволення всіх вимог заставодержателя.

Припустимо, що банк впровадив нову фінансову технологію, яка базується на поєднанні термінового депозиту та гнучкого доступу до грошових коштів понад залишок на рахунку. Клієнти можуть депонувати мінімальну фіксовану суму на розрахунковому чи поточному рахунку, а гнучкий депозитний рахунок дозволяє об'єднати кілька аналітичних рахунків на одному синтетичному рахунку. Ця технологія дозволяє ефективно адаптуватися під структуру грошових потоків клієнтів [55].

Для підприємств це відкриває можливості з оперативного фінансового планування, підвищення оборотності поточних активів, оптимізації фінансових операцій та забезпечення високої ліквідності, що дозволяє ефективно управляти короткостроковими активами та забезпечити оптимальну дохідність при мінімальних ризиках.

Створення оптимальної стратегії для ефективної кредитної політики комерційного банку можливе лише за участю кількох підрозділів банку. Реалізація широкого спектру банківських послуг та операцій вимагає ретельного обліку грошових потоків кожного клієнта, розподілу коштів за різними параметрами (сумами, строками, дохідністю), визначення відсоткових ставок для кожної групи коштів клієнта та створення оптимального портфеля залучених ресурсів для активних операцій банку.

Такий підхід підкреслює важливість направлення кредитної політики банку на збільшення як обсягів активів, так і підвищення їх якості. Криза в фінансовому

секторі країни підкреслила проблеми розвитку системи банківського кредиту, основною з яких є зростання простроченої заборгованості та погіршення якості кредитного портфеля банку [8].

Заходи зовнішнього зниження кредитного ризику, спрямовані на позичальника, свідчать про те, що банк має намір перерозподілити ризик, передаючи частину його на інші суб'єкти чи об'єкти правовідносин. Зовнішні методи включають різноманітні способи забезпечення повернення позики (рис. 3.5).

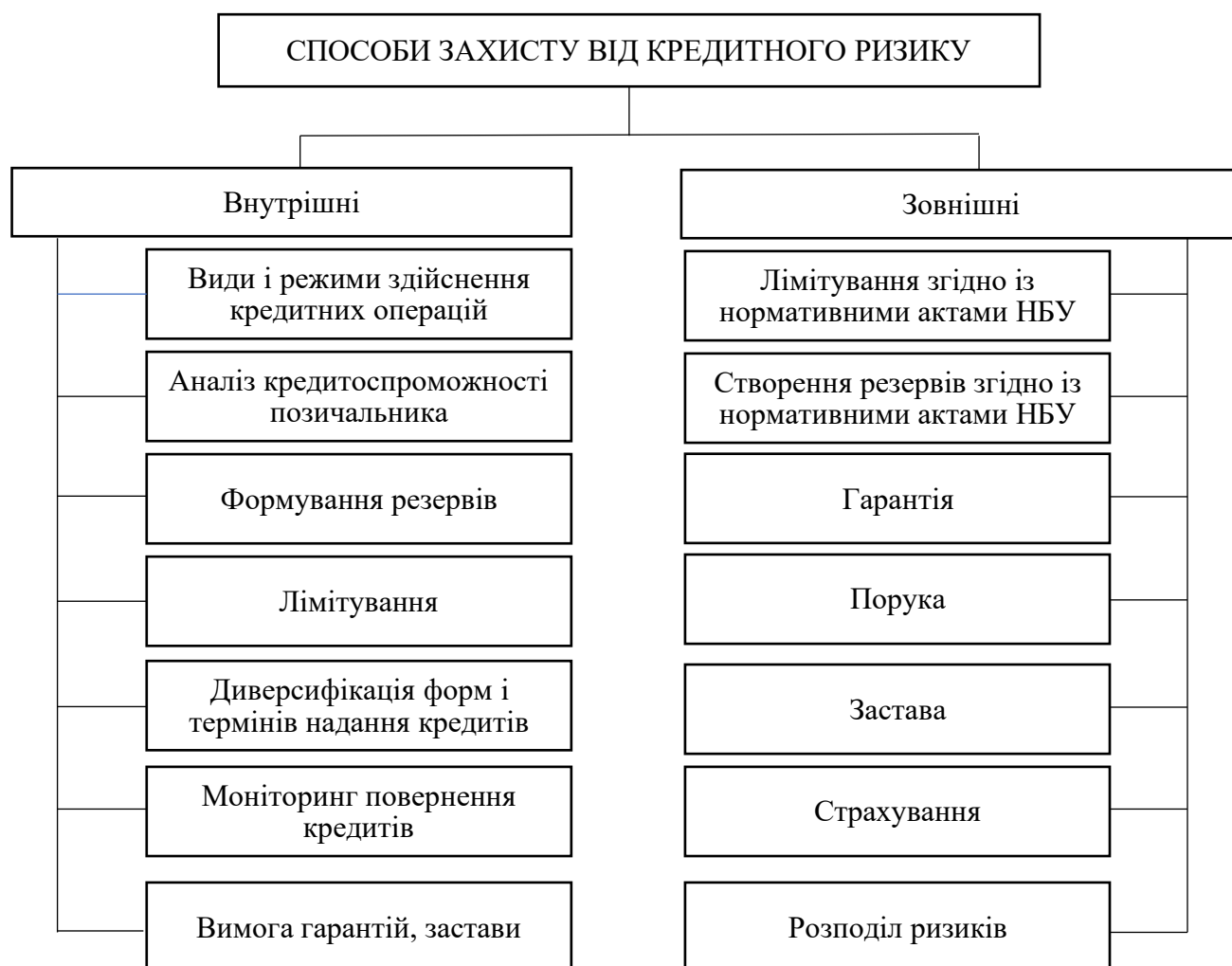

Рисунок 3.5 – Способи захисту і зниження ступеня кредитного ризику

Джерело: побудовано автором на основі [59; 60]

Управління кредитним портфелем комерційного банку спрямоване на забезпечення оптимального співвідношення між прибутковістю та ризикованістю кредитних операцій. З метою зниження кредитних ризиків важливо формувати

страхові резерви для покриття можливих збитків від кредитної діяльності. Ці резерви регулюються щомісячно в залежності від обсягів фактичної заборгованості та класифікаційної групи, до якої відноситься конкретна позика. Класифікаційна група визначається на основі фінансового стану позичальника та перспектив його розвитку, а також за погашенням кредитної заборгованості.

Найбільш поширеними цивільно-правовими засобами забезпечення виконання зобов'язань у кредитних правовідносинах між юридичними особами є гарантія, порука, застава, а також страхування, регульоване Законом України «Про страхування» [50] та іншими нормативно-правовими актами.

У банківській практиці для зниження кредитного ризику часто використовуються методи, наведені на рис. 3.6.

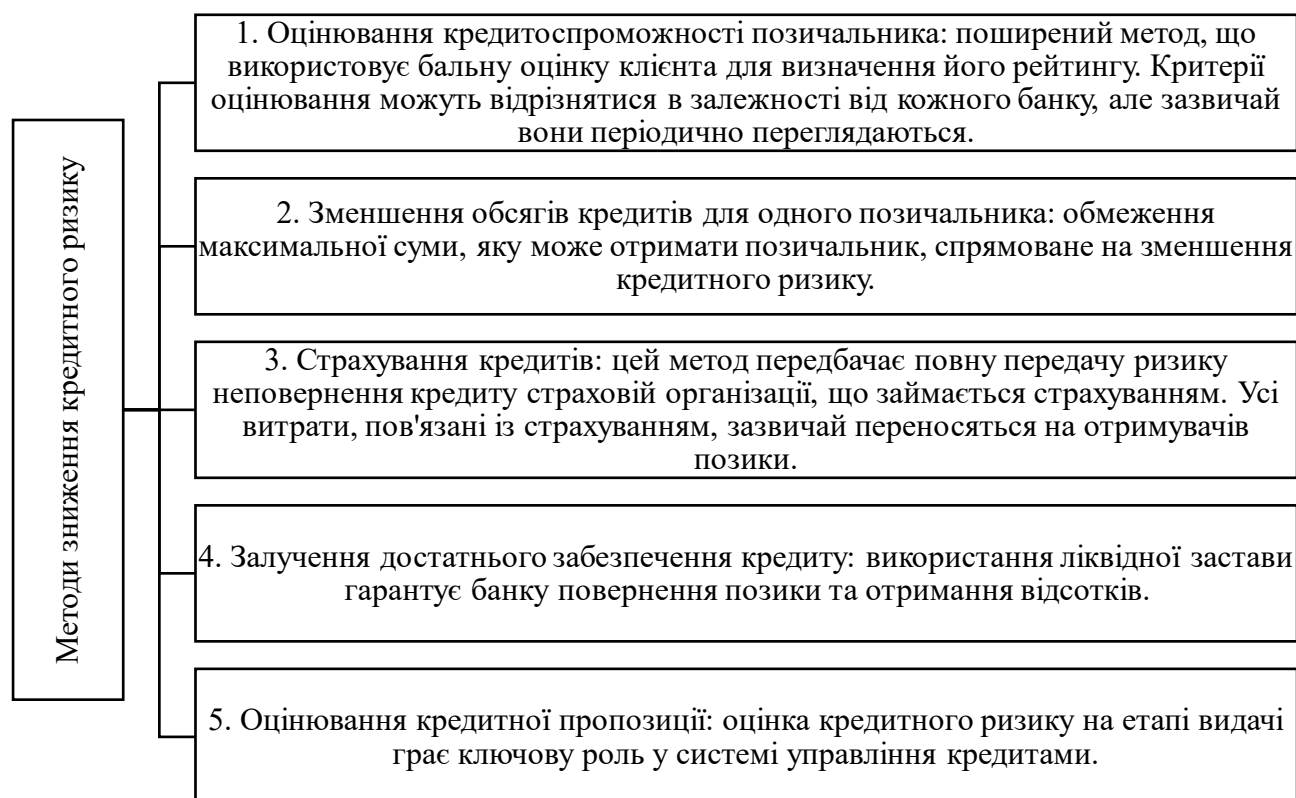

Рисунок 3.6 – Методи зниження кредитного ризику

Джерело: побудовано автором на основі [59; 60]

Кредитна політика банку, стандартні директиви і процедури, контроль використання та користування кредитом сприяють ефективному управлінню кредитними ризиками.

Під час управління кредитними ризиками ключову роль відіграє людський фактор, який є визначальним у раціональній організації кредитної діяльності банку (рис. 3.7).

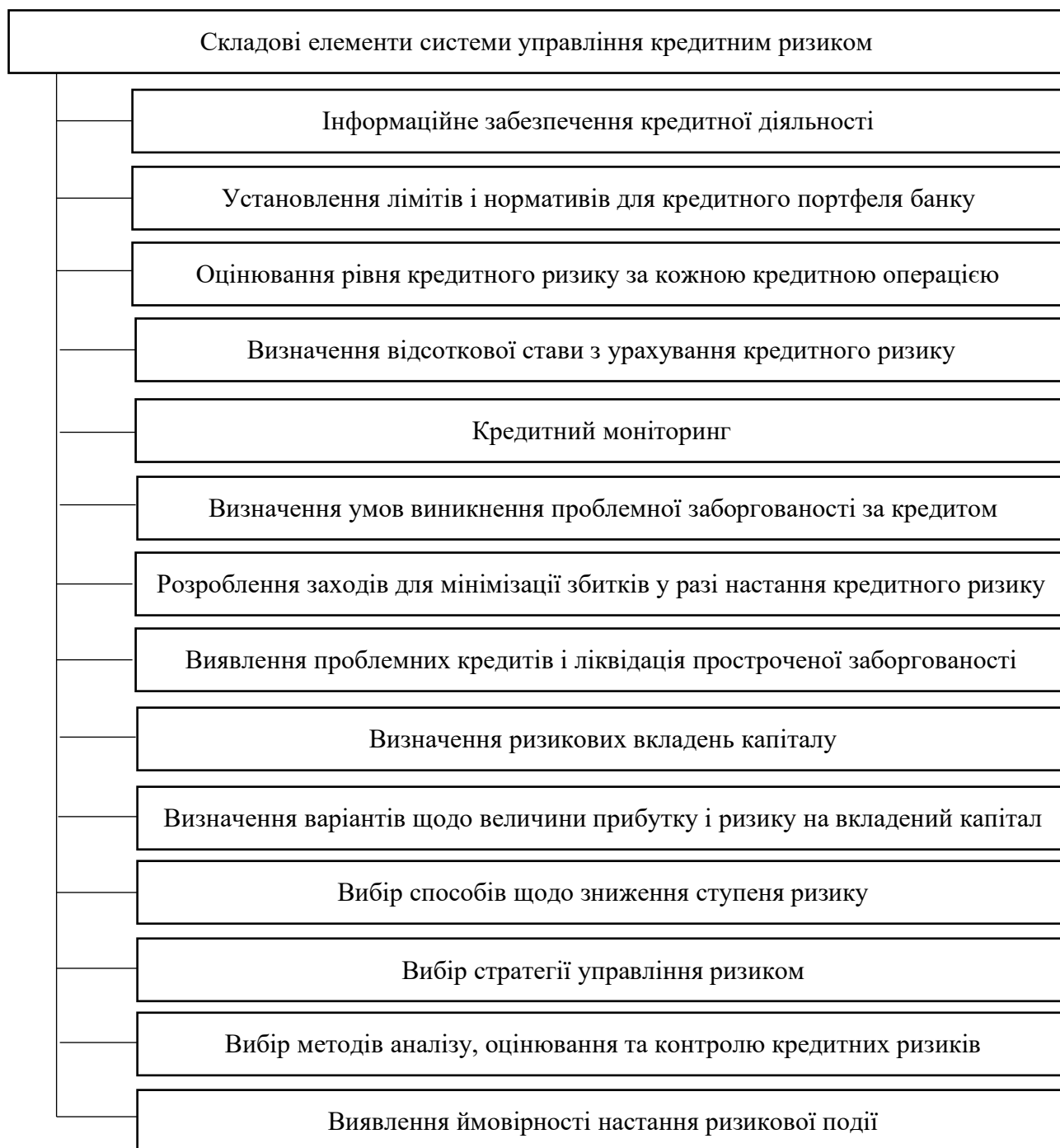

Рисунок 3.7 – Складові елементи системи управління кредитним ризиком
Джерело: побудовано автором на основі [59; 60]

Один з основних засобів запобігання виникненню ризиків та суттєве зниження їх рівня – це ретельно виважена кредитна політика банку. Її завданням є встановлення ключових принципів, якими повинні керуватись керівники та менеджери банку при плануванні кредитної діяльності та наданні кредитів. Кредитна політика має включати наступні основні принципи та умови:

1. Умови, за яких банк може видаляти кредити.
2. Встановлення меж відсоткових ставок за кредитами та принципів їхнього формування, враховуючи вартість банківських ресурсів, прибутковість та доходність.
3. Класифікація різних типів кредитів, на надання яких банк спеціалізується.
4. Делегування працівникам кредитних підрозділів права формувати кредитний портфель з урахуванням ризикових рівнів для забезпечення встановлених нормативів.
5. Визначений перелік документів, які має надати позичальник разом із заявкою на кредит.
6. Умови, за яких заявка може бути прийнята або відхилена.
7. Умови, за яких банк може прийняти на себе зобов'язання, такі як надання гарантій чи поручительств.
8. Схема та порядок прийняття рішення про кредитування позичальника та інформація щодо управлінських структур банку, які беруть участь у кредитному процесі.
9. Вимоги щодо забезпечення кредитів, які банк ставить перед позичальниками.

Збалансована кредитна політика є основою надійності та прибутковості кредитного портфеля та впливає на стабільну діяльність банку. У зв'язку з цим, з метою вдосконалення практики кредитних взаємовідносин з клієнтами в умовах підвищення кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів комерційного банку, важливо посилити вимоги до правомірності та оперативності рішень про видачу та погашення кредитів, що може включати юридично грамотне укладення кредитних угод та угод по заставі з високорейтинговими

позичальниками, а також розширення та захист прав банку як заставодержателя і кредитора.

Важливо вимагати від позичальників представлення акту останньої аудиторської перевірки та обов'язкового страхування переданих у заставу цінностей. Також доцільно вимагати наявності страхових полісів як гарантії страхової компенсації заставодержателю. Позичальники повинні підтверджувати наявність і достатність забезпечення, і банк повинен урахувати переоцінку та зміцнення застави за необхідності.

Також важливо налагодити ефективну співпрацю між економічною, юридичною службами та банківською безпекою для результативного врегулювання питань повернення боргів, зокрема ефективної реалізації забезпечення. Для підвищення рівня ліквідності забезпечення та своєчасного повернення кредитів необхідно уникати формального підходу до процедур та дотримуватися встановлених повноважень при вирішенні кредитних питань.

Висновки до розділу 3

У даному розділі проведений аналіз кредитного портфеля банку, а також розроблені пропозиції щодо вдосконалення процедур аудиту кредитних операцій та кредитної політики банку.

Визначено, що методика проведення кредитних операцій та забезпечення якості кредитного портфеля в АТ «Сенс Банк» відповідає вимогам законодавства та нормативних документів Національного банку України.

Показники ризику кредитного портфеля свідчать про підвищення рівня захищеності банку від кредитних ризиків. Однак показники доходності кредитного портфеля відзначаються негативною динамікою, що свідчить про зменшення ефективності кредитної політики банку.

В цілому, комплексний підхід до управління ризиками, ефективність стратегій та оптимізація ресурсів є ключовими аспектами для забезпечення стабільності та ефективності діяльності банку у мінливих умовах ринку.

Доведено, що консолідація та легалізація оформлення етапів та схем аудиту кредитних операцій дозволять зовнішнім регуляторним органам та вищому керівництву банку використовувати стандартні методи оцінки ефективності внутрішнього аудиту. Запропонована узгоджена система поетапного аудиту кредитних операцій банку сприятиме більш точній та оперативній відповіді на запити різних зовнішніх зацікавлених сторін.

Доведено, що дієве управління кредитною діяльністю банку визначається чітко розробленою кредитною політикою. Ця політика визначає ключові завдання та цілі банку, методи та прийоми для максимізації прибутковості кредитних операцій та встановлює прийнятний рівень ризиків у сфері кредитування.

Управління кредитними ризиками має охоплювати всі аспекти фінансово-кредитної діяльності установи, які впливають на її ризики. Це безперервний процес аналізу ситуації та середовища, в яких виникають ризики, а також рівня уразливості фінансово-кредитної установи перед цими ризиками. З метою мінімізації кредитних ризиків, фахівці банку повинні проводити постійний моніторинг кредитного процесу.

ВИСНОВКИ

У дослідженні проаналізовані науково-методичні підходи та розроблені шляхи оптимізації системи обліку та аудиту банківських операцій з кредитами на прикладі АТ «Сенс Банк». В результаті проведеного дослідження сформульовані наступні висновки.

1. Аргументовано, що основні принципи регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в Україні визначаються положеннями Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Організація бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в комерційних банках регламентуються нормативно-правовими актами Національного банку України, що видаються у формі постанов, інструкцій, положень та правил, які затверджуються Правлінням НБУ.

2. Встановлено, що оцінка стійкості підтвердила високий запас міцності банківського сектору. Оцінка проводилася за базовим макроекономічним сценарієм, який припускав реалізацію низьких ризиків, зокрема, щодо скорочення процентної маржі та кредитних втрат. З числа двадцяти великих банків, що пройшли оцінку стійкості, лише п'ять банків встановили підвищені рівні нормативів достатності капіталу, особливо через проблеми з якістю портфеля та бізнес-моделями. Враховуючи результати оцінки стійкості на початку наступного року, НБУ розгляне можливість та строки встановлення буферу консервації капіталу та буферу системної важливості. Після цього обмеження на розподіл капіталу та виплату дивідендів банками, що повністю формують ці буфери, може бути послаблене.

3. Визначено, що АТ «Сенс Банк», раніше відомий як АТ «Альфа-Банк», був заснований в 1992 році та перейшов у державну власність у 2022 році за угодою з Міністерством фінансів та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Аналіз фінансових показників підтверджує значне погіршення у 2022 році через великі резерви на покриття заборгованості клієнтів за кредитами. Проте у 2023 році банк показав істотний приріст прибутку та динамічний ріст активів. Хоча капіталізація

та рентабельність активів зменшилися у 2022 році, ліквідність залишалась на високому рівні. АТ «Сенс Банк» має стабільне положення на ринку, проявивши стійкість у важкий 2022 рік і демонструючи готовність до адаптації в 2023 році, що відкриває позитивні перспективи для майбутнього розвитку.

4. Відзначено, що організація обліку кредитних операцій включає кілька етапів: спочатку кредитна операція класифікується як балансовий або позабалансовий актив відповідно до умов угоди; подальше проводиться аналіз та обробка первинних документів, необхідних для відкриття балансових рахунків, що охоплюють основну суму боргу, нараховані доходи і резерви за наданим кредитом, а також позабалансових рахунків для обліку застави; зміни в заборгованості за кредитами, нарахованих доходах та резервах відображаються на рахунках обліку відповідно до умов угоди та банківської облікової політики; інформація про кредитні операції систематизується в реєстрах обліку згідно з розділами та групами рахунків, складається внутрішня звітність; врешті, дані про кредитні операції узагальнюються в фінансовій та статистичній звітності банку.

5. Визначено, що кредитні операції відображаються на балансових рахунках 1, 2 та 6 класів, а також на позабалансових рахунках 9 класу. На позабалансових рахунках 9 класу обліковуються забезпечення за кредитом, умовні зобов'язання з кредитування (сума кредиту від дати підписання договору до дати видачі кредиту), облік договорів кредиту, застави та страхові договори. В межах розділів рахунків здійснюється групування за видами кредитних операцій.

6. Підтверджено, що аудит кредитних операцій використовує послідовний підхід, і в основному має вибірковий характер. Вибірка базується на таких критеріях як: кількість укладених кредитних договорів за певний період; обсяги кредитування за різними категоріями позичальників; кількість активних кредитних рахунків; встановлені процентні ставки за кредитами; рівень ризику та забезпеченість кредитів. Кожен етап аудиту детально документується у робочих матеріалах.

7. На основі проведеного аналізу кредитного портфеля встановлено, що методика реалізації кредитних операцій та забезпечення якості кредитного

портфеля в АТ «Сенс Банк» відповідає вимогам законодавства та нормативних документів НБУ. Зафіксовано зростання показників захищеності банку від кредитного ризику, при цьому використовуються різноманітні методи управління кредитними ризиками. Серед цих методів – ідентифікація, аналіз та оцінка потенційних ризиків перед укладенням операції, планування рівня ризику, встановлення лімітів, формування резервів для покриття можливих втрат, управління забезпеченням операцій, використання системи повноважень при прийнятті кредитних рішень, а також моніторинг та контроль рівня ризику, аудит функціонування системи управління кредитними ризиками. З іншого боку, виявлено негативну динаміку показників дохідності кредитного портфеля, що свідчить про зниження ефективності кредитної політики банку. Це вимагає розробки заходів для вдосконалення кредитної стратегії та політики з метою покращення фінансових показників.

8. На основі аналізу теоретичних та методологічних положень аудиту кредитних операцій запропоновані шляхи вдосконалення процедур перевірки. Вивчено, що узгодження та легалізація етапів та схем аудиту кредитних операцій дозволить зовнішнім наглядовим органам і вищому керівництву банку використовувати стандартизовані методи оцінки ефективності системи внутрішнього аудиту банку. Запропонована єдина система поетапного аудиту кредитних операцій банку сприятиме більш точному та оперативному реагуванню на запити різних зовнішніх користувачів.

9. Запропоновано використовувати страхування від збитків як один із принципів удосконалення управління кредитним портфелем. Особливий акцент робиться на добровільному страхуванні ризику непогашення кредитів, де банк є страхувальником і застрахованим одночасно (делькредерне страхування). Сума страхових внесків у цьому випадку враховується при встановленій ставці відсотка за кредит.

Кредитна політика комерційного банку, як частина загальної банківської політики, представляє собою сукупність стратегічних та тактичних рішень, що визначають цілі кредитування, його параметри та реалізуються через кредитний

механізм.

Виділено важливість посилення вимог до легальності прийняття рішень щодо видачі та погашення кредитів, зокрема забезпечення юридично грамотного оформлення кредитних та заставних угод з урахуванням рейтингу позичальників, що вимагає удосконалення практики кредитних взаємовідносин в умовах зростання кредитного ризику та захисту інтересів банку.

Вдосконалення кредитної політики банків у сучасних умовах передбачає реалізацію таких заходів, як: підвищення стабільності банків; покращення якості кредитного портфеля; удосконалення структури активів банків; захист інтересів вкладників банку; підвищення іміджу банку; формування кредитної інфраструктури. З цього випливає, що кредитну політику комерційного банку необхідно орієнтувати як на зростання обсягів активів, так і на підвищення їх якості.

Отже, вирішені завдання, поставлені у дипломній роботі, які передбачали дослідження науково-методичних підходів до організації обліку та аудиту банківських операцій з кредитами та розробку практичних рекомендацій щодо їх удосконалення на прикладі АТ «Сенс Банк», досягнуті.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Андренко О. А. Облік у банках: конспект лекцій для студентів денної і заочної форм навчання освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 071 Облік і оподаткування. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 167 с.

2. АТ «Сенс Банк». Офіційний сайт. URL: <https://sensebank.ua/investorrelations>.

3. Банківські операції : підручник / О. В. Дзюблюк, Я. І. Чайковський, Н. Д. Галапуп та ін.; за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2019. 696 с.

4. Блащук-Дев'яткіна Н. З., Біда М. С. Оцінка впливу воєнного стану на кредитний ринок України. *Молодий вчений*. 2023. Вип. 10 (122) (Жовтень). С. 177-182.

5. Бобиль В. В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи: монографія. Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. Дніпропетровськ, 2016. 300 с.

6. Бобиль В. В., Іванова К. В. Банківські ризики в умовах воєнного стану. *Проблеми та перспективи розвитку залізничного транспорту* : матеріали 82 Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 20.04–21.04.2023 р. / за заг. ред. Ю. С. Проїдака, Р. В. Маркуля. Дніпро : УДУНТ, 2023. С. 106-108.

7. Варцаба В. І., Машіко К. С. Облік у банках (у таблицях і схемах) : Навч. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. 184 с.

8. Волкова В. В., Власенко О. С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. №2(42). URL: <https://jpvvs.donnu.edu.ua/index.php/eou/article/view/11033>

9. Гудзь Т. П., Герчіков М. О. Банківська система України в умовах війни. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2023. № 1/2. С. 53–58.

10. Дзюболук О. В., Прийдун Л. М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.

11. Заволока Ю., Кузьменко О., Кузьменко В. Робота банківської системи та валютного ринку в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/23463>.

12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління НБУ від 11.09.2017 р. № 89. Дата оновлення 02.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text/>.

13. Кіреєв О. І., Любунь О. С., Кравець М. П. та ін. Внутрішній аудит у банку: навч. посіб. К.: Центр навч. літ., 2016. 220 с.

14. Конспект лекцій з дисципліни «Облік і оподаткування діяльності фінансово-кредитних установ» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» всіх форм навчання / уклад. А. С. Колесніченко. Харків : НТУ «ХП», 2023. 116 с.

15. Копилук О., Музичка О. Банківські операції. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 536 с.

16. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності : Навч. пос. К. : Центр учбової літератури, 2018. 486 с.

17. Кремень В. М., Кремень О. І., Гуляєва Л. П. Роль банківського кредитування у розвитку економіки України. *Проблеми економіки*. 2020. №3. С. 176–183.

18. Лачкова В. М., Лачкова Л. І., Шевчук І. Л. Фінансовий менеджмент у банку: навч. Посібник. Харків: 2017. 180 с.

19. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): підручник. [2-ге вид., доп. і перероб.]. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 676 с.

20. Маркус О. В. Бухгалтерський облік у комерційних банках. Підручник. Луцьк: П.П. Іванюк, 2019. 174 с.

21. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Рішення Правління НБУ 15.12.2017 № 803-рш. Дата оновлення 01.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17#Text/>

22. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2018 року. URL:

<https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>.

23. Мордовцев О. С., Казанський М. М. Міжнародні стандарти фінансової звітності як інструмент нормативно-правового забезпечення операцій з кредитним портфелем банків України. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Економічні науки: зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2020. № 1 (3). С. 18-23.

24. Національне уповноважене рейтингове агентство «Експерт-Рейтинг». URL: <http://www.expert-rating.com/>

25. Неізнана О. В., Шепель І. В. Виклики банківської сфери та страхового ринку: сучасний стан. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 9 (09). С. 21-25

26. Огійчук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т. Аудит : Навч. посібник. Вид. 4-те, перероб. і допов. Київ: Алерта, 2020. 852 с.

27. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

28. Петраковська О. В. Завдання та інформаційні джерела як складові організаційно-інформаційної моделі аналізу кредитних операцій банку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2016. Вип. 1. С. 75-84.

29. Петрушко Я. Р. Кредитна діяльність банку та основні етапи її організації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(2). С. 166-170.

30. Пілько А. Д., Андрієшин Р. В. Аудит кредитного портфелю комерційного банку: порівняльний аналіз вітчизняних та закордонних підходів. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2853>.

31. План рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління НБУ від 11.09.2017 р. № 89. Дата оновлення 02.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#Text/>.

32. Погореленко Н. П., Сидоренко О. М., Сердюк Л. В., Карасьова З. М., Федоренко Н. С. Внутрішній аудит у банку: Навчальний посібник. Львів: Новий

Світ-2000, 2020. 270 с.

33. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 08.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

34. Правдиковська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. Молодий вчений. 2022. № 9 (109). С. 150–153. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5583>

35. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Дата оновлення 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

36. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. Дата оновлення 24.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 10.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

38. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. Дата оновлення 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>.

39. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. Дата оновлення 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>.

40. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління НБУ від 28.08.2001 № 368. Дата оновлення 11.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>.

41. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373. Дата оновлення 13.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text>.

42. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління НБУ від 30.03.2016 р. №351. Дата оновлення 30.12.2022. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>.

43. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку в банках України: Постанова Правління НБУ від 04.07.2018 р. № 75. Дата оновлення 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text>.

44. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України: Постанова Правління НБУ від 10.05.2016 № 311. Дата оновлення 21.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16#Text>.

45. Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління НБУ від 27.02.2018 р. № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017500-18#Text>.

46. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. Дата оновлення 08.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>.

47. Про іпотечні облігації: Закон України від 22.12.2005 р. № 3273-IV. Дата оновлення 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3273-15#Text>.

48. Про Національний банк: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. Дата оновлення 24.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

49. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України від 23.06.2005 р. № 2704-IV. Дата оновлення 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15#Text>.

50. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. Дата оновлення 06.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

51. Про схвалення процедур інспектування: Рішення Правління Національного банку України від 01.11.2016 № 393-рш. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_01112016_393-rsh.

52. Рац О. М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29043>

53. Рейтингове агентство «Стандарт-Рейтинг». URL: <https://www.standard-rating.biz/>

54. Рудницький В. С. Форми контролю діяльності банківських установ. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2018. Вип. 1. С. 17-24.

55. Ситник Н.С., Прицак Я. М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. *Молодий вчений*. 2023. № 6(118). С. 94–98.2.

56. Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 404 с.

57. Утенкова К. О. Облік у банках: Практ. посіб. Харків: 2021. 176 с.

58. Ушакова О. А. Банківські операції : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2021. 226 с.

59. Фінансовий менеджмент в банку: метод. вказівки до проведення семінарських та практичних занять та самостійної роботи з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ден. та заоч. форми здобуття освіти зі спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; Державний біотехнологічний університет; авт.-уклад. Т. О. Ставерська, В. В. Макогон. Харків, 2023. 80 с.

60. Фінансовий менеджмент у банку. Навч.посіб. / Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л., Сірко А. Ю. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.

61. Чаплига В. Удосконалена «модель чотирьох ліній» організації системи управління ризиками в банках та банківських групах України. *Вісник Економіки*. 2023. №3. С. С. 161-168.

62. Шевченко Л. Я., Карченкова О. Л. Аудит кредитних операцій комерційного банку. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. №2(14). С. 134-138.

63. Шелудько С. В. Правова природа комплаєнсу та його архетипи в банківських установах. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. №3. С. 168-172.

64. Banker. Український банківський портал. Офіційний рейтинг банків URL: <https://banker.ua/uk/officialrating-uk/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31.12.2020 р., 2021 р., 2022 р.

АТ «АЛЬФА-БАНК»

Фінансова звітність за 2021 рік

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2021 року

У тисячах гривень	Примітки	2021 рік	2020 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	3	31 160 207	24 264 327
Кредити та заборгованість банків	4	1 197 736	200 628
Кредити та заборгованість клієнтів	5	60 334 203	47 838 898
Інвестиції в цінні папери	6	11 009 093	12 286 826
Похідні фінансові активи	29	463 407	329 058
Інвестиційна нерухомість	7	478 590	899 502
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		1 981	1 981
Відстрочений податковий актив	23	847 369	852 369
Основні засоби та нематеріальні активи	8	3 641 068	3 617 050
Інші активи	9	5 780 895	6 360 900
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	10	797 753	941 423
Усього активів		115 712 302	97 592 962
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	11	8 616 962	9 914 846
Кошти банків	11	27 055	106 366
Кошти клієнтів	12	88 117 806	73 315 858
Похідні фінансові зобов'язання	29	53 101	125 466
Боргові цінні папери, емітовані банком	13	4 677	8 456
Резерви за зобов'язаннями	14	322 928	145 415
Інші зобов'язання	15	4 288 274	2 928 111
Субординований борг	16	1 363 910	1 413 730
Зобов'язання групи вибуття	10	11 599	11 743
Усього зобов'язань		102 806 312	87 969 991
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	17	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	17	2 367 571	2 367 572
Резервні та інші фонди банку	17	1 536 486	1 421 007
Резерви переоцінки	18	26 355	65 242
Непокритий збиток		(19 750 670)	(22 957 098)
Усього власного капіталу		12 905 990	9 622 971
Усього пасивів		115 712 302	97 592 962

Затверджено до випуску та підписано

Комісаренко А.В.
Голова Правління

05 серпня 2022 року

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

Продовження додатку А

АТ «СЕНС БАНК»

Проміжний скорочений звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 30 вересня 2022 року

<i>У тисячах гривень</i>	Примітки	30 вересня 2022 року	31 грудня 2021 року (здійснювався аудит)
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	5	15 443 495	31 160 207
Кредити та заборгованість банків	6	642 002	1 197 736
Кредити та заборгованість клієнтів	7	50 660 825	60 334 203
Інвестиції в цінні папери	8	8 639 120	11 009 093
Похідні фінансові активи	30	27 538	463 407
Інвестиційна нерухомість	9	469 809	478 590
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		1 973	1 981
Відстрочений податковий актив	25	847 369	847 369
Основні засоби та нематеріальні активи	10	3 316 473	3 641 068
Інші активи	11	3 411 170	5 780 895
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	12	797 753	797 753
Усього активів		84 257 527	115 712 302
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	13	4 733 072	8 616 962
Кошти банків	13	30 516	27 055
Кошти клієнтів	14	65 090 179	88 117 806
Похідні фінансові зобов'язання	30	1 453 738	53 101
Боргові цінні папери, емітовані банком	15	1 811	4 677
Резерви за зобов'язаннями	16	235 652	322 928
Інші зобов'язання	17	2 101 978	4 288 274
Субординований борг	18	1 921 501	1 363 910
Зобов'язання групи вибуття	12	11 568	11 599
Усього зобов'язань		75 580 015	102 806 312
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	19	2 367 571	2 367 571
Резервні та інші фонди банку		1 536 486	1 536 486
Резерви переоцінки	20	116 002	26 355
Непокритий збиток		(24 068 795)	(19 750 670)
Усього власного капіталу		8 677 512	12 905 990
Усього пасивів		84 257 527	115 712 302

Затверджено до випуску та підписано

Комісаренко А.В.

Голова Правління

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

15 березня 2023 року

Додаток Б

Окремий звіт про прибутки і збитки та інші сукупні доходи за 2020-2022 рр.

АТ «АЛЬФА-БАНК»

Фінансова звітність за 2021 рік

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)
за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У тисячах гривень	Примітки	2021 рік	2020 рік
Процентні доходи	19	10 093 038	8 731 766
Процентні витрати	19	(3 760 451)	(3 673 344)
Чистий процентний дохід	19	6 332 587	5 058 422
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	3, 4, 5, 6	(1 669 792)	(3 174 603)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		4 662 795	1 883 819
Комісійні доходи	20	5 610 772	4 293 929
Комісійні витрати	20	(1 782 635)	(1 189 176)
Дохід від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		4 013	27 684
Результат від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	18 932	13 990
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова		(25 960)	(21 052)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	5	(36 971)	(133 224)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів		5 318	17 208
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		6 126	5 381
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під знецінення інших фінансових активів	9	(3 061)	18 151
Чисте збільшення резервів за зобов'язаннями	14	(180 164)	(54 981)
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		622 434	396 983
Переоцінка похідних фінансових інструментів		206 714	(537 472)
Результат від операцій з іноземною валютою		485 523	359 585
Переоцінка іноземної валюти		(271 353)	844 549
Переоцінка об'єктів інвестиційної нерухомості	7	1 916	(29 349)
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	10	(16 349)	(20 644)
Чистий прибуток від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу		17 436	83 240
Інші операційні доходи та витрати	21	240 611	558 424
Адміністративні витрати	22	(6 240 099)	(5 340 302)
Прибуток до оподаткування		3 325 998	1 176 743
Податок на прибуток	23	(6 877)	(21 958)
Прибуток за рік		3 319 121	1 154 785
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	84	3 353
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	18	(37 697)	(66 561)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	18	1 511	11 981
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		(36 102)	(51 227)
Усього сукупного доходу за рік		3 283 019	1 103 558
Прибуток на акцію (гривень)	24	0.012	0.004

Затверджено до випуску та підписано

Комісаренко А.В.

Голова Правління

Савенко О.В.

Головний бухгалтер

05 серпня 2022 року

Продовження додатку Б

АТ «СЕНС БАНК»

Проміжний скорочений звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) за дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2022 року

<i>У тисячах гривень</i>	Примітки	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2022 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2022 року	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року
Процентні доходи	21	3 013 069	9 082 196	2 586 472	7 262 625
Процентні витрати	21	(1 399 894)	(3 588 403)	(954 364)	(2 755 029)
Чистий процентний дохід	21	1 613 175	5 493 793	1 632 108	4 507 596
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	5,6,7,8	(3 247 759)	(9 112 665)	(277 368)	(1 279 210)
Чисті процентні доходи за виражуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		(1 634 584)	(3 618 872)	1 354 740	3 228 386
Комісійні доходи	22	998 424	3 213 731	1 525 755	4 018 505
Комісійні витрати	22	(297 260)	(1 064 556)	(485 828)	(1 258 219)
Результат від операцій з фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		59 108	(53 862)	(3 479)	(3 623)
Результат від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		35 725	33 287	987	18 455
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		(148 857)	(146 876)	211 656	343 947
Переоцінка похідних фінансових інструментів		(1 698 447)	(1 815 790)	(30 323)	432 928
Результат від операцій з іноземною валютою		298 080	784 950	127 861	371 474
Переоцінка іноземної валюти		2 189 885	2 927 710	(161 598)	(498 078)
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова		-	(3 635)	(5 696)	(19 992)
Чисте збільшення резервів під знецінення інших активів		(65 918)	(244 423)	(10 209)	(20 579)
Чисте (збільшення)/зменшення резервів за зобов'язаннями		(39 941)	99 594	(38 501)	(136 617)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів		(394 879)	(703 758)	(29)	(36 422)
Чистий прибуток/(збиток) від припинення визнання фінансових активів		(10 128)	(55 770)	2 021	6 181
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		2 826	8 398	1 552	4 746
Витрати від зменшення корисності активів на продаж		-	-	-	(10 235)
Чистий прибуток від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу		-	-	1 315	7 002
Інші операційні доходи та витрати	23	86 722	151 245	(21 459)	293 301
Адміністративні витрати	24	(1 340 998)	(3 837 794)	(1 473 285)	(4 283 637)
Прибуток/(збиток) до оподаткування		(1 960 242)	(4 328 421)	995 480	2 457 523
Податок на прибуток	25	(9 382)	8 296	2 267	565
Прибуток/(збиток) за період		(1 969 624)	(4 318 125)	997 747	2 458 088

Продовження додатку Б

АТ «СЕНС БАНК»

<i>У тисячах гривень</i>	Примітки	За три місяці, що закінчились 30 вересня 2022 року	За дев'ять місяців, що закінчились 30 вересня 2022 року	За три місяці, що закінчились 30 вересня 2021 року	За дев'ять місяців, що закінчились 30 вересня 2021 року
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД					
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК/(ЗБИТОК)					
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток/(збиток)	20	-	-	1	72
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК/(ЗБИТОК)					
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	20	(51 617)	98 018	14 498	4 770
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)		9 382	(8 371)	(2 370)	(859)
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за період		(42 235)	89 647	12 129	3 983
Усього сукупного доходу за період		(2 011 859)	(4 228 478)	1 009 876	2 462 071
Прибуток/(збиток) на акцію (гривень)	26		(0,015)		0.009

Затверджено до випуску та підписано

Комісаренко А.В.

Голова Правління

Савченко О.В.

Головний бухгалтер

15 березня 2023 року